

oo. No. *P. c. 273*
P. c. 273

Theologi
Q. VII. 1222.
N. IX.

IOHANNIS LEYBENI

DE

IN ALECTIS N. T.

INSTITUTIS

UT LIBRARIIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

INSTITUTIS

IOHANNIS LEVSDENI
D E
DIALECTIS N. T
SINGVLATIM
DE EIVS HEBRAISMIS
LIBELLVS SINGVLARIS
D ENVO EDIDIT
IOH. FRIDER. FISCHERVS

L I P S I A E
APVD VIDVAM B. GASP. FRITSCHII
A C. N. MDCCLXXXIII

IONANNES SEVENTH
DIALECTICVS M. T.
DR. I. S. IN BRASILE
LIBRIS S. SIGILLARIIS
V. O. S. B. T. S.
I. O. N. N. P. R. T. S. C. H. E. S. T. E. R.

AND. VIDV. B. G. A. R. P. T. S. I. N.
A. C. N. C. O. S. T. I. N. I. M.

L 571

VIRO ILLVSTRI
ATQVE EXCELLENTISSIMO
IOHANNI FRIDERICO
GRVNERO

SERENISS. DVCIS SAX. COB. ET SALF
A CONSILIIIS INTIMIS AVLAE ECCLESIASTICI
QVE SENATVS COBVRG. PRAESIDI
C E T

PATRONO MAXIMO

a

VIRI H. E. V. S. T. I. I.

A. G. O. S. T. E. N. T. I. E. R. M. O.

JOHANNI FRIDERICO

GRUVNERO

SERENISSIMO DUCHI SASSONIAE ET SACCIAE

A CONSPECTU INTIMIS SAEPE ROGATAE

QUE SASSONIAE CONSULENTI

1711

PATRONO MAXIMO

VIR ILLVSTRIS

Quam Leusdeni, Viri
docti, de Hebraismis
Noui Testamenti
Commentariolum de
nouo edere animum induxisssem, me-
minisssemque, quanti a Te, Vir Il-
lustris, genus litterarum hoc fieret,
et cum paterna necessitudo, tum
Tua in me beniuolentia, me iam
diu, veluti admonitrices quaedam,
non rogassent, sed flagitassent, vt
qua in Te obseruantia a puero fuiss-
sem, eam monumento aliquo testa-
tam

DEDICATIO

*tam posteritati relinquerem: eae
 quo modum tandem et finem conui-
 cio facerent, neque me obtunderent
 amplius, nemini a me vel debere
 prius inscribi vel posse rectius hunc
 libellum, quam Tibi, Excellentif-
 sime Vir, existimaui. Namque
 Tu quidem me non modo puerum
 adolescentulumque, disciplinae Cast-
 mirianae adhuc alumnus, singulari
 quodam amore usque complexus fui-
 sti, quem mihi eo imprimis declarasse
 semper visus es, quod Filios Tuos,
 mihi ut aequales, ita cordi meo ob
 virtutem doctrinamque carissimos,
 fere nullo disciplinarum liberalium
 genere erudiendos curaueris, quum
 non vel auctor Parenti meo es-
 ses, ut me quoque iis imbui iuberet,
 vel,*

DEDICATIO

*vel, si hic sponte sua artem aliquam,
 ingenio liberi hominis industriaque
 dignam, a me addisci vellet, me ab
 iisdem cum Tuis institui magistris,
 idoneis sane, paterere; sed quum
 postea a Patre in urbem hanc, ut
 cultum ingenii maiorem caperem,
 missus essem; non ei solum saepius
 et aliis, quam studiosus mei et
 amans esses, ostendisti, sed egomet
 ipse, quum mihi, ter interea in pa-
 triam profecto, facultas et copia
 Tui salutandi esset, facile potui
 vel e vultu atque sermonibus, quos
 Tibi mecum, quae Tua est humani-
 tas, instituere placuit, quam vehe-
 menter Tu rebus meis faueres, intel-
 legere. Cuinam itaque prius et po-
 tius dicari a me hic libellus debuif-
 set,*

D E D I C A T I O

*set, quam ei, a quo ego a pueritia
 eximie amatus essem, atque cum
 maxime diligar? Sed ut nec rectius
 idem posse cuiusquam alius nomini,
 quam Tuo, Vir Illustris, inscribi vi-
 deretur, non magis incredibilis
 amor, quo genus doctrinarum id,
 ad quod liber ille pertinet, prosequeris,
 fecit, quam ipsa egregia, quae
 in Te est, harum litterarum scientia.
 Etenim commemineram, Te
 saepe numero notare et ridere egregie
 insipientem eorum homuncionum sapi-
 entiam, qui, omisso verae solidae-
 que doctrinae studio, maxime operam
 darent hoc, ut Poetae, si diis pla-
 cet, et Oratores vernaculi fierent;
 auctoremque et mihi et Filiis Tuis,
 adhuc pueris, existere, ut Graeca-
 rum*

D E D I C A T I O

*rum litterarum Latinarumque,
 quarum comitatu solo in verae eru-
 ditionis arcem penetrare et ad vir-
 tutis calcem decurrere contingeret,
 iustam perfectamque scientiam conse-
 qui studeremus. Quo ex iudicio Tuo,
 intellegendissimo sane et sanissimo,
 amari a Te et foueri utriusque litte-
 raturae doctos, nec mediocriter Te
 metipsum, Sapientissime Grunere, il-
 lius peritum esse, satis intellegitur.
 Quis enim possit artem disciplinamue
 eam, cuius ipse expertus indoctusque sit,
 sincere nec temere, sed iudicio amare,
 aliosque ad studia eius ardentem co-
 hortari? Quae quum ita sint; videor
 tibi certo sperare posse, Te haud ini-
 quo animo esse laturum, quod Tuo no-
 mini Excellentissimo paruum hunc te-
 nuem-*

DEDICATIO

nuemque libellum, et si alienum, inscribere sustinuerim. Deus Te incolumem diu et saluum cum Domo Tua Illustri conseruet praestetque Tibi felicitates, Tuo litterarum bonarum amore et scientia meritisque in patriam communem dignas, hoc est, maximas et quam plurimas. Me vero, Fratremque in primis meum, ut et posthac commendatissimum Tuae beniuolentiae patrocinioque velis habere, vehementer etiam atque etiam rogo

ILLVSTRIS NOMINIS TVI

*Scr. Lipsiae
a d. III Idus Martias
a. C. N. CXCICCLIII*

cliens addictus

Iob. Frid. Fischerus

PRAEFATIO

Nihil magis vnquam miratus sum
neque desinam forte mirari,
quam quod fuerint et patrum
memoria et nostra, qui maliuolentia ob-
caecati atque temeritate impulsi eo prola-
berentur, vt contenderent, genus loquen-
di, quo vsi sunt N. T. scriptores, pure
Graecum atque Atticum adeo esse, et
qui contra disputassent, eos inscitiae ser-
monis Graeci atque ignorantiae maximae
insimulare sustinerent. Ambitus enim
verborum, modus transeundi ad alia et
inferiora iungendi connectendique cum
superioribus, omninoque ratio disputan-
di et narrandi, totius denique orationis

P R A E F A T I O

forma et velut compages, linguae Hebraicae ingenium ita referunt, vix vt filia sic parentis os atque vultum referre queat; et formulae dicendi ipsae earumque et vocabulorum singulorum in N. T. vsus atque potestas, a natura et indole linguae Graecae, ita abhorrent et tam longe absunt, vt qui sermonis vtriusque doctus sit, non possit non in eam opinionem venire, vt arbitretur, bonos istos orationis N. T. defensores aut neutram linguam tenuisse, aut si tenuerint, certum, quum tam portentosam hanc opinionem omniumque monstruosarum monstruosissimam parerent et proferrent, vel, vt fanatici homines et Cerriti solent, insaniuisse, vel, senum more et ritu, delirasse. At sic dei auctoritatem laudesque et maiestatem vehementer imminui depri-
miquae nimio opere et violari aiunt, quasi ille, vt linguarum omnium auctor, non curare potuisset atque efficere, vt Apostoli in consignando Nouo Foedere eo dicendi genere Graeco; quod Atticum ele-
gan-

P R A E F A T I O

gantia ac munditie etiam superaret, non modo aequipararet, vterentur. Sed bona verba, quaeso. Non enim hac in causa quid facere potuerit deus quaeritur, sed quid debuerit facere, si constare sibi neque pugnare secum ipse vellet, considerari oportet. Iam vero fac, magistrum aliquem Latine doctissimum disciplinae suae alumnis, qui vix initia Latinae linguae perceperint, sed theotisci sermonis apprime gnari sint, epistolam Latinam, quam cum ab ipsis discipulis, tum ab aliis Latinae linguae aequae ignaris, intellegi velit, dictare. nonne magistrum talem, quoniam consilium alias non assequeretur suum, rationem habere in dictando vernaculae magis, quam Latinae, linguae oportebit? Num vero inde colligas, non potuisse eum mentis suae sensa magis Latinae exprimere? num putes, detrahi quidquam de eius scientia linguae Latinae, si dicas, epistolam non Latini, sed vernaculi, sermonis indolem referre? Immo ille, si tu aliter sentires, vehementer
lae-

P R A E F A T I O

laesam suam auctoritatem et sapientiam putaret. Significares enim, te credere, eum id, quod sibi proposuisset, tenere non potuisse. Eodem modo Apostoli, vt ex historia illorum temporum constat, Graece vel nihil vel certe perparum, multo minus Attice, sciebant: Hebraici vero sermonis, vt vernaculi, peritissimi erant. argumentum enim, quod pro Apostolorum eruditione Graeca plerumque a linguarum dono petitur, nullius plane ponderis est. nam donum illud temporarium et subitum, non perpetuum et diuturnum erat. Si enim Apostoli sciuisent Graece, quid multis eorum postea opus fuisset, vt iam Salmasius in Commentario de Hellenistica non temere monuerat et Lamius in libro de Apostolorum eruditione pluribus demonstrauit, interpretibus? His igitur Apostolis deus volebat dictare quasi sua ad homines, maximam partem Graece indoctos, Hebraice doctissimos, mandata. Nonne ergo necesse erat, vt, si quidem vellet sui huius consilii ad effectum peruenire, lingua vteretur non
Grae-

P R A E F A T I O

Graeca, nedum Attica, sed Hebraeo Graeca? Quid igitur contumeliae inde? quid iniuriae in deum? Nonne vero ii potius de sapientia dei detrahant, qui dicant, eum consilium assequi non potuisse suum? Itaque aut demonstrent defensores orationis N. T. Graecae, Apostolos Graece sciuisse, hominesque eorum temporum linguae Atticae gnaros fuisse; aut fateantur tandem et concedant, neque genus dicendi N. T. pure Graecum, multo minus Atticum, esse, neque eos, qui id aiant, auctoritatem dei laudesque minuere et deprimere, sed extollere potius atque augere

Primus, qui puritatem Graeci sermonis N. T., impulsu maxime Georgii Paforis utque Cocceii, aequalis sui, laudem doctrinae, si possët, obtereret, singulari libello defendere conaretur, Sebastianus Pfochenius fuit. Qui quum inscite admodum et imperite ea in re versatus esset; eum mox egregie refutavit Tho. Gatakerus, neque ita multo post Moses Solanus. Neque tamen, ut fit, defuere, qui, ut suam, credo, pietatem in deum, quia
eru-

P R A E F A T I O

ruditionem non poterant, doctis hominibus probarent, Pfochenii partes sibi defendendas fumerent. In his facile, vt in grege tauri, eminent Blacualus et Nonnemo alius, quorum in primis hic Camerarios, Bezas, Erasmos, Salmafios, Casaubonos, Grotios, Heinfios, truncos et stipites et ligna, se vero ipsum Mercurium, putat. Verum vterque cauffam suam tam male defendit, tamque inepte et stulte contra alterius sententiae auctores et principes disputauit, vt neminem facile vel mediocriter doctum reperiri credam, quin, si libros eorum legat, cogatur exclamare: *δότε μοι λεκάνην*. Et quoniam non timendum erat, ne quis ratiunculis eorum, quibus pugnare in linguis omnino stultum est, moueretur, vt, nostris partibus relictis, se in eorum castra coniiceret; factum esse videtur, vt nemo, ne tempus et operam perderet, confutare bonos hosce Viros vsque adhuc instituerit. Contra vero inter nostrae causae patronos atque propugnatores, praeter Ioh. Olearium et Gatakeorum, facile princeps est Ioh. Vorstius, qui
singu-

P R A E F A T I O

linguarem de Hebraïsmis N. T. Commentarium edidit, vbi eos, reiecta, idoneis hercule argumentis, Gasp. Vuyssii ratione, in vnam et triginta classes descripsit. Quem librum omnium semper intellegentium puncta tulisse, eomius videtur mirandum, quia auctor eius, praeter nostrorum hominum morem, non modo Latinae linguae valde peritus fuit, sed Graece etiam atque Hebraice doctissimus. Sed quum liber ille paullo rarior factus esset, et neque emi ab omnibus sacrarum litterarum studiosis ob magnum pretium, neque ob ipsam magnitudinem legi, posse videretur; Ioh. Leufdenus se operae pretium facturum sperauit, si inde, omissis minus necessariis, exciperet ea, quibus reliqua intellegi a quoque et reperiri sponte possent. Hunc igitur Leufdeni libellum, qui in eius Philologo Graeco habetur, post Iac. Rhenferdium^a, Virum haud

^a Is eum cum aliis huius generis libellis, vt Ioh. Olearij, Boecleri, Pfochenii, Cocceii, Bebelii, Solani, Cheitomaçi, Hottingeri, Vorstii, Andr. Kessleri, popularis mei, et Ioh. Iungii, quaternis edidit Leouardiae a C. N. C M D C C I. Index libri est: *Dissertationum Philologico Theologicarum de Srylo N. T. Syntagma.*

P R A E F A T I O

haud sane indoctum, de nouo, in tironum maxime gratiam, edere placuit, vt iis mature via digito quasi demonstraretur, quam, si ad facultatem libros N. T. recte interpretandi peruenire vellent, ingredi ac persequi oporteret. Quo in libello conficiendo etsi auctor maiorem diligentiam adhibere, genereque scribendi Latino magis et puro vti debuisset; tamen et sic utilis esse liber poterit, nosque partim mutandis et addendis, quantum quidem consilii ratio permetteret, nonnullis, partim triplici Indice subiiciendo, maiorem ei vtilitatem conciliare studuimus. Vt vero ille luculenta magis maiorique quadam cum dote exiret, vtque insigni quodam exemplo, de quo ipso in libello nihil dictum esset, pateret, quantum Hebraici sermonis omninoque orientis linguarum scientia faceret ad N. T. recte interpretandum, et simul intellexeretur, quam saepe iis, qui ea carerent, si dissiderent inter se interpretes, haerere, quam in sententiam discederent, necesse esset; visum est paucis exponere, quaenam vis sit
et

P R A E F A T I O

et potestas vocabuli γενέσια in libris
N. T

Quaerunt enim et disputant Viri docti,
quid per γενέσια, quibus coenasse apud
Herodem, tetrarcham, eius amicos familia-
resque ^b Matthaeus ^c et Marcus ^d tradunt,
intellegendum sit. alii indicari volunt diem,
quo inauguratus fuerit imperio Herodes,
Plinius, ni fallor, in Panegyrico alicubi *diem*
imperii, Iosephus ^e τὴν ἡμέραν τῆς ἀρχῆς
et Alexandrini interpretes ^f ἡμέραν τῆς
Βασιλέως, vocant. alii malunt γενέσια
accipi de die Herodis natali. Videamus,
quid dicatur diciue pro vtraque hac sen-
tentia possit, quo facilius quaenam prae-
optanda sit et sequenda, queat iudicari

Diem imperii Herodis per γενέσια a
Matthaeo et Marco significari, contende-
runt

^b Hi enim sunt, qui a Matthaeo ca. XIII. 2 πᾶδες li-
cuntur. nam vocabulum hoc respondet Hebraico
עֲרֵב, quod Alexandrini interpretes fere semper
reddunt πᾶδες, sed Esth. II, 18 vertunt pulcre: φιδες

^c ca. XIII. 6

^d ca. VI. 21

^e Antiquitt. XV, 11 f. 6 ed. Hauere

^f Hof. 7, 5

P R A E F A T I O

runt hoc et superiori sacculo in primis Dan. Heinſius ^g et Relandus ^h. Certum enim eſſe et ex hiſtoria conſtare aiunt, reges olim imperii ſui diem celebraſſe; quod ſingulatum de Xerxe Herodotus ⁱ, cuius tamen locum de die natali accipit Portus in Lexico Ionico ^k et accipere videtur Grotius ^l, prodat, et de ipſo Herode Joſephus ^m: deinde quando de regibus fermo fit, מוֹלָדוֹתָי, quae vocabula Graeco γενέſια respondeant, eſſe diem regni ſive imperii; quod tamen ab Heinſio temere videtur ſumi. Sed ſi nihil amplius habent, quo hanc interpretationem ſuam hominibus doctis probent; ſi non poteſt demonſtrari, eam notionem vocabulo γενέſια vel a Graecis, eorum temporum vel ab Hebraeis, quos multa vocabula Graeca in ſuam linguam, tanquam in ciuitatem peregrinos et aduenas, rece-

piſſe

g Exercitatt. ad Matth. d. I
 h diſſertatt. miſcell. VIII p. 257 P. II
 i LII. VIII p. 350 ed. Steph
 k in vocab. τυκτά
 l Commentar. in Matth. d. I
 m d. l. ſυνεκπεπτωκέ γὰρ τῆ προδεσμῶ τὰ περί τὸν ναὸν ἔργα, καὶ τὴν ἡμέραν τῷ βασιλεὺς τῆς ἀρχῆς, ἣν ἐξ ἔθους ἐώρασεν, εἰς ταύτων ἐλθῶν

P R A E F A T I O

pisse constat, subiectam esse; facile appa-
 ret, rationem eorum valere non posse.
 Quod quum bene intellexeret Relandus,
 Vir, vt Latinae et Graecae litteraturae, ita
 et Hebraicae scientissimus; attulit locum
 e libro Mischnico, qui עבֹרָה זָרָה inscribi-
 tur, vbi ⁿ גְּנוּסִיָּא שֶׁל מַלְכִים יוֹם הַלִּירָה et יוֹם הַלִּירָה
 diserte disiunguntur. vnde collegit, et
 recte quidem, vocabulum γενέσις, quod
 ipsum Hebraicum גְּנוּסִיָּא, vel, vt alibi scri-
 bitur, גְּנִיסָא est, Euangelistarum aetate,
 a qua proxime liber Iudaeorum, quem
 Talmud vocant, confectus, vel digestus
 potius, esset, de die imperii vsurpatum di-
 ctumque esse. Caeterum se libenter dare
 aiunt et fateri, ex aequali scriptore Graeco
 eam notionem non posse demonstrari. At-
 que haec ferme sunt argumenta, quibus do-
 cere vincereque se posse putent, γενέσις
 apud Matthaeum Marcumque diem impe-
 rii Herodis, non natalem, esse

Iam vero et alterius interpretationis au-
 ctiores patronosque audiamus, et quid pro

b 2

ea

n ca. 1 f. 3

P R A E F A T I O

ea a nobis dici possit, videamus. Ac primo quidem aeque exploratum est atque indubitatum, reges egisse olim et coluisse natales suos, vt de Pharaone, Aegypti rege, mox videbimus, et de Agrippa, Herodis M. filio, Iosephus ° diserte tradit, auctorque secundi Maccabaeorum libri ^p de Antiocho Epiphane, Syriae rege. Omnia igitur et hic redire ad vocabulum γενέσια intellegitur. Verum quidem est et a Grammaticis veteribus, tanquam Phrynicho ^q et Thoma Magistro ^r, quorum auctoritas non temere, vt omnino hoc in genere, ita hic eo minus negligenda videtur, quum nec Hierocritici auctor, acerrimus eorum et insolentissimus hostis, quidquam, quod contradiceret, reperire potuerit, obseruatum, vocabulum illud a classicis quidem scriptori-

bus

o Antiquitt. XVIII. 7 f. 1 *ἡμέραν ἐν ἑορτάζων αὐτῆ γενέθλιον, ὅτ' πᾶσιν ἂν ἦρχεν ἐπιφροσίναι καθίστατο θάλασαι, τὸν ἐπίλων ἀνεκάλει παραστῖνα, συνέσιον αὐτῶ γενησόμενον*

p ca. VI. 7

q P. 38 ed. Pauli: *Γενέσια ἐκ ὁρθῶς τίθεται ἐπὶ τῆς γενέθλις ἡμέρας. γενέσια γάρ Ἀθήνησιν ἑορτή. λέγεται ἐν δὲ, τὰς γενέθλις ἡμέρας ἢ γενέθλια.*

r in vocab. *γενέθλια: Γενέθλια δόκιμον, ἢ γενέσια. καὶ γενέθλιακῆ λόγῳ, ἢ γενεσιακῆ*

P R A E F A T I O

bus et qui integre diligenterque loquuti
essent, nusquam de natali die, quem γενέ-
θλια vel γενέθλιον ἡμέραν dicerent,
vsurpari, sed vel, vt Ammonius^s docet, de
emortuali die, vel, quod etiam ex Hesfy-
chio^t constat, de die quodam festo Athe-
nienfium πενθίμῳ, non πανδήμῳ, vt
Salmafius et Palmerius rescribi volebant;
de quo die festo Meursius in Graecia Fe-
riata aliique post eum egere. Nam Phauo-
rini verba, quae contra afferuntur, haec:
γενέθλια λέγῃσι, καὶ ἔ γενέσια, τὴν
ἡμέραν τῆς γενέσεως. Πλάτων, βα-
σιλέως ἦν γενέθλια· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι
καὶ γενέσια λέγῃσι, aut, id quod
omnium maxime placet, ita accipienda
sunt, vt Grammaticus praecipiat, γενέσια
etsi minus recte pro γενέθλια adhibea-
tur, eo tamen vocabulo Athenienses, licet

b 3

ali-

- s P. 34 f. ed. Valkenar. Γενέθλια καὶ γενέσια διαφέρει.
ὅτι μὲν γὰρ γενέθλια τῆσεται ἐπὶ τῶν ζῶντων, καὶ ἐν
ἡ ἑκατος ἡμέρας ἐγενήθη, αὐτὴ καλεῖται γενέθλιος ἡμέρα.
Γενέσια δὲ ἐπὶ τῶν τεθνηκότων, ἐν ἡ ἑκατος τετελεύτησε.
ὅ ἂν λέγων ἐπὶ τῶν ζῶντων γενέσια, ἀκυρολογεῖ. Vid.
Ioh. Iensii Fercul. litterar. p. 22 ff
t in vocab. γενέσια: Γενέσια· ἑορτὴ πένθιμος Ἀθηναίων.
οἱ δὲ τὰ νεκρία

P R A E F A T I O

aliter, puta vel de emortuali die vel de festo illo die, vti, aut corrupta sunt et pro Ἀθηναῖοι aliud vocabulum reponendum, aut denique dici debet, Phauorinum, vel eum potius, a quo Phauorinus ea habeat, erravisse: quod eo valde probabile fit, quod nullus scriptor Atticus, apud quem γενέσια de natali die vsurpatum legatur, refert. Sed ex illa ipsa Grammaticorum observatione patet tamen, alios quosdam olim eam notionem huic vocabulo subiecisse. Quod ni esset factum, quid opus fuisset eos, qui non prave et perperam, sed probe et recte loqui vellent, vt ab eo vocabuli vsu abstinerent, monere? Quis vero, qui norit illos Grammaticos, dubitet negetue, ab iis, vt alibi, ita et hic N. T. scriptores maxime peti? Atque mihi quidem elonathane et loco quodam Commentariorum in Genesin, בְּרֵאשִׁית רַבָּא vocant, videtur demonstrari posse, Iudaeos eo tempore ita vsos esse vocabulo γενέσια, vt eo diem natalem significarent. Nimirum Moses triduo post, quam Iosephus magistro pincernarum pinto-

P R A E F A T I O

storumque etcocorum Pharaonis, regis, fo-
 mnia interpretatus effct, incidisse ait " cele-
 bratumque esse יום הולדת אה־פֿרעה . qui
 dies non dies imperii Pharaonis, sed eius
 natalis, fuit. Sic fane non modo Alexan-
 drini interpretes et Samaritanus cum On-
 keloso, sed Iarchius etiam, Aben Esra alii-
 que Iudaei, Hebraice doctissimi, locum Mo-
 sis exponunt. nam in Alexandrina Versione
 est *ἡμέρα γενέσεως*, quae alibi *ἡμέρα*
τῆς θανάτου opponitur. Samaritanus inter-
 pres habet: אֲרַבְרַב אֲמֵר אֲרַבְרַב אֲמֵר אֲרַבְרַב
 Onkelosus vertit: יום בִּית־וְלֵדָא רַפְרָעָה,
 quibus verbis natalem intellegi paullo
 post docebitur. Aben Esra explicat ita:
 יום לידתו וקורין היום שכולר בו
 לם יום נכונות. Iam vero in laudato Com-
 mentario *y* verba Mosis ita exposita legun-
 tur: יום גניסיאָה ושל־פֿרעה, vti etiam Io-
 nathan reddit. גניסיאָה autem ipsum Grae-
 corum *γενέσιω* esse, iam ante fuit dictum.
 Nam vti Mischna, ita et Commentarius

iste

u. Gen. XXXX. 20
 x Ecelef. VII. 2
 y Sect. LXXXVIII

P R A E F A T I O

isse proxime a temporibus Matthaei et
 Marci conscriptus fuit, et quum de aucto-
 re eius non satis constet, sed a Iuda Sancto
 vel alio, quicumque tandem fuerit, e mul-
 torum Iudaeorum libris collectus confar-
 cinatusque videatur, quidni fieri possit, ut
 verba illa sint iam ab Euangelistarum
 temporibus? Accedit Syri, antiquissimi sa-
 ne, quicquid alii contra dicant, in-
 terpretis, auctoritas, qui ipse γενέσια de
 die natali accepit. Vertit enim Matthaei
 verba: γενεσιων δε ἀγομένων Ἡρώδης,
 ita: ܡܘܘܨܝܘܢ ܫܝܢܝܢ ܕܥܘܨܝܘܢ ܕܗܪܘܕܝܘܨ.
 Heinius ܫܝܢܝܢ ܕܥܘܨܝܘܢ putat esse *domum natiuitatis*,
 ut intellexerit interpretes *domum invocatio-
 nis, in qua regis regnique nouus celebrari
 natalis solitus esset*. Sed hoc est detorquere
 in suam sententiam verba alterius, non
 interpretari. Videamus, quid dicant alii.
 Gutbirius cum Trostio reddit: *inter nata-
 lia Herodis*. Sed ܕܥܘܨܝܘܢ non potest esse prae-
 positio. nam apud Marcum est: ܕܥܘܨܝܘܢ
 ܫܝܢܝܢ. Crinesius cum Tremellio, et post
 eos Reuschius exponit de *dome* seu *loco*,
in

P R A E F A T I O

in quo natalitia celebrauerit Herodes. At nec hanc interpretationem ratio Syriacae linguae fert, neque verborum structura admittit. Ludouicus Deus (*de Dieu*) Vir magnus, accipit de illa caeli domo, sic enim loquitur, in qua natiuitatis Herodis horoscopus notatus fuerit. nam illa si recurrisset, celebrata fuisse eius natalitia ait. Sed sententia haec vel propterea videtur reiicienda, cum quia est nimis alte repetita, tum quoniam iste vocabuli $\Delta\text{ב}$ vsus vix aliunde demonstrari poterit. De Schafii super hoc loco opinione, quia libri copia non fuit id temporis, quum haec scripsimus, quaerant alii. Mihi quidem verba illa sic videntur explicanda. לְדָוִד , quod alias *natiuitatem* notat, potest hic, vt Chaldaeorum nomen וְלִרְאָה , vtraque enim sunt a וְלִרְ , nec, quoniam ו et ר litterae cognatae sunt, inter se differunt, significare *vulvam* s. *uterum*. nam quod Hebraei dicunt דָּוִד , id Chaldaeis, nominatim Onkeloso, est וְלִרְאָה . Iam לְדָוִד $\Delta\text{ב}$ est *apertio* s. *porta vulvae* s. *uteri*. nam quod

P R A E F A T I O

Moses ^ז מֹשֶׁה פֶּלֶאֶרְחִים vocat, id ab Onkeloso redditur: כָּל-פֶּתַח-וּלְרֵא; pro quo Jonathan habet: כָּל-בֵּית-וּלְרֵא. Vnde בית et פֶּתַח vocabula idem valentia esse patet. Quidni ergo מֵי-בַיִם nostris in loco possit ita exponi, vt accipiat pro מֵי-בַיִם יְמֵי, hoc est, die, quo aperuit Herodes vuluam s. uterum matris, vno verbo natali, praesertim quum ipsa verborum συνάφεια hunc sensum videatur postulare? Certe verba ista occurrunt sic et apud Onkelosum, vt paullo ante, quum de Pharaonis natali disputabamus, ostendimus, et in ipsa Versione eiusdem loci Syriaca. nam verba Hebraica, supra a nobis posita, ibi ita vertuntur: מֵי-בַיִם מֵי-בַיִם. Ex quibus omnibus liquido, opinor, et luculenter satis apparet, Syrum interpretem vocabulum γενέσια intellexisse de natali, non de die imperii, Herodis. Neque aliter veteres interpretes alii. Vnde etiam potest intellegi, γενέσιαις, quod in Codice Cantabrigiensi a secunda manu apud Marcum bonp mmiu... legitur

P R A E F A T I O

legitur pro *γενεσίαις*, prima enim manus scripserat, Vuetstenio auctore, *γενεχλίαις*, glossema atque interpretamentum esse. Atque ab eo tempore scriptores Graeci alii, vt Alciphro^a, coeperunt vti vocabulo hoc de die natali; quorum adeo auctoritatibus probari elegantiam eius et vindicari nullo modo posse, palam est. Sed poterat Suidas quoque pro vsu huius nominis nostraeque interpretatione laudari. nam in Lexico eius leguntur haec: *γενέσια. ἢ δι' ἐνιαυτῶ ἐπιφοιτῶσα τῷ τεχθέντος μνήμη.* At hausit et transtulit in librum suum verba ista e Moschopulo, apud quem pro *τῷ τεχθέντος* rescribendum esse *τῷ τεθνεῶτος*, et ipsa Sylloges hominis ratio docet, et iam Nunefius ad Phrynichum^b, assentientibus Alberto^c et Pauo, intellegenter monuit. vnde per se patet, et in Etymologico, et apud Suidam Phauorinumque, hi enim omnes transcripsere Moschopuli verba, oportere reponi *τῷ τεθνεῶτος*

Ex

a Li. III ep. 18 et 55

b p. 34 ed. Pau

c obseruatt. ad Matth. XIII. 6

d ad Phrynichum d. 1

P R A E F A T I O

Ex hactenus igitur disputatis non modo manifestum esse et clarum arbitror, quam nihil sine Hebraicae linguae omninoque orientis litteraturae scientia in explicandis Euangelistarum locis effici possit, sed puto etiam intellegi, si vtraque interpretatio in trutina ponatur alteraque compendetur cum altera, posteriorem praeponderare, praeferrique adeo priori debere

Sed quoniam prior Leusdeniani libelli pars de dialectis N. T. vniuerse exponit; age, et de iis pauca dicamus. Quamquam enim Leusdenus, qui, vt in describendis N. T. Hebraismis Vorstium, ita hic Vuyffium potissimum ducem sequitur, in iis recensendis parum diligenter versatus est, multique Viri docti, vt in Commentario de Hellenistica Salmasius, de iisdem multo accuratius egerunt, ita, vt ni ea pars coniuncta arte et copulata quasi cum posteriore esset, eam facile omissemus; tamen non sunt tot libelli peccata, quot reperisse ibi visus sibi est Nonnemo, qui tam acute scilicet in aliorum vitiis, quam aut aquila aut serpens
Epi-

P R A E F A T I O

Epidaurius, cernat. Quo igitur facilius tiro-
nes hac in controuersia iudicare valeant, et
videant, a qua parte veritas stet, a qua non ;
placet, vt diximus, quaedam, sed breuiter,
de dialectis N. T. vniuerse tradere. Atti-
cum dicendi genus, quale in Platone, Xeno-
phonte, aliisque eius notae scriptoribus, ad-
miramur, dudum ante Apostolorum tem-
pora florere desierat, cuius loco Macedoni-
cum, quale in Polybio, et aliis eorum tem-
porum auctoribus, reperitur, Graeciam
Asiamque omnem et Aegyptum, Alexan-
dri M. maxime et successorum saecu-
lo, occupare et obtinere coeperat.
Quae Macedonica dialectus quia e reliquis
mixta quasi et temperata erat, vel, vt Sal-
masius vult, quoniam ea tunc Graeci omnes
utebantur ; factum est, vt *κοινή* siue com-
munis appellaretur ; quod vocabulum
apud Moeridem aliosque eius generis
Grammaticos, passim, etsi de Salmasii sen-
tentia alio significatu, legitur. Vnde sponte
consequitur sua, Apostolos, qui Graeci ser-
monis non essent docti, neque adeo lin-
guam

P R A E F A T I O

guam Graecam, vt nos, e lectione scripto-
 rum discere possent, non potuisse alio ser-
 mone Graeco vti, nisi quem tum quotidia-
 na consuetudo vsurparet, hoc est, Macedo-
 nico, sed, vt in Versione V. T. Graeca vi-
 demus, corrupto illo multisque Hebraïsmis
 velut diluto. nam sic et hodie fieri constat,
 vt linguae, verbi causa, Franco Gallicae
 multa linguae suae affricent nostri homi-
 nes, vt ea non integra et pura, sed multis
 Germanismis permixta, tanquam caupones
 vino, vtantur. Quum vero Apostolorum,
 vel eorum etiam interpretum, alius alio
 melius linguam illam Macedonicam tenuerit;
 apparet, cur alii, vt Paullus et Lucas,
 puriori neque tot Hebraïsmis contaminato
 scribendi genere vsi fuerint, alii non. Ne-
 que minus intellegi ex iis, quae diximus,
 potest, quare, quod multi sine causa admi-
 rantur, omnium ferme dialectorum Grae-
 cae linguae vestigia in N. T. impressa depre-
 hendantur. Sed quoniam ignorarunt Apo-
 stoli, quae Atticae dialecti essent, quae Io-
 nicae, quae Doricae, propria; nec videtur
 recte

P R A E F A T I O

recte dici posse, eos dialectis illis vsos esse, nedum tenuisse eas. Sic enim fieri potest, vt Franci mei, propter commercia, quae iis cum hominibus harum terrarum intercedunt, multa vocabula Misnicae dialecti propria vsurpent; multa nomina et verba more eiusdem dialecti in vita quotidiana forment. Sed quis cum, qui ignoret, ea vocabula eorumque declinandorum modum e Misnica dialecto in linguam Franconicam venisse, Misnica dialecto vti recte dixerit? Denique necesse est teneri, multa posse ab Atticis in suam linguam assumpta esse e lingua aliarum Graeciae ciuitatum. Haec vero appellari conuenit nomine linguae eius ciuitatis, ex qua ea petiere Attici. Sic possunt multa, quae Herodotus habeat, etiam apud Thucydidem, Xenophontem et alios eius aetatis scriptores legi. Si tu inde colligeres, ea esse dialecti Atticae, non Ionicae, manifeste peccares, nisi quidem posses demonstrare, ea ab scriptore aliquo Attico, qui

Hero-

P R A E F A T I O

dotum aetate superet, eius saltem aequalis sit, usurpata esse. Quae quidem omnia quum sua luce luceant; non necesse videtur, vt iis, quae in nostris hodie linguis accidunt, illustrentur

Atque haec de dialectis N. T. vniuersè praeferrì placuit, vt intellexeretur cum quae rectè tradita essent a Leusdeno, quae minus; tum quam saepe et turpiter ille Nonnemo in refellendis eius aliorumque praeceptis errarit, offenderit lapsusque fuerit

Scripsi Lipsiae in Schola Thomana a. d. iiii Idus Ianuarias a C. N. C I C I O C C L I I I I

IOH.

Q. B. V
IOH. LEVSDENI
LIBELLVS SINGVLARIS
DE
DIALECTIS N. T
IN GENERE ET IN SPECIE
SINGVLATIM
DE EIVS HEBRAISMIS

CAPVT I
DE DIALECTIS N. T. IN GENERE
ET IN SPECIE

I Explicatur quid sit dialectus.	lis eo tempore passim vsitata fuit.
II Varietas dialectorum confisfit in quatuor rebus.	VI Ratio eius rei datur.
III Septem dialecti N. T. breuiter enumerantur.	VII Exempla dialecti Atticae.
IIII Non datur proprie octaua dialectus, quae vulgo communis vocatur.	VIII Exempla dialecti Ionicae.
V Scriptores N. T. vsi fuerunt tali lingua Graeca, qua-	IX Exempla dialecti Doricae.
	X Exempla dialecti Aelicae.
	XI Exempla dialecti Boeoticae.
	XII Exempla dialecti Poeticae.

ialectus Graece dicitur *διάλεκτος* a *διαλέγω* *discerno*. hinc *διαλέγομαι* *distincte loquor, dissero, colloquor*. nam dialectus est sermo cuique populo peculiaris, et quidem in eadem lingua. Si enim sit diuersitas

A

fitas

fitas linguae, tum non erunt diuersae dialecti, sed diuersae linguae. Eadem igitur requiritur lingua, sed diuersus modus loquendi aut scribendi voces vel litteras parit dialectos. V. c. lingua Hebraica et Graeca, quia differunt inter se vt linguae, ideo non differunt vt dialecti, nam differentia dialectorum est in vna eademque lingua. Contra quia Attici, Aeoles, Iones, Dores, aliique vsi fuerunt vna eademque lingua Graeca, ideo diuersitas illa, quae fuit inter Atticos, Aeoles, aliosque, fuit tantum diuersitas dialectorum. Idem exemplo linguae Belgicae illustrari potest. V. c. omnes Belgae vtuntur eadem lingua Belgica, sed quia multa vocabula aliter pronuntiantur, et aliquando etiam scribuntur ab Ultraiectinis, aliter ab Amstelodamensibus, aliter ab Amisfurtensibus &c.; hinc nata est dialectus Ultraiectina, Amstelodamensis, Amisfurtensis &c.

II Haec varietas Graecarum dialectorum consistit praecipue in quatuor his rebus:

I in *litteris eiusdem vocabuli*: quod fit diuersis modis, scilicet vel per mutationem, vel per additionem, vel per detractionem &c., quod infra variis exemplis docebitur. V. c. pro *θάλασσα* dicunt Attici *θάλαττα* mare: pro *λόγοις* dicunt Iones *λόγοισι*: pro *ἐπεποιήκεισαν* fecerant in plusquamperf. dicit Marcus ca. 15, 7 poëtice *πεποιήκεισαν* &c.

2 In pronuntiatione seu accentu vocis, aut in spiritu. V. c. in ἀνθρώπω est accentus in penultima propter ω vocalem longam in fine, secundum hanc regulam: In polysyllabis, ultima existente longa, acuitur penultima. Sed Attici, negligentes hanc regulam, acuant etiam, vltima existente longa, syllabam antepenultimam, vt in ὄψεως, λέξεως κ. λ. Similiter in spiritu diuersitas dialecti conspicitur. V. c. Matthaeus ca. 21, 45 secundum dialectum Doricam, quae solet tollere aspirationem, ait: ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει Cognouerunt, quod de sese diceret, pro αὐτῶν.

3 In vocibus integris. V. c. Dorienfibus ἡ πέλας, ας est extrema corporis pars, quae per excursionem aquae nigrescit, * sed haec vox Graeca Atticis aliisque est prorsus ignota. Quaeque fere natio finxit sibi quaedam peculiaria et propria vocabula, quae aliae nationes ignorarunt. hinc nata est fecunditas linguae Graecae. Quot enim vocabula olim finxit sibi Homerus, qui Ion fuit, de quibus Attici, Dores, alique ne per somnium quidem cogitarunt? Si quis dubitet, inspiciat Clauem Homeri, et videbit, haec veritati esse consentanea.

A 2

4 In

- Corinthus, cuius auctoritate haec nituntur, ait, πελαγίαν esse τὴν μέλαιναν τῆ σάμαλος ἐπιφανείαν, ἥτις αὐτὴν ἐκδρομὴν αἰμαίος μελαίνηται. Henr. Stephanus, in Thesauro ling. Gr. in h. v., putat, Latine vno vocabulo reddi posse liuor s. liuiditas.

4 In *Syntaxi*. Graeci pro Ablatiuis absolutis vtuntur fere Genitiuis, vt λέγοντος αὐτῆς dicente ipso. Sed Attici vtuntur vel Nominatiuis vel Accusatiuis, vt Marc. 1, 10 καὶ εὐθέως ἀναβαίνων (Attice pro αὐτῆς ἀναβαίνοντος, nempe Ἰησοῦ) ἀπὸ τῆς ὕδατος, εἶδε (intell. ὁ Ἰησοῦς) σχιζομένους τὰς ἄστρονς. Et statim quum escendit ex aqua, vidit diffindi caelum.

III Dialecti linguae Graecae sunt diuersae, quarum singulae multis exemplis ex profanis auctoribus possent illustrari. Sed quia praecipue occupamur lingua Graeca N. T.; ideo eiusdem dialectos tantum considerabimus, variisque exemplis, ex N. T. defumtis, illustrabimus. De hac dialectorum varietate ita loquitur Casparus Vuyssius in *Dialectologia Sacra*, edita Turici A. MDCCLXII: *Sacer N. F. contextus a sanctissimis mentis Christi interpretibus, ac caelestis Spiritus amanuensibus, tanta dialectorum varietate ita passim exornatus est, vt nullum non dicam caput, sed ne versus quidem existat, in quo non aliqua dialectorum vestigia attento circumspēctoque lectori se offerant.* Vid. p. 4

Dialecti N. T. sunt septem, videlicet quinque propriae, vt *Attica, Ionica, Dorica, Aeolica, Boeotica*; et duae impropriae, vt *Poëtica* et *Hebraizans*. *

I Dia-

* Ita Leusdenus tradit cum vulgo. Sed si accurate velis loqui, aut dialecti definitio, supra posita, diffin-

1 Dialectus *Attica* appellata est ab *Attide*, Cranaï filia, a qua prouinciae nomen inditum est. Hac dialecto vsi sunt Aristophanes, Rhetores, vt Demosthenes, Isocrates, et Historici multi, vt Thucydides, Xenophon et alii,* etiam philosophi, vt Plato. Nam quemadmodum in Latio eloquentia Ciceroniana habebatur praecipua, sic etiam Demosthenea illa et Attica in Graecia. Sicuti Attica dialectus est elegantissima, ita etiam in N. T. vsitatissima et frequentissima, adeo vt in toto N. T. vix videatur esse caput, vbi non aliquot eius extent vestigia; prout infra ex exemplis huius dialecti, ex N. T. allatis, clarissime apparebit. Hanc fecunditatem idem Vuyssius p. 4 his verbis significat: *Primam dialectorum sedem Atticae tribuimus, quae, vt reliquas elegantia et varietate, ita vsu et frequentia infinitis passibus antecit, per singula*

A 3 N. T.

diffingenda erit, aut abstinendum nomine dialecti, si de Hebraïsmis N. T., modoque loquendi poëtarum, disputes. nam dialectus impropria non est dialectus.

- * Retulerat huc ex Vuyssio Leusdenus etiam scriptores Ecclesiasticos, quos Patres vocant. Sed quum nullus eorum Attica dialecto scripserit, sed quidam, vt Chrysofostomus, veteres Atticos tantum scribendo imitari studuerint, adeo vt ex eorum libris de indole linguae Atticae iudicari neque queat recte, neque debeat; facile apparet, eos neque numerandos esse in auctoribus eiusdem. nam quis libros Manutij, vt hoc vtar, exemplaria dicat esse, ad quae Latinitas aetatis aureae, quam vocamus, exigi debeat, quum tamen ille, qua erat elegantia, omnium intelligentium iudicio, feliciter eam expresserit?

N. F. capita et versus egregie et luculenter diffusa.

2 Dialectus *Ionica* vocata est ab *Ione*, filio Apollinis et Creussae, Erechthei filiae. Haec dialectus Hippocrati, Herodoto, et in primis Homero, poetarum principi, arrisit, quem Theocritus alicubi vocat *Ἰεῖονα ἀνδρα*. Quamvis Homerus sit *Ion*, et praecipue Ionica dialecto delectetur; tamen aliis quoque dialectis, metro ita exigente, vsus fuit, quamvis rarius. Plutarchus * de dialectis Homericis disserens, ait: (*Homerus*) *varia dictione vsus est, et cuiuslibet linguae Graecorum insignia immiscuit, ex quibus manifestum est, eum peragrasse vniuersam Graeciam et omnem nationem.*

3 Dialectus *Dorica*, a *Doro* Hellenis nominata est, eaque scripserunt in primis Theocritus, Pindarus et vniuersa Pythagoreorum philosophorum schola.

4 Dialectus *Aeolica* ab *Aeolo* Hellenis nomen accepit, eaque delectatus est Alcaeus, Sappho et alii.

5 Dialectus *Boeotica* ita est vocata a *Boeoto*, Itoni et Melanippae nymphae filio. Hinc Boeotia est regio in finibus Graeciae, in longum ad Atticam

* in vita Homeri, quam eius Carminibus praefixit in suis editionibus Aldus. Verba Graeca sunt: *λέξει δὲ ποικίλῃ κεχορημένος, τὴν ἀπὸ πάσης διαλέκτου τῶν Ἑλλήνων χειρακλήσας ἐγμάλιμζεν. ἐξ ᾧ δὴ λόγος ἐστὶ πάσαν μὲν Ἑλλάδα ἐπελθῶν καὶ πᾶν ἔθνος.*

Atticam se protendens. Interpretes Graeci, in vertendo V. T. in linguam Graecam, frequenter hac dialecto vsi sunt. Similiter hac Boeotica et Aeolica dialecto vsi sunt poëtae, qui exigentibus id carminis legibus, et urgente pedum formandorum ratione, per has dialectos carmina sua exornare soliti fuerunt.

6 Dialectus *poëtica* appellata est a poëtis, qui ea praecipue delectati sunt. nam ad carmen aliquod componendum nonnunquam littera aliqua fuit vel addenda, vel abiicienda, vel etiam mutanda &c.

Quaeritur: quare in N. T. occurrit haec dialectus poëtica, quum N. T. non constet carminibus, sed prosa?

Respondeo: 1 Hoc fit, quia dicta quaedam poëtarum in N. T. allegantur.

2 In aliis locis N. T., vbi carmina non recensentur, etiam vsitata est haec dialectus: sed hoc non repugnat genio Graeci sermonis. Nam alii auctores aliquando poëtas etiam imitati sunt, vti manifestum est ex Xenophonte, qui saepe phrasas poëticas intermiscuit. Scriptores N. T. aliquando imitati sunt poëtas, et morem poëtice scribendi etiam obseruarunt, quem forte ex lectione poëtarum Graecorum didicerant.

7 Dialectus *Hebraizans* nomen habet a lingua Hebraea, quam in multis imitatur. Haec proprie dialectus Graeca non est, nam cum aliis Graecarum dialectorum speciebus affinitatem ha-

bet nullam. Sed quia sacri scriptores in N. T. et interpretes Graeci, vulgo Septuaginta vocati, eadem saepissime vtuntur; ideo solet inter dialectos Graecas N. T. recenseri.

Quaeritur: quare interpretes V. T. et sacri scriptores N. T. saepissime vsi fuerunt hac dialecto?

Respondeo: 1 Quia interpretes V. T. et sacri scriptores N. T. fuerunt Hebraei.

2 Quia versati sunt in textu Hebraeo legendo, vertendo, vel allegando.

3 Quia quotidie versati fuerunt cum Hebraeis, quos et saepe alloquuti fuerunt, et Christi praeceptis imbuere studuerunt.

III Nonnulli his septem dialectis adhuc annumerant octauam, quam vocant dialectum *communem*; quia ea non fuit alicui genti peculiaris, vti caeterae, sed ea fuit talis, qua omnes Graeci communiter ac promiscue vbiuis terrarum vsi fuerunt.

Hinc *primo* quaeritur: an haec octaua species proprie est vocanda dialectus?

Respondeo: Dialectus *communis* proprie non est vocanda *dialectus*. nam ea non fuit peculiaris huic vel illi nationi aut scriptori, vti caeterae omnes dialecti, sed fuit communis omnibus nationibus et scriptoribus. Ego propterea malle hanc dialectum communem vocare ipsissimam linguam Graecam. nam vocabula, quae ab hac communi dialecto, h. e. ipsissima lingua Graeca, discedunt,

ea

ea referenda sunt ad vnam ex supra allegatis dialectis.

V *Secundo* quaeritur: vtrum dialectus, vulgo vocata *communis*, an vero vna ex septem praedictis in N. T. praeualeat?

Respondeo: Praeualet in N. T. dialectus *communis*. nam N. T. constat tali lingua Graeca, qualis vsitata fuit apud omnes nationes. Hinc Chamierus To. II Panstrat. II ca. XVI f. 7 ait: *Euangelistae non vsi sunt dialecto Attica, sed communi.*

VI *Tertio* quaeritur: quare scriptores N. T. praecipue scripserunt dialecto communi?

Respondeo: Quia scripserunt N. T. in gratiam omnium Graecorum per totum orbem dispersorum. nam scribendo hac communi dialecto tacite quasi innuere voluerunt, se omnibus Graecis tradidisse haec, quae scripserint. Subinde tamen etiam caeteras dialectos immiscuerunt, tacite quasi indicantes, se in gratiam reliquarum nationum, dialectorum varietate differentium, etiam has sacras litteras exarasse, scilicet in gratiam Atticorum, Ionum, Doriensium, Aeolum, Boeotensium, poetarum et Hebraeorum. Sacri scriptores peragrando multas Graecorum terras, vel legendo diuersos scriptores Graecos, facile potuerunt illas varias Graecorum dialectos addiscere.

VII Vt varietas dialectorum, in N. T. occurrentium, cuius innotescat; placet breuiter et ordine singularum dialectorum paucissima exempla proponere, et relegare curiosum lectorem, plura exempla desiderantem, ad doctissimam Dialecto-

logiam Sacram Caspari Vuyffii, vbi fere omnia exempla dialectorum N. T. clarissime et methodice secundum ordinem librorum N. T. enumerantur. Vel, si quis breuitati studeat, legat specialem Grammaticam Georgii Pasoris, N. T. illustrando destinatam, quam D. Matthias Pasor, filius, S. Theologiae Professor, Groningae A. CIΩCΩV in publicum emisit.

I

DIALECTVS ATTICA

1 Attici gaudent *Participiis*; vt Matth. 1, 18 *ἐντέθει ἐν γαστρὶ ἔχουσα* *Inuenta est in utero habens h. e. grauida, pro ἔχειν habere.* Act. 5, 8 *εἰσηλθε* — *περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος καὶ ἀνῶν τὸν θεὸν* *Intrauit — ambulans et saliens ac laudans deum.*

2 *Crafi* h. e. *contractione*; vt Ioh. 14, 12 *ποιῶ* *Facio*, pro *ποιέω*. Sic *καὶ γὰρ* *Et ego*, pro *καὶ ἐγὼ*, Matth. 2, 8. Similiter *καὶ μοι*, *καὶ με*, *καὶ ν*, *καὶ κῆ*, *καὶ κῆθεν*, *καὶ κῆνος*, *τένομα* et *τένοαντίον* contrahuntur Attice.

3 Attici saepissime *Apostropho* vtuntur; vt *ἀπ' ἀρχῆς* *Ab initio*, pro *ἀπὸ ἀρχῆς*, Matth. 19, 8. Innumera *Apostropho* exempla passim in N. T. occurrunt.

4 Etiam *Syncopa*, idque vel mutato accentu; vt *μετοικίῳ* *Captiuos abducam*, pro *μετοικίσω*, Act. 7, 43: vel retento accentu; vt *εἰδῶς*, pro *εἰδηκῶς*. Matth. 12, 25 *εἰδῶς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐν θυμῶσιν*

μήσεις αὐτῶν Iesus autem quum sciret quid cogitarent.

5 Reduplicatione delectantur; vt ἀκηκόαμεν *Audiuimus*, pro ἠκούαμεν, Ioh. 4, 42. Haec anadiplosis locum habet in verbis ἄγω cum compositis, in ἀκίσω, ἀπολλύω, ἐγείρω, in ἐλεύθω cum compositis, et in προσφέρω. Vid. omnia huius reduplicationis exempla allegata a Vuyffio p. 35 f.

6 Etiam Attici gaudent τροπή ἢ. *mutatione*; vt ὄψες *Videbis*, pro ὄψη, Ioh. 11, 40. Sic εἰληθα *Accepi*, pro λέληθα, Act. 2, 27. Aliquando Praesens vsurpatur pro Futuro; vt Apoc. 1, 8 ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος *Qui est et qui erat et qui venturus est*: vbi ἐρχόμενος est pro ἐλευσόμενος.

7 Nominatiuo vtuntur pro Vocatiuo; vt χᾶρις ὁ βασιλεὺς *Salve * rex*, pro βασιλεῦ, Ioh. 19, 3.

8 Verbum actiuum coniungitur cum Accusatiuo nominis, a quo deriuatur; vt ἐχάρισαν *χαρῶν Gauisi sunt gaudium*, Matth. 2, 10.

9 Vtuntur Accusatiuo pro Nominatiuo; vt τὸν ἄρτον ὃν κλάωμεν, ἐχί — ἐστίν; *Panem quem frangimus, h. e. comedimus ἢ. distribuimus, nomine — est?* pro ὁ ἄρτος, 1 Cor. 10, 16.

10 Contra Nominatiuo pro Accusatiuo; vt Φρόσκοντες εἶναι σοφοὶ *lactitantes se esse sapientes*, pro σοφῆς, Rom. 1, 22.

11 Pro

* Inapte verterat, vt alia multa, Leusdenus: *Gaude.*

11 Pro σ vtuntur τ; vt *πράττεσι Faciunt*, pro *πράσσει*, Act. 17, 7. Sic *γλώτλια* pro *γλώσσα*, Apoc. 10, 11. *

12 *Declinatio quarta simplicium* est Attica; vt *ἰλεώς σοι, Κύριε Propitius tibi, domine, esto*, ** pro *ἰλαος*, Matth. 16, 22. Similiter *ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ* *Ego autem Apollo*, pro *Ἀπολλῆ*, 1 Cor. 1, 12. nam *Ἀπολλῶ* est Genit. Sing. Atticus.

13 *Declinatio secunda contractorum* format Genitium in *εως*; vt *Φύσεως Naturae*, 2 Pe. 1, 4. Haec sola in N. T. est vsitata. In Datio est *Φύσει Natura*, Eph. 2, 3.

14 *Declinatio tertia contractorum* format Genitium per *εως*; vt *εἰς τὴν αὐλὴν τῆ ἀρχιερέως* *In aulam pontificis maximi*, pro *ἀρχιερέος*, Ioh. 18, 15.

15 Cum substantiuo masculino aut feminino construitur adiectiuum neutrum; vt *ἀρετὸν τῆ ἡμέραι ἢ κακία αὐτῆς Sufficiat cuique diei afflictio sua*, pro *ἀρετῆ*, Matth. 6, 34.

16 Vtuntur adiectiuo neutro pro substantiuo; vt *τὸ μωρὸν τῆ θεῶ*, pro *ἡ μωρία*, *Stultitia dei*, 1 Cor. 1, 25.

17 At-

* At Millius et Bengelius ibi edidere: *γλώσσας*, non *γλώτλιας*.

** Verte: *Abfit s. haec deus auertat*. nam formulam illam Graecam respondere Hebraicae *אֵלֹהִים*, docetur in Stockii Clauē N. T. Intellegi autem debet *ὁ θεὸς ἔη*. cf. Heinſius exercitatt. ad Matth. d. 1. et Fullerus Miscell. II. 2

17 Attici vsurpant *Nominatiuos* aut *Accusatiuos* pro *Genitiuis absolutis*; vt ἀναβαίνων *Ascendens*, pro αὐτῶ ἀναβαίνοντος *Dum ipse descendit*, Marc. 1, 10.

18 Multa adiectiua in *os*, in primis deriuata, sunt communis generis; vt ὁ, ἡ Φρόνιμος. V. c. αἱ Φρόνιμοι *Prudentes*, Matth. 25, 9. στρατιῶς ἐρανεῖς *Exercitus caelestis* h. e. *angelorum*, Luc. 2, 13.

19 Pro *eu*, diphthongo immutabili, ponunt *ηυ*, mutato *e* in *η*; vt προσήυξατο *Orauit*, pro προσέυξατο, Matth. 26, 44.

20 *Augmentum Syllabicum e* mutatur in *η*; vt ἠδύνατο *Poterat*, pro ἐδύνατο, a δύναμαι, Matth. 26, 9. Sic ἠβελήθην, pro ἐβελήθην, a βέλομαι, 2 ep. Ioh. v. 12*. ἠμελλε, pro ἔμελλε, a μέλλω, Luc. 7, 2.

21 Aliquando *gemino* gaudent *augmento*; vt ἠνείχεσθε *Toleraueritis*, 2 Cor. 11, 4: pro ἀνείχεσθε, vti est v. 1. Prius *augmentum* est in praepositione, posterius est in additione τῶ ἰῶτα. nam est ab ἀνέχομαι *Tolero*.

22 *Datiuus* ponitur pro *Genitiuo*, praecedente *παρὰ* vel *ὑπό*; vt ἐββέθη τοῖς ἀρχαίοις *Dictum est antiquis*, pro ὑπό τῶν ἀρχαίων *Ab antiquis*, Matth. 5, 21. Sic ὠφθη τῷ Παύλῳ *Visa est Paulo*, pro ὑπὸ τῷ Παύλῳ, *A Paulo*, Act. 16, 8.

II DIA-

* Ita edidit etiam Millius. Sed Bengelius habet ἐβελήθην.

II

DIALECTVS IONICA

VIII Haec dialectus, Homero aliisque familiaris, est etiam vſitata in N. T.

1 *Quando casus ad praepositionem refertur, quae cum verbo adiuncto composita est; vt μηδὲν ἀπελπίζοντες Nihil sperantes, Luc. 6, 35: pro μηδὲν ἐλπίζοντες ἀπ' αὐτῶν Nihil sperantes ab illis. nam ἀπελπίζω in Lexicis vertitur per despero, sed in N. T. per dialectum Ionicam habet, vt apparet, aliam significationem.*

2 Iones saepe fugiunt *Apostrophum*; vt κατὰ ἀποκάλυψιν *Secundum reuelationem*, pro κατ' ἀποκάλυψιν, Gal. 2, 2. Huius Ionicae dialecti in N. T. exempla adeo frequentia sunt, vt merito quis dubitare possit, vtrum *Attica* Apostrophi expressio, an vero *Ionicus* Apostrophi neglectus in sacro contextu sit frequentior.

3 Etiam fugiunt *κράσιν* f. *contractionem*; vt ὄσῶν *Ossibus*, pro ὄσων, Matth. 23, 27.

4 O mutant in ε; vt Διόσκυροι *Iouis filii* f. *Castor et Pollux*, pro Διόσκογοι, Act. 28, 11.

5 Vſurpant *nomina* pro *aduerbiis*; vt γενόμενος ὄρθρῳ ἐπὶ τὸ μνημεῖον pro ὄρθρῳ *Quae venerant summo mane ad monumentum*, Luc. 24, 22.

6 Iones per *epenthesein* interponunt ε; vt ἀφεῶνται σοι αἱ ἀμαρτίαι σε *Remissa sunt tibi peccata tua*, pro ἀφῆνται, Matth. 9, 2.

7 Pro

7 Pro ἐστὶ dicunt ἐνι; vt παρ' ὧ ἔκ ἐνι παρ-
αλλαγή *Apud quem non est mutatio*, Iac. 1, 17:
ἐνι pro ἐστὶ.

8 Iones in secunda persona Imperatiui per apo-
copen terminale θι rescindunt; vt κατὰβα ἀπὸ
τῆ σταυρῆ *Descende a cruce*, pro κατὰβαθι,
Marc. 15, 30.

III

DIALECTVS DORICA

VIII Quaedam vestigia huius dialecti etiam
occurrunt in N. T.

1 Dores formant Genitiuum in prima simpli-
cium per α; vt ἀπὸ βορρᾶ *Ab aquilone* h. e. *septen-*
trionibus, Luc. 13, 29; pro βορρῆ, a Nominatiuo
βορρᾶς. Huc pertinent etiam τῆ Σατανᾶ,
2 Theff. 2, 9: τῆ Καιάφαι, Matth. 26, 3, et
plurima nomina propria, vt Ἀρέτας, Ἐπαφροῆς
κ. λ., quae secundum hanc dialectum formant
Genitiuum per α; vt διὰ χειρὸς Βαρνάβα *Per*
Barnabam, pro Βαρνάβε, Act. 11, 30.

2 Pro η ponunt α; vt σίνῃπι *Sinapi*, pro
σίνηπι, Marc. 4, 31: uti habetur in Gramma-
tica. Similiter ἀνάβα *Ascende*, Apoc. 4, 1:
pro ἀνάβαθι, quod Dorice est pro ἀνάβηθι:
et κατὰβα *Descende*, pro κατὰβηθι, Marc.
15, 30 &c.

III DIA-

III

DIALECTVS AEOLICA

X 1 Aeoles fini addere solent $\theta\alpha$; vt $\eta\theta\alpha$
Eras, Matth. 26, 69 et Marc. 14, 67: pro $\eta\varsigma$
 ab $\epsilon\mu\acute{\iota}$.

2 Tollunt aliquando *aspirationem*; vt καὶ
 $\epsilon\pi\omicron\iota\eta\sigma\epsilon\nu$ δώδεκα, ἵνα ὡσι μετ' αὐτῶ Et legit duo-
decim, qui essent cum illo, pro μεθ' αὐτῶ
Secum, Marc. 3, 14. Sic Matth. 21, 45 $\epsilon\gamma\nu\omega\sigma\alpha\nu$
 $\delta\tau\iota$ περὶ αὐτῶν λέγει *Animaduercerunt*, se ab
 eo peti.

3 Aoristum primum Actiuum Optatiui modi
 flectunt $\tau\acute{\upsilon}\psi\epsilon\iota\alpha$ pro $\tau\acute{\upsilon}\psi\alpha\iota\mu\iota$. hinc dicunt
 $\pi\omicron\iota\eta\sigma\epsilon\iota\alpha\nu$ *Facerent*, pro $\pi\omicron\iota\eta\sigma\alpha\iota\epsilon\nu$, Luc. 6, 11.
 Sic Act. 17, 27 $\psi\eta\lambda\alpha\phi\eta\sigma\epsilon\iota\alpha\nu$ pro $\psi\eta\lambda\alpha\phi\eta\sigma\alpha\iota\epsilon\nu$.
 Haec duo tantum exempla huius dialecti Aeol-
 icae in N. T. occurrunt; quae etiam ad dia-
 lectum Ionicam pertinent.

V

DIALECTVS BOEOTICA

XI Haec dialectus est quidem rarissima in
 N. T., sed in versione Graeca V. T. est fre-
 quentior.

1 Secundum hanc dialectum terminale ν
 tertiae pluralis Praeteriti Imperfecti, et vtri-
 usque Aoristi conuertitur in $\sigma\alpha\nu$; vt Rom. 3,
 13 $\epsilon\delta\omicron\lambda\iota\zeta\sigma\alpha\nu$ *Dolose agere solent* s. *agunt*, pro
 $\epsilon\delta\omicron\lambda\iota\zeta\epsilon\nu$.

ἔδολέν *. nam est tertia plur. Imperf. act. Indicatiui modi a δολίω, ᾧ, *Dolo utor*. Huius dialecti tantum illud vnicum extat in N. T. exemplum.

2 Littera η in Perfecto regulari verbi τῆθημι mutatur in ει diphthongum; vt Act. 13, 47 τῆθεικά σε εἰς Φῶς ἔθνῶν *Posui te in lucem gentium*, h. e. volo, vt mea praecepta doceas, praeter Iudaeos, etiam alios populos; pro τῆθηκα.

VI

Dialectus Poëtica.

XII Poëtae vsurpant *aphaereses*, vel *litterae*, vel *syllabae*, vel *augmenti*.

1 Ἀφαίρεσις litterae est, quando primam vocabuli litteram abiiciunt; vt Κρητες αἰεὶ ψεύσαι, κακοὶ Θηλαί, γαστέρες ἀργαί *Cretenses sunt semper mendaces, nebulones et luxuriae dediti*, Tit. 1, 12; vbi ἀργαί est pro μαργαί **, vti in Lexicis habetur.

* Sic ἠνομήσαν Ez. 22, 11 ab ἀνομέω: παρατηρῶσαν Sufan. v. 12 a παρατηρέω: quae loca bene tenenda sunt, vt ne quis in eundem cum Er. Schmidio te Georgio errorem inducatur. hi etenim volebant ἔδολισσαν contra omnium librorum scriptorum fidem mutari in ἔδολισσαν, quod forma ista abhorreret a regulis Grammaticis. cf. Animaduerss. ad Vuelleri Gram. p. 192 f.

** Haec est sententia Guil. Canteri Nou. Lectt. I. 15

berur. Hic etiam omittitur *εἰσὶ sunt*, quod itidem poësin redolet.

2 Ἀφαιρέσις syllabae est, quando syllaba abiicitur; vt Act. 17, 28 in Arati versu, τῆ γοῖρ καὶ γένος ἐσμὲν *Ipsius enim et genus sumus*, τῆ est pro τῆς.

3 Ἀφαιρέσις augmenti est, quando in N. T. augmentum ε de Plusquamperfecto tollitur; vt τεθεμελίωτο *Fundata erat*, Matth. 7, 25; pro ἐτεθεμελίωτο. nam est tertia sing. Plusquamperf. Passiui. Sic Act. 14, 23 πεπιστεύκεισαν pro ἐπιστεύκεισαν.

4 Aliquando metri causa apostrophus adhibetur; vt φθείρεσαι ἢθη χρεῖσθ' * ὁμιλίαι κακαὶ *Corrumpunt mores probos colloquia prava*, pro χρεῖσθᾶ, 1 Cor. 15, 33.

5 Iota aliquando interponitur more poëtico; vt εἵνεκεν *Propter*, pro ἐνεκεν **, 2 Cor. 7, 12. Contra vero, nonnunquam tollitur; vt πλεον *Amplius*, Luc. 3, 13; pro πλεῖον, ibid. ca. 11, 31.

* Bengelius edidit χρεῖσθᾶ.

** Vt Bengelius edidit. Millius habet ἐνεκεν.

CAP. II

DE HEBRAISMIS N. T.

SECTIO I

- I Dialectus septima est Hebraizans eaque in N. T. est usitatissima. Lucas saepe ea utitur.
- II Magnificientia N. T. non imminuitur, etiamsi Hebraismus scateat.
- III Pafor et Vvysius scripserunt de Hebraismis, quorum posterior eos redegit ad XIII classes, quae enumerantur.
- III Haec Hebraismorum in tredecim classes distributio non arripdet Vorstio ob quatuor rationes.
- V Vorstius in dispositione Hebraismorum N. T. promittit, se quatuor esse spectaturum.
- VI Vorstius laudatur, qui Hebraismos ad XXXI classes reduxit.
- VII Prima Hebraismorum classis proponitur, eaque in duas species dividitur, ad quarum posteriorem pertinent tres partes orationis, quae occasione linguae Hebraicae novam significationem recipiunt.
- VIII Exempla varia nonnulla Graccorum N. T. plures recipientium significationes enumerantur. Ratio datur, quare vocabula Hebraica, iam multa significent.

I

Restat iam septima N. T. dialectus describenda, quae vulgo *Hebraizans* appellari solet. Sacri scriptores N. T. fuerunt Hebraei, qui saepe allegarunt textus ex V. T. Hebraeo, et sermonem instituerunt ad Hebraeos, quique linguam Hebraeam reddiderant sibi maxime familiarem. Propterea iidem in scribendo N. T. genium illius linguae infinitis fere in locis expresserunt. Hinc nata est septima dialectorum species, aliis Graecis, propter defectum conuersationis cum Hebraeis,

ignota plane, sed sacris scriptoribus N. T. notissima, adeo ut vix caput in N. T. occurrat, in quo non diuersi Hebraismi inueniantur. Euangelista Lucas, cuius stilus tam in Euangelio, quam in Actis, a veteribus iudicatur esse comtus et elegans, ac saecularem putatur redolere elegantiam, quae apud alios Euangelistas ita non inueniatur, multos immiscuit Hebraismos; immo nonnulli contendunt, Lucam plures Hebraismos usurpasse, quam vllum caeterorum N. T. scriptorum, atque in vno capite primo Euangelii quinquaginta quidem Hebraismos occurrere.

II Forte rogabis, annon faciat ad contemptum stili N. T., et ad deprimendam eius magnificentiam, si dicamus, eum tot Hebraismis scaterere?

Respondeo. Nullo modo minuitur magnificentia N. T., etiamsi dicamus, in eo plurimos Hebraismos occurrere, sed contra potius augetur eius magnificentia per illos Hebraismos. nam lingua Graeca N. T., respectu illorum Hebraismorum, sapit linguam antiquissimam, praestantissimam et omnium perfectissimam, profectam a deo, et Adamo ab initio creationis instillatam, quae titulo *sanctitatis* * ab Hebraeis et a Christianis insignitur.

Hanc,

* Hebr. לשון הקודש. Sed quam impia venena sub isto nomine, a Christianis quibusdam, tanquam Buxtorfio et aliis, parum caute et prudenter usurpato, lateant, docet Schultensius *ὁ μακαρίτης* in Praefatione Commentarii ad Prouerbia Salomonis.

Hanc, inquam, linguam sanctam, qua deus V. T. scribi curavit, repraesentant Hebraismi, a sacris scriptoribus expressi. Etiam talis lingua Graeca, scaten Hebraismis, fuit sacris scriptoribus usitata, et propterea etiam tali lingua Graeca usi fuerunt in scribendo N. T. Si vero sacri scriptores in colloquiis usi fuissent lingua Graeca, destituta Hebraismis, qualem antiqui Graeci oratores usurparunt, iique nihilominus in scribendo N. T. usi fuissent stilo inconsumo, Graecis eo tempore ignoto et barbaro; tum vero similis dici posset, tales Hebraismos diminuere magnificentiam N. T. nam tum N. T. non constaret lingua Graeca, Graecis ullibi in toto terrarum orbe usitata. Sed quum N. T. constet tali lingua Graeca, qualis eo tempore fuit usitata; ideo tales Hebraismi, in lingua Graeca N. T. passim usurpari soliti, non imminuunt excellentiam eiusdem Testamenti. Frustra ergo laborat Pfochenius, qui in *diatriba de linguae N. T. puritate* studet et Hebraismis N. T. larvam detrahere, et simul probare, Hebraismos illos esse meros linguae Graecae Hellenismos.

III Quia stilius N. T. Graeci linguam Hebraeam in quam plurimis locis repraesentat; ideo diuersi scriptores, linguae Hebraicae et Graecae periti, illos Hebraismos, utpote non conuenientes cum antiqua lingua Graeca, descripserunt, enumerarunt, et ad certas classes redegerunt. Inter eos est *Georgius Pasor*, qui in Grammatica sua

Graeca, agens de aliis linguae Graecae N. T. dialectis, etiam enumerat diuersa exempla Hebraismorum, quae ex N. T. collegit, sed ea exempla ad certos classes non reduxit.

Praeterea *Casparus Vuysius*, in *Dialectologia sacra*, de Hebraifinis N. T. paullo fusius agens, distribuit et redegit eos omnes ad *tredecim classes*, quae tum in dicta Dialectologia, tum etiam ex ea in *Philologia sacra* a Iohanne Vorstio omnes enumerantur, scilicet capite primo eiusdem libri. Eas tredecim species exinde breuiter et ordine recensebimus.

Prima Hebraismorum classis est, quando *Nominatiuus* absolute ponitur, et subintelligitur quod attinet ad. V. c. Apoc. 3, 12 habetur: ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν *Qui vicerit*: intell. quod attinet ad eum: *faciam illum*. Hunc morem etiam imitantur Hebraei; vt Ps. 18, 31 *Deum*, intell. quod attinet ad, *perfecta est via eius*, h. e. *deus sincere agit cum hominibus*.

Secunda est, quando nomina *substantiua* ponuntur pro *adiectiuis*, quod fit vel mediate per praepositionem; vt 1 Tim. 2, 7 διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ *Doctor gentium cum fide et veritate*, pro πιστὸς καὶ ἀληθὴς *Fidelis et verus*: vel immediate sine praepositione; vt Luc. 18, 6 ὁ κερτὴς τῆς ἀδικίας *Iudex iniquitatis*, pro ἀδικὸς *Iniustus*. Sic dicitur Hebraice Pl. 2, 9 *Virga ferri*, pro *ferrea*.

Tertia

Tertia classis est, quando vocula ἐν denotat vel instrumentum; vt Matth. 3, 11 βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι *Baptizo vos aqua*: vel quando denotat Accusatiuum obiecti; vt Luc. 12, 8 ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ. *Confitebitur illum*.

Quarta est, quando Dativus Θεῷ adiectiuus additur ad exprimendum gradum superlatiuum; vt Act. 7, 20 Moses dicitur ἀσέβος τῷ Θεῷ. *Venustus deo*, h. e. *venustissimus*. Sic Hebraice Ion. 3, 3 Ninive dicitur עיר-גדולה לאלהים *Vrbs magna deo*, h. e. *maxima*.

Quinta est, quando ἕως Sic pro τοῖος Talis ponitur; vt Luc. 22, 26 ὑμεῖς δὲ ἐχ' ἕως *Vos autem non sic*, h. e. *tales*. Sic Hebraice Pl. 1, 4 לֹא כִן הָרְשָׁעִים *Non sic*, h. e. *tales, improbi*.

Sexta est, quando verbum προσκυνεῖν Dativio iungitur, quum alias Accusatiuo iungatur; vt Matth. 2, 11 προσεκύνησαν αὐτῷ *Adorarunt illum*. Sic Hebraice 1 Reg. 22, 54 וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהֵי אֲדָמָה *Et incuruabat se ei*, h. e. *procumbens veneratus est eum*. Ad hanc classem refert Vuyssius tum verbum ἐνωτίζεσθαι *Auribus percipere*, Act. 2, 14, formatum ad formam וְנִוְיָזוּ *Auribus percipere*, ab וְנִוְיָזוּ *Auris*; tum et iam locum Matth. 18, 6 τῶν πισευόντων ἐς ἐμὴν *fiduciam ponentium in me*, secundum phrasin Hebraeam בְּיַדְי בְּיַדְי בְּיַדְי *Confisus est deo*.

Septima classis est, quando vox Graeca, praeter ordinariam significationem, etiam recipit alias significationes, quia vox Hebraea tales significationes habet. V. c. χεῖλος significat *labium* 1 Pe. 3, 10: sed 1 Cor. 14, 21 metonymice denotat *linguas*.

et Hebr. לשון , 12 metaphorice *littus*. Quare? quia לשון praeter *labium* etiam *linguam*, Gen. 11, 1, et *littus*, Gen. 22, 17, significat.

Octava est, quando in N. T. genus femininum usurpatur pro neutro, quo Hebraei carent. V. c. Matth. 21, 42 habetur: $\text{παρὰ κυρίως ἐγένετο αὐτῆ}$, pro τῆτο , *A Ioua factum est hoc*. Eundem morem obseruant etiam Hebraei; vt Pl. 27, 3 $\text{אני ביום הזה אהיה כעץ}$ *Eo sum securus*: vbi אני est feminini generis.

Nona est, quando Dativus adhibetur ad exprimendum praefixum ἐν ; vt Apoc. 7, 10 ἡ σωτηρία τῶ θεῷ *Salus deo*. Ad hanc classem etiam refert, quod extat Matth. 19, 5 $\text{προσκολληθήσεται τῇ γυναίκα}$ *Adhaerebit uxori*: vt et quando idem ἐν exprimitur per Accusatiuum cum praepositione ἐν , qui Accusatiuus exponendus est vel per Nominatiuum; vt Matth. 19, 5 $\text{οἱ δύο ἔσονται εἰς σάρκα μίαν}$, pro σάρξ μία : vel per Dativum; vt Matth. 5, 22 $\text{ἐνοχος ἔσαι εἰς τὴν γένναν}$, pro τῇ γέννῃ : vel per Accusatiuum solum; vt 1 Pe. 1, 11 $\text{ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλῃς}$ *Scrutantes quem aut cuiusmodi temporis articulum significaret*.

Decima est, quando verbum nominis a se deducti vel Nominatiuum admittit; vt Act. 7, 34 $\text{ἰδὼν ἔδον τὴν κάκωσιν}$ *Vidi afflictionem*: vel Dativum; vt Matth. 13, 14 ἀκοῆ ἀκούετε *Audietis*.

Undecima est, quando vocula ἐν significat vel *per*; vt Gal. 1, 16 ἐν ἐμοί *Per me*: vel *propter*; vt Hebr. 11, 2 ἐν ταύτῃ , h. e. διὰ ταύτην , *Propter hanc*.

Duo-

Duodecima classis attribuitur formulae ἀπὸ μικρῆ ἕως μεγάλῃς *A minimo usque ad magnum*, quae extat Hebr. 8, II. Vid. Gen. 19, II.

Decima tertia denique classis tribuitur vocibus iunctis; ut βιβλος γενέσεως *Series generis*, Matth. 1, I. Graece enim diceretur ἡ γενεαλογία, sed Hebraice dicitur לִיְהוָה רַבִּי *Liber generationum*, Gen. 5, 1. Et hinc in N. T. *genealogia* vocatur βιβλος γενέσεως.

III Haec Hebraismorum in tredecim classes diuisio non arridet doctissimo Iohanni Vorstio in *Philologia Sacra*, ca. 1, propter quatuor praecipue rationes.

1 Quia quaedam ad diuersas classes sunt relata, quae commodius ad vnam eandemque referri possunt. Putat enim ex classe tertia, septima, vndecima et decima tertia, vnam classem esse faciendam, quia haec omnia, quae ad illas quatuor classes referuntur, ad exemplum Hebraearum vocum aut praefixorum, nouam aliquam vim et significationem recipiunt.

2 Quia quaedam ad eandem classem referuntur, quae ad diuersas referri debent. nam quaedam, ad eandem classem relata, nulla ratione inter se conueniunt. Hoc probat ex classe sexta, in qua verbum προσκυνῆν, constructum cum datiuo, creditur esse Hebraicae dialecti, sed verbum ἐνωτιζεσθαι non ob aliquam constructionem creditur esse Hebraicae dialecti, sed quia fit ab ἔς, ὡς *Auris*, quasi dicas *inaurire*, factum ad imitationem verbi Hebraei רִינָהּ ab רִינָה *Auris*. Praeterquam quod haec sint diuersa, etiam

bat idem Vorstius, verbum illud non esse inuentum a Graecis interpretibus aut scriptoribus N. T., sed iam ante fuisse vsitatum in vulgari sermone Graeco; quod variis exemplis demonstratur.*

3 Quia innumera fere occurrunt in N. T., quae ad nullam ex illis tredecim classibus referri possunt. V. c. quo Vuyssius referret hos sequentes Hebraismos, vulgo notissimos, *κατομέν ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς, πρόσωπον λαμβάνειν, υἱὸς ἀπειθείας, υἱὸς εἰρήνης κ. λ.?*

4 Quia nonnulla in ipsis illis tredecim classibus occurrunt, quae non satis vera sunt, vel quae non satis perfecte sunt dicta; vt in classe decima dicitur, *verbum admittit Nominatiuum nominis a se deducti*, quum debuisset dicere *Nominatiuum Participii*. Sed non mirum est, Vuyssium, qui inter primos in eruendis Hebraïsmis glaciem fregit, nonnunquam hic et alibi lapsum esse. Sua tamen ipsi debetur laus, quod magno conatu, in studioforum

* Errat hic Leusdenus. nam verbum *ἐνωρίζουαι* ante Apostolorum tempora vsitatum fuisse, neque ab his Alexandrinis interpretibus noue fabricatum, Vorstius ex nullo vllius scriptoris loco demonstrat, sed tantum collegit ex eo, quod auctor libri sapientiae, qui vix videatur Hebraea vertisse Graece, neque adeo ad Hebraeum quoddam verbum alludere potuerit, eo vsus sit ca. 6, 2. Afferet etiam glossam Hesychii hanc: *ἐνωρίζω. ἐν τοῖς ἀσπίοις δεξιά*. Sed ex hac nihil potest pro ipsa verbi elegantia cogi. pertinet enim ad loca V. T. haec: Iob. 33, 1. 16, 31. c. 37, 14. Ies. 1, 2: vel saltem ad vnum ex illis.

forum gratiam, tot et varias classes collegerit, easque variis exemplis illustrauerit.

V Vorstius igitur aliter classes Hebraismorum disposuit, et in iis digerendis haec quatuor se spectaturum esse promittit. 1 Non refert ad diuersas classes, quae pertinent ad vnā eandemque. 2 Non refert ad vnā eandemque, quae multum sunt diuersa, nec vllō modo cognata. 3 Non numerabit in Hebraismis, quae in illis numeranda non sunt. 4 Non constituet pauciores classes, quam quae recipere possint omnia illa, quae in N. T. Hebraeam linguam sapiunt.

Per Hebraeam linguam non tantum intellegit Vorstius eam linguam, quae in V. T. est vsitata, sed etiam eam, quae ab antiqua illa lingua paululum deflexit, quaeque temporibus Christi et Apostolorum in Iudaeorum scriptis fuit vsitata. Non tamen ad has species vult referre vocabula Syriaca aut Hebraica, Graecis tantum litteris scripta, vt *ταλιθά κἔμι, ἐΦαθά, λαμά σαβαχθανι, ἀκελδαμά, γαββαθά.* nec ea, quae Graeca ciuitate quasi donata sunt, vt *μαμμωνᾶς, πορβανᾶς, γέεννα, σίκλος, σάτον κ. λ.*

VI Omnium optime classes Hebraismorum distribuit doctissimus Iohannes Vorstius in duabus Partibus Philologiae Sacrae, quarum Pars prior est edita Lugduni Batauorum A. CIΩICLVIII apud Ioh. Zachariam Baron, et posterior Amstelodamī apud Iohannem Iansonium a Vuasberge A. CIΩIC LXV. Casparus Vuyffius tantum tredecim classes constituerat, sed hic Ioh. Vorstius illum nume-
rum

rum auxit ad classes triginta et vnā. Et quum nemo melius, solidius ac clarius de illis Hebraïsmis egerit; non possumus non supra dictam Philologiam aliis commendare, et auctori summas pro labore, in his Hebraïsmis eruendis et collegendis adhibito, gratias agere. Sed quum illa *Philologia Sacra* sit Opus magnum, et duobus libris formae quadripartitae contineatur, quales de re vna legere non omnium studiosorum in cursu Academico ferant rationes; ideo in gratiam talium et aliorum statui omnes illas classes Hebraïsmorum breuiter et succincte ex dicta illa Philologia Sacra ordine enarrare; relegans curiosos lectores, harum classium vberiore explicationem desiderantes, ad dictam Philologiam.

VII Classes Hebraïsmorum triginta et vna in duabus Partibus Philologiae Sacrae fuse explicantur, scilicet decem in Parte priori, et reliquae in Parte posteriori.

Prima Hebraïsmorum classis est, qua vocabulis origine Graecis data est, occasione vocis Hebraicae, alia significatio, quae in vulgari lingua Graeca non obseruatur. Ad hanc igitur classē non referuntur nisi ea, quae occasione linguae Hebraicae nouam significationem receperunt. Sunt quidem alia vocabula, quibus alias ob causas noua significatio indita est. v. c. vox ἐκκλησία ob defectum vocabuli denotat *coetum cultui diuino additum*. nam non sunt tot vocabula, quot res.

Occasio

Occasio alias significationes recipiendi est duplex: 1 vel quod scriptores sacri alluderent ad originem alicuius Hebraei vocabuli, quod vocabulo Graeco reddere vellent: 2 vel quod certa Hebraea vocabula duplicem aut multiplicem significationem haberent, hisque vocabula Graeca illarum significationum vna iam ante respondissent.

Ad priorem occasionem referuntur nonnulla exempla. V. c. vox *ξηρά* *Arida* in N. T. etiam significat *terram*, quia vox *חַבְרַי*, descendens a verbo *חָבַר* *Exaruit*, etiam *terram* significat: vt Matth. 23, 15 *περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν* *Circumitis mare et terram*, h. e. *omnem operam datis*. Sic Ion. 1, 9 *אֲשֶׁר-עָשָׂה יְהוָה לַיָּם וְלַחֹמֶר הַיָּבֵשׁ* *Qui fecit mare et terram*.

Ad posteriorem occasionem, scilicet quod vocabula Graeca N. T. ideo plures recipiunt significationes, quia vocabula Hebraica tales significationes habent, pertinent innumera fere exempla; primo *Nominum*, secundo *Verborum*, et tertio *vocularum quarundam*, quae nec Nomina nec Verba sunt. Singulorum proferemus ex Vorstio quaedam exempla.

VIII Nomina Graeca N. T. plures recipiunt significationes, quam apud vulgares Graecos. V. c. vox *βιβλος*, vulgo *librum* denotans, in N. T. significat etiam *catalogum*, vt Matth. 1, 1 *βιβλος γενέσεως Ἰησοῦ* *Liber generationis Iesu*, h. e. *catalogus*. nam totus liber non agit de profapia Christi. Quare *βιβλος* geminam habet significationem?
quia

quia vox Hebraea ספר praeter *librum* etiam *catalogum* denotat; vt Gen. 5, 1 ספר הולדות אדם .
Hic est catalogus generationum, h. e. haec est genealogia, Adami.

Quaeritur: quare vocabula Hebraica saepe tam multas habent significationes?

Respondeo. Hoc fit ob inopiam vocabulorum Hebraicorum. nam lingua Hebraica est pauper et paucissimis vocabulis constat, sed res sunt plurimae et innumerae, et propterea vnum idemque vocabulum Hebraicum plures recepit significationes. Scriptores N. T., scribentes Graece, potuissent aliis vocabulis Graecis significantioribus, vsitatam significationem habentibus, mentem suam exprimere. nam lingua Graeca habet magnam copiam vocabulorum, quibus res fere omnes satis significanter possint exprimi. Sed sacris scriptoribus, vt pote Hebraeis siue Syris, placuit multis vocabulis Graecis, praeter ordinariam et vsitatam significationem, etiam aliam, occasione vocabulorum Hebraicorum, indere.

Similiter τὸ ξύλον , significans *lignum*, in N. T. etiam *arborem* denotat; vt Apoc. 2, 7 $\text{ἐκ τῆς ξύλης τῆς ζωῆς}$ *De arbore vitae.* nam vox ξύ in V. T. vtrumque significat.

Ῥῆμα *Verbum* in N. T. etiam *rem* denotat; vt Luc. 1, 37. Act. 10, 37: quia דבר idem passim significat.

Ἄγιον

Ἄϊων *Aeternitas* in N. T. etiam *mundum* significat; vt 2 Cor. 4, 4, vbi diabolus vocatur Θεὸς τῆ αἰῶνος τέρτ Deus huius mundi, et Hebr. 1, 2 δι' ἧ καὶ τὸς αἰῶνας ἐποίησεν *Per quem etiam mundum fecit.* nam עוֹלָם praeter aeternitatem etiam *mundum* significat, vt Eccl. 3, 11.

Ἔθνος vulgo est *gens quaelibet*, sed in N. T. etiam significat *talem gentem, quae deum verum non norit*; vt Matth. 10, 5 εἰς τὴν ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε *In viam gentium ne abieritis:* quia vox Hebraica גוֹי interdum talem significationem habet; vt Nehem. 5, 8 הַיְהוּדִים הַמְּכֻרָיִם לְגוֹיִם *Iudaei venditi sunt gentibus.* Hinc Christianus quilibet a Iudaeis, qui illum inter infideles numerant, vocatur גוֹי *Gentilis.*

Ἔῃς *Vnus* apud Graecos vulgares est numerus *cardinalis*, sed in N. T. etiam est *ordinalis*, et denotat *primus*. V. c. Marc. 16, 2 καὶ λίαν πρῶτῃ τῆς μιᾶς σαββάτων *Et summo mane diei primi hebdomadis;* quod idem Euangelista v. 9 magis Graece dicit, πρῶτῃ σαββάτῃ *Primo die hebdomadis.* Similiter Luc. 24, 1. 1 Cor. 16, 2. Act. 20, 7 vox ἔῃς significat *primus*. Hoc fit more Hebraeorum; vt Gen. 1, 5 הַיּוֹם הַרְבֵּעִי *Dies vnus* h. e. *primus.* Quod et Iosephus annotat *Antiquitt.* 1, 2 καὶ αὐτὴ μὲν ἡ πρῶτῃ ἡμέρα. Μωϋσῆς δὲ αὐτὴν μίαν εἶπε *Et haec quidem fuit prima dies. Moses vero μίαν vnam eam appellauit.*

lauit. Sic Gen. 8, 5 וַיְהִי הַיּוֹם הַרְבֵּעַ *Primo die illius mensis.**

Ευδός Rectus in N. T. significat etiam *sincerum*; vt Act. 8, 21 ἡ καρδία σου ἐκ ἕσου εὐθεῖα *Animus tuus non est sincerus.* nam vox רָשָׁא vtrumque denotat, vt Iob. 1, 1 Iobus vocatur *Vir רָשָׁא Sincerus* s. *integer.*

Δίκαιος Iustus in N. T. etiam est *pius, bonus, honestus*; vt Act. 10, 22 Cornelius vocatur ἀνὴρ δίκαιος *Vir bonus, honestus.* nam רַחֲמַיִם idem Hebraice denotat. Vid Pl. 1, 5.

Ἀδελφός Frater in N. T. denotat *quemuis alium*; vt Matth. 5, 22 πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐκτὸν ὄφθαλμόν *Quicumque irascitur fratri suo, h. e. alteri, temere.* Similiter ca. 7, 3 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῆς ἀδελφῆς σου *Cur vero vides festucam, quae est in oculo fratris tui, h. e. alterius?* Nam vox Hebraica אָח, praeter *fratrem*, etiam *alterum* significat; vt Gen. 26, 31 Isaacus et Abimelechus dicuntur foedus inter se, iureiurando interposito, fecisse, וַיִּתְּנֵהּ שָׂמָיִם *Alter cum altero.* Sic Ex. 25, 20.

Ὀυγαῖνός

- * Neque vero debet omitti, id quod iam in Stockii Clauē N. T. monuimus, *ἄς* significare in N. T. (v. c. Marc. 12, 28) *aliquis*, quia Hebr. אִישׁ eandem vim habeat. Vid. 2 Sam. 12, 1. Sic Gen. 27, 44 est אִישׁ אֶחָד. Sed interpretes Alexandrini vertunt rectissime: *ἡμέρας τινάς*. Constat denique, Hebraeos, quando

Ὁυρανός *Caelum* in N. T. significat etiam *deum*; vt Luc. 15, 21 ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν *Peccaui in deum.* nam עֲרַבָּ Hebraice vtrumque denotat, non quidem in textu Hebraico V. T., sed in Chaldaeis; vt Dan. 3, 23 אֲרַבָּ אֲרַבָּ יְהוָה אֲרַבָּ יְהוָה - נָן *Ex quo cognosces, dominari deum.* Etiam apud Rabbinos עֲרַבָּ passim denotat *deum.*

Σπέρμα *Semen, granum,* in N. T. etiam *filiam, filiam et nepotes,* vno verbo *posteror,* denotat; vt Ioh. 8, 33 σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμέν *Semen, h. e. posteror, Abrahami junius.* nam עֲרַבָּ Hebraice eadem significat.

Ψυχὴ *Anima* in N. T. significat *hominem* et omnino *animantem* *; vt Act. 3, 23 πᾶσα ψυχὴ *Omnis*

quando velint dicere *alterum - alterum,* ponere עֲרַבָּ עֲרַבָּ. Vid. 2 Par. 3, 17. Vnde intellegitur, quare εἰς καὶ εἰς eodem modo in N. T. vsurpetur. Vid. Matth. 20, 21 et Marc. 10, 37. Graeci dicunt ὁ μὲν - ὁ δέ.

- * Leusdenus scripserat *cadaver,* et verba: ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, verterat: *cadaver eius.* Et si enim cum Hebr. nomen עֲרַבָּ, tum Gr. ψυχὴ in Alexandrina versione, de *cadauere* non semel dicuntur; (vid. Drusius Obseruat. II. 7 et Gatakerus de stilo N. T. ca. 10 p. 66) tamen quum de Christo vsurpantur, non videntur ita accipi exponique posse. Sed ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, vt Hebr. עֲרַבָּ, idem est quod αὐτός. Sic Marc. 10, 45 est δῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἅντι πολλῶν. Sed Paullus 1 Tim. 2, 6 dicit: ὁ δὲ εἰς αὐτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων.

C

Omnis homo. Ibid. ca. 2, 31 ὅτι ἔκατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτῷ ἐῖς αἶθε *Non relictus est ipse in sepulchro.* Apoc. 16, 3 καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσῃ *Atque omne animal vivens mortuum est in mari.* Hae novae significationes oriuntur ex vocabulo Hebraeo נפש, quod, praeter animam, etiam hominem omninoque animantem significat; vt Gen. 46, 18. 26. Vide plura similia nomina, diuersam in N. T. significationem occasione vocum Hebraicarum recipientia, in Philologia Sacra ca. 2, 3 et 4.*

* Ea nos hic tironum causa apponemus, licet Vorstius de quibusdam eorum dubitet, an in Hebraismis numerari debeant.

Ἀκοή *Auditus* in N. T. notat cum concionem, vt Gal. 3, 23; tum rumorem et famam, vt Matth. 4, 24. nam nomen Hebr. שמועה eadem significat. Vid. Es. 53, 1. 2 Sam. 4, 4: vbi Alexandrini interpretes, qui vocabulo ἀκοή alias etiam sic vtuntur, habent ἀγγελία.

Ὁφείλημα *Debitum* et ὀφειλέτης *Debitor* a Matthaeo ca. 6, 12 et a Luca ca. 13, 4 ita vsurpantur, vt illud peccatum, hoc peccatorem significet. Causa esse videtur, quia et Iudaei vocabulis דבית *Debitum* et דבית *Debitor* eandem vim subiecere. Vid. Targum Pf. 1, 1. Gen. 18, 23 et ca. 20, 9.

Σπῦλον, quod vocabulum proprie praedam denotat, in N. T. dicitur de supellectili. Vid. Luc. 11, 22 coll. Matth. 12, 29. Causa est, quod Hebr. שבוץ *Praeda* etiam supellectilem significat. Vid. Esth. 3, 13: vbi in Alexandrina versione est τὰ ὑπάρχοντα.

Ἄργος

Ἄργος *Deses* in N. T., Matth. 12, 36, ponitur pro *inutilis, inanis*. nam Chaldaei vocabulum ܠܘܢܐ, quod *otiosum* significat, eodem modo vsurpant. Vid. Targum Ex. 5, 9.

Γραμματεὺς *Scriba* in N. T. est *legis peritus, legis doctor*; cuiusmodi loca in Euangeliis passim reperiuntur. nam et Hebr. סופר *Scriba* ita accipitur, vt Est. 7, 6.

Σκανδαλον in N. T. dicitur de *actionibus malis et sermonibus pravis, quibus fit, vt alter iisdem utatur et delectetur*, vt Matth. 18, 7. Luc. 17, 1. nam et Hebr. ܠܘܢܐ eandem notionem habet. Vid. 1 Sam. 25, 31. Idem tenendum est de verbo σκανδαλίσειν, et Hebr. ܠܘܢܐ. Vid. 1 Cor. 8, 13. Matth. 15, 12. Mal. 2, 8.

Κερας *Cornu* Luc. 1, 69 est *eminens atque illustris in familia*, quia Hebraei sic vtuntur vocabulo קרן. Vid. Pl. 132, 17.

Ἡμέρα *Dies* dicitur in N. T. passim de *tempore*. nam et Pluralis Hebraici nominis ימים ita vsurpatur. Vid. 2 Reg. 15, 18 &c.

Ειρήνη *Pax* Luc. 10, 5 et aliis in locis, significat *salutem, felicitatem omnis generis*. Hebraicum nomen שׁלווה *Pax* eodem modo vsurpatum legitur 1 Sam. 20, 41. ca. 29, 7.

Σὰρξ *Caro* denotat Matth. 24, 22. Act. 2, 17. 1 Cor. 1, 29 &c. *hominem*, quia Hebr. בשר *Caro* eandem potestatem in V. T. habet. Vid. Gen. 6, 12. Ez. 20, 48.

Γλώσσαι *Linguae* Act. 5, 9 et alibi notant *populos, qui linguis vtuntur*, quia pluralis vocabuli Hebr. לשון ita vsurpatur. Vid. Dan. 3, 4.

Προβολή in N. T. est *quoduis scite dictum et apophthegma*, vt Matth. 15, 15. nam et Hebr. ܠܘܢܐ ita fuitur, vt Es. 14, 4 &c.

Ποτήριον *Poculum* Matth. 20, 22. Marc. 10, 38 &c. dicitur de *malis, incommodis, periculis, calamitatibus*

ratibus omnis generis, vt nece &c. Sic Hebr. כל
Pl. 75, 9.

ספי vos *Vas* significat *rem* 1 Pe. 3, 7. Sic Hebr. כף
Vas legitur Hof. 13, 15. Quod ipsum vocabulum
quum etiam *corpus* significet; vid. 1 Sam. 21, 6;
apparet, cur nomini ספי vos in N. T. eadem notio
fit subiecta. Vid. 1 Theff. 4, 4.

Σπλάγχνα, quo apud Graecos notantur *viscera* vel
animus, in N. T. *misericordiam* significat. Vid.
2 Cor. 7, 15. Ratio est, quoniam Hebr. כבד
cum *viscera animamque* denotat, tum *misericor-*
diam. Vid. Gen. 43, 30. Pl. 51, 3.

Δικαιοσύνη *Iustitia* in N. T. etiam *virtutem*,
1 Pe. 3, 14: et *liberalitatem* siue *benignitatem* et
stipem notat, vt 2 Cor. 9, 9. nam et חַסְדָּא He-
braeorum sic sumitur. Vid. Prou. 11, 4. Dan. 4, 24.
Pl. 112, 9.

Νύμφη *Sponsa* in N. T. quum opponitur τῇ *πενδερέῃ*,
significat *nunum*, vt Luc. 12, 53. nam et Hebraei
תּוֹרַת hanc notionem subiiciunt, siue opponatur
תּוֹרַת תּוֹרַת, vt Gen. 38, 11. coll. v. 13., siue תּוֹרַת תּוֹרַת,
vt Ruth. 2, 20. coll. v. 19.

Caetera, vt πνεῦμα, iam, quia breuitati studendum
est, mittemus.

SECT.

S E C T I O II

- I *Exempla verborum, quae aliam in N. T. receperunt significationem occasione linguae Hebraicae.*
- II *Itidem exempla vocularum allegantur.*
- III *Ad secundam Hebraismorum classem referuntur abstracta pro concretis posita.*
- III *Etiam quando posterius substantium pro adiectiuo sumitur. Ratio datur quare hoc fiat.*
- V *Itidem quando prius substantium per adiectiuum exponitur.*
- VI *Ad tertiam classem pertinent feminina posita pro neurris.*
- VII *Etiam Nominatiui positi pro Datiuis vel Accusatiuis, subintellecto fere quod attinet ad. Itidem Datiui pro Genitiuis.*
- VIII *Quarta classis continet iterationem vocabulorum, denotantium vel distributionem in multas partes:*
- VIII *Vel facientium vniuersalem enunciationem:*
- X *Vel significantium distributionem in aequales partes.*

I

Ad primam Hebraismorum classem praeter nomina, quae diuersam significationem, occasione linguae Hebraicae, recipiunt, etiam pertinent verba, quae iam secundo sequuntur explicanda. Verba nonnulla in N. T. nouam accipiunt significationem occasione linguae Hebraicae. V. c. verbum *μισῆν* *odisse* in N. T. etiam significat *minus diligere, minus curare, postponere*; vt Luc. 14, 26 καὶ ἔμισῆ τὸν πατέρα αὐτῆ Nec *odit patrem suum*, h. e. *minus diligit*, vt apparet ex Matth. 10, 37: vbi verba illa Lucae ita exprimuntur: ὁ Φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ. Vid. etiam Ioh. 12, 25. Matth. 6, 24 et Luc. 16, 13. Haec noua significatio verbi *μισῆν* originem habet ex Hebraico verbo *קטן*, quod, praeter *odisse*,

etiam minus amare denotat. V. c. Gen. 29, 31
 וְרָא יְהוָה בִּי-שְׂנֵאָה לְאָהָּ *Quum vero videret Ioua,*
odio haberi Leam, h. e. minus amari quam Rabelem:
 quod patet ex v. 30 וַיִּדְבַּק בָּהּ-אֶת-רָחֵל מִלְּאָהָּ *Et*
dilexit Rabelem prae Lea. Sic etiam Φιλεῖν *Dili-*
gere in N. T. significat *plus amare*; vt Ioh. 12,
 25. nam אָהַב vtrumque denotat.

Καλεῖσθαι *Vocari* in N. T. etiam denotat εἶναι
Esse; vt Matth. 5, 9 υἱοὶ θεῶν κληθήσονται *Filii*
dei vocabuntur, h. e. *crunt*. Vid. etiam v. 19 et
 ca. 21, 13. nam verbum κληθῆναι et Νι. κληθῆναι idem
 denotat; vt Ief. 56, 7.

Ἐνδύεσθαι *Indui*, scilicet *vestimento*, in N. T.
 significat *aliis quibusdam rebus*, vt *sapientia* &c.,
affici vel *instrui*; vt 1 Cor. 15, 23 ἐνδύσασθαι
 ἀφθαρσίαν et ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. nam ver-
 bum שָׂבַח idem denotat; vt Pl. 35, 26 וְשָׂבַח בְּהַשְׁכֵּחַ
Induantur pudore et ignominia. Vid. etiam Pl.
 132, 9.

Ποιεῖν *Facere* in N. T. significat Φέρειν *Ferre*;
 vt ποιεῖν καρπὸν *Fructum ferre*, Matth. 3, 10.
 nam פָּרַח Hebraice etiam *ferre* denotat; vt Gen.
 1, 12 פָּרַח-הָעֵץ *Arbores facientes*, h. e. *ferentes*,
fructus. Praeterea ποιεῖν in N. T. est idem quod
 Φάγειν *Comedere*; vt Matth. 26, 18 πρὸς σὲ ποιῶ
 τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν *ms* *Apud te fa-*
ciam, h. e. *comedam**, *Pascha cum discipulis meis.*
 nam

* Leusdenus verterat: *facio* h. e. *comedo*. Sed ποιῶ
 non est Praefens, sed Futurum, pro ποιήσω. cf.
 Animaduerss. ad Vuelleri Gram. p. 194

nam Luc. 22, 11 explicatur per *Φάσγειν Comedere*. *Πάσχα ποιῆν* non potest denotare *πάσχα ἐτοιμάζεν Pascha parare*. nam illud parauerant Petrus et Iohannes, Luc. 22, 8. Sed hic vult *πάσχα ποιῆν* eum omnibus discipulis. Verbum *ποιῆν* hanc nouam significationem habet, quia verbum *ποίη* idem denotat; vt Ex. 12, 48, vbi *עשו פסח* *Facere Pascha est comedere Pascha*.

Πίπτειν Cadere in N. T. etiam denotat *non fieri, non praestari*; vt Luc. 16, 17 *ἐυκοπιώτερον ἢ τὸ νόμος μίαν κεράτιον πεσεῖν Facilius quam vt legis vnus apex cadat*, h. e. *non fiat, non praestetur*. nam *קפל* *Cecidit* idem denotat; vt Ios. 23, 14. *אשר מבשרי וכל בני ישראל* *Facta sunt, contigerunt omnia, quae deus promiserat vobis, bona*. Similiter *πίπτειν* in N. T. dicuntur, qui clade diuinitus immissa moriuntur; vt I Cor. 10, 8 *καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ Et conciderunt vno die tria et viginti millia*. nam *קפל* apud Hebraeos idem significat; vt Ezech. 6, 11: *אשר בקרבם יפלו* *Qui gladio, fame et peste cadent s. peribunt*.

Etiam multa alia verba in N. T. occurrunt, quae, occasione linguae Hebraicae, nouam accipiant significationem:

V. c. *ἀναστῆναι*, praeter *surgere*, etiam denotat *exoriri, existere*. Act. 7, 18. Hebr. *קום*. Vid. Ex. 1, 8. I Reg. 3, 12.

Διδόναι Dare denotat etiam vel *constituere, officium s. munus alicui demandare*, Eph. 4, 11; vel *facere*

facere aut patrare, Matth. 24, 24. Hebr. יָצַד. Vid. Ier. 29, 26. Deut. 13, 2.

Κάθημαι *Sedeo* est Matth. 4, 16 *habito*. Hebr. כָּשַׁף. Vid. Ies. 9, 1.

Ἐξομολογεῖσθαι *Confiteri* denotat Matth. 11, 25 *laudare, celebrare*. Hebr. הִתְהַלַּח. Vid. 2 Sam. 22, 50.

Πλήττεσθαι *Percuti* Apoc. 8, 12 denotat *defectum solis* &c. Talmud. הִקְלַח, tr. Maccoth. ca. 3. Vide haec omnia fufe explicata ca. 5 Philologiae Sacrae.

Capite sexto exponuntur verba alia, vt πληρῆσθαι et πλήθεσθαι *, vt et formulae πληρῆν τὸν νόμον *Implere legem*, h. e. *facere ea, quae lex iubet*: πληρῆν πᾶσαν δικαιοσύνην *Omnia facere ea, quae deus constituit*: Φυλάσσετε, et τηρεῖν, πράσσετε et τελῆν τὸν νόμον *Facere ea, quae lex iubet*.

Περιπατεῖν *Ambulare* Marc. 7, 5 denotat *viuere*. Hebr. הִלַּךְ. Vid. Leu. 26, 3.

Πορεύεσθαι *Proficisci* ep. Iud. v. 16 significat *viuere*. Hebr. הִלַּךְ. Vid. Prou. 14, 2.

Κοιμᾶσθαι *Dormire* Act. 7, 60. 1 Cor. 11, 30 notat *mortuum esse*. Hebr. כָּבַשׁ. Vid. 2 Reg. 20, 21. Etiam

* Saepe enim verba haec dicuntur in N. T. de tempore, ita quidem, vt iis tempus vel praeteritum vel praesens significetur. Vid. Luc. 1, 23. Act. 7, 30. Hoc vero factum est propterea, quia Hebr. כָּבַשׁ etiam sic de tempore vsurpatur. Vid. Leu. 25, 30. Esth. 1, 5.

Etiam de verbo εὐλογεῖν accurate eodem capite a Vorstio agitur.

II Praeter nomina et verba etiam *Voculae* quaedam, quae nec nomina nec verba sunt, nouam tertio accipiunt significationem, occasione linguae Hebraicae. V. c. *tis* *Quis* in N. T. saepe sumitur pro *ētis* *Si quis*; vt Iac. 3, 13 *tis* σοφός καὶ ἐπισήμων ἐν ὑμῖν; δεξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀνασεφῆς τὰ ἔργα αὐτῆ *Quis sapiens et scientia praeditus inter vos? Ostendat id proba vita;* pro *ēi tis* *Si quis*. Hoc fit, quia vocula *ἡ* *Quis* saepe apud Hebraeos significat *Si quis*. V. c. Pf. 107, 43 *הֵן מִשְׁפָּחַי מִי־הֵן מִשְׁפָּחַי* *Quis sapiens? Et obseruabit haec*, h. e. *si quis sapiens est, is obseruabit haec*.

Ev In saepe in N. T. denotat eum, qui virtutem agendi suppeditat, vel ipsam causam efficientem; adeo vt saepe idem valeat quod ὑπὸ *A* aut διὰ *Per*; vt Luc. 4, 1 ἦγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον *Actus est per Spiritum in desertum* s. *solitudinem*: vbi ἐν est pro διὰ vel pro ὑπὸ, vti Matth. 4, 1 explicatur. add. Matth. 12, 28. Ev talem habet significationem, quia praefixum *ב* Hebraicum idem denotat; vt Pf. 18, 30 *בִּי בָּךְ אֶתְּרָא אֶתְּרָא בְּאֵלֵי אֱלֹהִים אֶתְּרָא*: *Nam in te*, h. e. *per te, tuo auxilio, aggressus sum hostes, et per deum meum* s. *dei mei ope, occupavi vrbes*.

Deinde ἐν saepe denotat *ministerium*; vt Hebr. 1, 1 ἐν τοῖς προφήταις *Per Prophetas*, ἐν υἱῷ *Per filium*. nam praefixum Hebraicum *ב* saepe idem significat; vt Num. 12, 2 *בְּמֹשֶׁה* *Per Moysen*.

Sunt praeterea aliae voculae, quae occasione linguae Hebraicae alias fortiuntur significationes, vt *eis*, ε, καί, δωρεάν et πέραν, sed curiosus lector poterit eas videre explicatas capite septimo Philologiae Sacrae. *

III Iam *secunda* Hebraismorum N. T. *classis* est describenda, assignata talibus vocibus, quae noue sunt usurpatae pro *cognatis* atque *eiusdem originis vocabulis*, et pro non multum diuersis; quod tribus modis fieri potest:

Primo quando *substantiua* ponuntur pro *cognatis adiectiuis* aut *Participiis* adiectiue usurpatis, h. e. *abstracta* pro *concretis*; vt Eph. 5, 8, vbi *σκότος* et *Φῶς* ponuntur pro *ἐσκοτισμένοι* et *πεφωτισμένοι*. Similiter Rom. 4, 12 Abrahamus vocatur *pater* τῆς περιτομῆς, h. e. *περιτετημένων Circumcisorum*. Tales modi loquendi Hebraismus sapiunt, nana eodem modo loquuntur Hebraei; vt 1 Sam. 21, 6 קָדָשׁ *Sanctitas* ponitur pro *שׂוֹדֵי שָׁמַיִם Sanctus*: et Pl. 35, 6 הַיְיָ-יִרְבֵּם חֵשֶׁה גַּתְלִקְלִקֹּה *Sit via ipsorum tenebrae et lubricitates*, h. e. *tenebricosa et lubrica*.

III Se-

* Sed nos pauca de iis addemus. *Eis* 1 Cor. 10, 2, vt Hebraeorum praefixum כּ, significat *per*, *Ou* Matth. 5, 21 et alibi, usurpatur, in dissuasione et prohibitione, ad exemplum particulae Hebr. אֵל. Graeci tum vtuntur fere particula *μή*. *Dwpeán* Gal. 2, 21 est *frustra*, in nullum bonum finem seu *usum*, vt Hebr. הֵמָּה Iob. 1, 11: et Ioh. 15, 25 est *sine causa*, vt הֵמָּה Pl. 34, 22. *Πέραν* denique significat

III *Secundo* quando *bina substantiua* iunguntur, quorum *posterius* in secundo casu positum, per *adiectiuum* explicari debet; vt Luc. 18, 6 *πετρός τῆς ἀδελφῆς Ἰουδᾶ ἀδικίας* *Index iniustitiae* h. e. *ἀδίκος Iniustus*. Col. 1, 13 *ὁὶὸς τῆς ἀγάπης* *Filius amoris*, h. e. *ἀγαπητὸς Dilectus*, * prout vulgares Graeci dicerent, et vti etiam Matth. 3, 17 habetur. Scriptores N. T. ita loquuntur more Hebraeorum. nam hi saepissime adiectiua tali modo per substantiua exprimere solent; vt Prou. 26, 19 *איש רמה* *Vir doli*, h. e. *dolosus*. Hag. 2, 12 *איש קדוש* *Caro sanctitatis*, h. e. *sancta*.

Hinc *quaeritur*: quare Hebraei vsurpant vt plurimum substantiua, quando Graeci et Latini vtuntur adiectiuis?

Respondeo: Hebraei vtuntur substantiuis fere propter defectum adiectiuorum. nam Hebraei habent paucissima adiectiua. V. c. pro *mensa lignea* dicunt Hebraei *mensa ligni*, quia ex *לון*, quod *lignum* notat, non possunt formare adiectiuum, quo *lignea* exprimitur. Aliquando tamen vsi sunt sub-

significat Matth. 4, 15 *ad, iuxta, circa*, vt Hebr. *עבר* Deut. 1, 1. ca. 4, 44 &c. Nam de particula *כא* quia paucis non ita potest exponi, vt tirones intellegant, ipsum adhibent Vorstii librum. Sed debet tamen teneri, eam fere tum, quum redvndat, ad Hebraeorum particulae *ו* exemplum a diuinis scriptoribus adhiberi.

* Verte *unicus*. nam *ἀγαπητὸς* idem est quod *μονογενής*. Vid. praeter interpretes N. T. Kusterus ad Suidam in h. v.

substantiuo, quum adiectiuo uti potuissent; vt Ier. 33, 15 קֶרֶן צְדָקָה *Germen iustitiae*, pro קֶרֶן צְדָקָה *Germen iustum*.

V *Tertio*, quando bina substantiua iunguntur, quorum prius per adiectiuum exponi debet; vt I Cor. 1, 21 διὰ τῆς μαρτίας τῆ κηρύγματος *Per stultitiam praedicationis*: vbi ἡ μαρτία τῆ κηρύγματος idem est quod κήρυγμα μαρτίον. Similiter I Tim. 6, 17 monet Apostolus diuites, ne fiduciam ponant ἐπὶ πλεῖτε ἀδηλόγητι *In diuitiarum incertitudine*. Erasmus vertit: *in diuitiis incertis*. recte. nam ἀδηλόγητος πλεῖτε idem est quod πλεῖτος ἀδηλος. In his sacri scriptores imitantur Hebraeos, qui eodem modo loquuntur. V. c. 2 Reg. 19, 23 dicit deus: בְּרִישֵׁי בְּרָשָׁתִי וּבְרִישֵׁי מַחְסְרֵי עֵצֵי לְבָנוֹתַי *Succidam proceritatem cedrorum eius, electionem abietum eius*, h. e. *proceras cedros et lectissimas abietes*; vti etiam vertit Iunius. Aliud exemplum occurrit Ecclef. 1, 18, vbi Salomo ait: רַב הַכְּסֵף - רַב הַצָּרָה *In multitudine sapientiae est multitudo moeroris*, h. e. *vbi est multum sapientiae, ibi est multum moeroris*. Vid. de secunda hac Hebraismorum classe ca. 8, 9 et 10.

VI *Tertia* Hebraismorum classis est, quando nomina Graeca vel certo *Genere*, vel certo *Casu*, sunt posita.

Primo, quando femininum genus vsurpatur pro neutro; vt Matth. 21, 42 παρὰ κυρίῳ ἐγένετο αὐτῆ, καὶ ἐστὶ θαυμασὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν *A Ioua factum est hoc, et tamen mirum nobis videtur*: vbi feminina αὐτῆ et θαυμασὴ ponuntur pro neutris,

neutris, scilicet pro τῆτο et θαυμαστόν. Euangelista imitatur Psalmistam, qui, ob defectum neutrius generis in lingua Hebraica, eadem per feminina expresserat Ps. 118, 23: מַאֲרָה הָיָה הַיְהוָה לְעֵינֵינוּ אֲמַרְנוּ וְהָיָה לְנוּ אֲמַרְנוּ
*A Ioua factum est hoc, id mirabile est in oculis nostris, h. e. videtur nobis: vbi אָמַרְנוּ, הָיָה et אֲמַרְנוּ sunt feminina.**

VII *Secundo*, quando *Nominatiuus* initio sententiae ponitur, quum tamen verbum sequens postulat *aliu[m] casu[m]*, vel *Datiu[m]* vel *Accusatiu[m]*; vt Apoc. 3, 21 ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμῆ ἐν τῷ θρόνῳ μου *Qui vicerit, ei dabo sedere mecum in throno meo*; pro τῷ νικῶντι. Et v. 12 ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στήλον ἐν τῷ ναῶ τῆς θεῆς μου *Qui vicerit, eum faciam columnam in templo dei mei*; pro τὸν νικῶντα. Haec sapiunt Hebraean linguam. nam sic saepe loquantur Hebraei; vt Ps. 18, 31 הַיָּהוָה הַלֵּל הַיְמִים רַבּוֹ *Deus, recta est via eius*. Et Ps. 9, 7 הַיְמִיב מִמֶּה הִרְבּוּ לְנַצַּח *Inimicus, consummatae sunt desolationes in aeternum*. In his subintelligi potest quod attinet ad, vt ad deum quod attinet, ad inimicum quod attinet.

Aliquando *Datiuus* pro *Genitiuo* ponitur; vt Rom. 12, 19 ἐμοὶ ἐκδίκησις: quae constructio sapit

* Sic in versione Alexandrina: Sam. 4, 7 ἐστὶ τοιαύτη pro τοῖατο, et ibid. ca. 11, 2 ἐν ταύτη pro ἐν τῆτω. *Hac conditione et lege*. Cur ergo cum aliis in explicando isto Matthaei loco malimus nugas agere?

pit linguam Hebraeam, quae Deut. 32, 35 his verbis exprimitur: $\square\text{קק} \text{י}^{\prime}$ *Mihi est ultio*, h. e. *ius ulciscendi* s. *vindicandi*. Vid. ca. II Philologiae sacrae.

VIII *Quarta* Hebraismorum *classis* est, quando vocabulorum iteratio ita fit, vt ea nouam quandam vim habeat. Quod fit *primo*, quando geminatio vocabulorum significat *distributionem in multas partes*. V. c. Marcus ait ca. 6, 39: $\epsilon\pi\epsilon\tau\alpha\zeta\epsilon\nu \alpha\upsilon\tau\omicron\iota\varsigma \alpha\nu\alpha\kappa\lambda\iota\nu\alpha\iota \pi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha\varsigma \sigma\upsilon\mu\pi\omicron\sigma\iota\alpha \sigma\upsilon\mu\pi\omicron\sigma\iota\alpha \epsilon\pi\iota \tau\tilde{\omega} \chi\lambda\omega\rho\tilde{\omega} \chi\acute{o}\rho\tau\omega$ *Iussit eos, vt accumbere facerent omnes, distributis coniuuantium coetibus in viridi gramine*. Et v. 40 $\kappa\alpha\iota \alpha\nu\epsilon\pi\epsilon\sigma\omicron\nu \pi\rho\alpha\sigma\iota\alpha\iota \pi\rho\alpha\sigma\iota\alpha\iota \alpha\nu\alpha \epsilon\kappa\alpha\tau\omicron\nu \kappa\alpha\iota \alpha\nu\alpha \pi\epsilon\nu\tau\acute{\eta}\mu\omicron\nu\tau\alpha$ *Et discubuerunt diuisi in viridaria* s. *areolas centeni et quinquageni*. Haec vocabulorum geminatio denotat distributionem magnae istius quinque millium multitudinis in multos coetus minores. Ita etiam loquuntur Hebraei. V. c. Ex. 8, 10 $\text{וַיִּקְרַח הַמַּרְיָם הַמֵּרִיָּם הַמֵּרִיָּם הַמֵּרִיָּם הַמֵּרִיָּם$ *Et collegerunt eas* (ranas) *aceruos aceruos*, h. e. *collegerunt et distribuerunt eas in multos aceruos*.

VIII *Secundo*, aliquando geminatio vocabulorum *uniuersalem* facit *enunciationem*; vt 2 Cor. 4, 16 $\alpha\nu\alpha\kappa\alpha\iota\nu\epsilon\tau\alpha\iota \eta\mu\acute{\epsilon}\rho\alpha \kappa\alpha\iota \eta\mu\acute{\epsilon}\rho\alpha$ *Renouatur die et die*, h. e. *singulis* s. *omnibus diebus*. Erasmus vertit: *in dies singulos*. Vulgares Graeci dicerent $\kappa\alpha\theta' \epsilon\kappa\acute{\alpha}\sigma\eta\nu \eta\mu\acute{\epsilon}\rho\alpha\nu$ vel $\kappa\alpha\theta' \eta\mu\acute{\epsilon}\rho\alpha\nu$. Sed Paulus imitatus est Hebraeos, qui ita solent loqui; vt Ps. 68, 20 $\text{לְבָרְכָהּ יְהוָה יוֹם יוֹם יוֹם}$ *Laudetur deus die et die*, h. e. *quotidie, omni die*

X *Tertio*,

X *Tertio*, aliquando geminantur vocabula ad denotandam *distributionem in partes aequales*; vt Marc. 6, 7 δύο δύο *Duos duos*, h. e. *binos*. Christus duodecim Apostolos distribuit in sex aequales partes, et misit binos ad ciuitates Iudaeae. Vulgares Graeci dicerent ἀνά δύο: quem vulgarem Graecismum etiam Lucas ca. 10, 1 expressit, quum de missione septuaginta discipulorum loquitur: ἀπέστειλεν αὐτὲς ἀνά δύο *Misit illos binos*. Sed placuit Marco Hebraeos imitari, qui ita solent loqui. V. c. Gen. 7, 2 ἑπτὰ ἑπτὰ *Septem septem*, h. e. *septenas*. Vid. plura de hac classe in Philologia Sacra ca. 12

SECT

S E C T I O III

- I Quinta Hebraismorum classis continet nomina redundantia, qualia sunt υἱός, ἄνθρωπος, πρόσωπον, τόμα et ὄνομα.
- II Aliquando etiam nominibus redundantibus praepositio praeponitur, ut ἀπό, πρό, ἐν et οὐά.
- III Sexta classis continet bina nomina abundantia.
- III Septima classis docet, vocem θεῶ additam adiectiuis, denotare gradum superlativum. Ratio eius rei additur. Hebraei etiam substantiuis nomina dei addunt ad eundem gradum exprimendum.
- V Octava classis continet modos loquendi ἐνώπιον θεῶ x. λ.
- VI Nona classis comprehendit Participia passiva, aut adiectiua constructa cum Genitino sine particula ἐπό.
- VII Decima classis docet, praepositionem aliquando in constructis substantiuis abundare.
- VIII Undecima classis docet, gradum superlativum saepe exprimi per gradum positivum vel per comparativum.
- VIII Duodecima classis continet ea exempla, in quibus additur locus, in quo substantiae vivunt aut regunt.
- X Tertia decima classis continet adiectiua, affectiones animi denotantia, quae vocem tertii casus καὶδίξ sibi iunctam habent.
- XI Quarta decima classis continet diversa exempla vocum coniunctarum, quae occasione linguae Hebraicae novam significationem ceperunt.

I

Iam ordine quinta Hebraismorum classis sequitur describenda, continens nomina redundantia, quae aliis nominibus vel praepositionibus adduntur.

I Vox υἱός addita nomini ἀνθρώπου nihil plus denotat, quam sola vox ἄνθρωπος. V. c. Marc. 3, 28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων *Confirma vobis, omnia peccata condonatum iri filiis homi-*

hominum, h. e. τοῖς ἀνθρώποις *Hominibus*. Ita etiam loquuntur Hebraei; v. c. Gen. 11, 5 בְּנֵי אָדָם *Filii hominis*, h. e. *homines*.

2 Nonnunquam voci ἀνθρώπου additur vocabulum ψυχή, itidem abundans; vt Apoc. 18, 13 ψυχὰς ἀνθρώπων *Animas hominum*, h. e. *homines*. Sic etiam loquitur Ezechiel ca. 27, 13, vbi אַנְשֵׁי אָדָם *Anima* s. *animae hominis* denotat *hominem* s. *homines*.

3 Vox πρόσωπον *Facies* saepe abundat in N. T.; v. c. Luc. 21, 35 ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς *Super faciem totius terrae*, pro ἐπὶ πάσαν τὴν γῆν *Super omnem terram*. Ita etiam loquuntur Hebraei; vt 1 Sam. 14, 25 וַיִּהְיֶה רֶבֶךָ מֵלִבְּנֵי הַשָּׂדֶה *Et erat mel super facie agri*, h. e. *in agro*.

4 Vox σόμα, addita voci μάχαιρα, abundat; vt Luc. 21, 24 καὶ πεσόνται σόματι μαχαιρᾶς *Et cadent ore f. acie gladii*, h. e. *cadent, peribunt gladio*. Vox σόμα abundat more Hebraeorum; vt Deut. 13, 15 לִבִּי הָרֶבֶץ *Ore gladii*, h. e. *gladio*.

5 Vox ὄνομα, addita aliis nominibus vel pronominibus, abundat; vt 1 Ioh. 5, 13 τὰ ὄνομα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσι εἰς τὸ ὄνομα τῆ ὕψις τῆ θεῶ *Haec scripsi vobis, qui creditis in nomen filii dei*, h. e. εἰς τὸν υἱὸν τῆ θεῶ *Qui fiduciam in filio dei ponitis vestram*. Sic Matth. 1, 25 καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῆ Ἰησοῦν *Et appellavit nomen eius*, h. e. *eum, Iesum*. Eodem modo loquuntur Hebraei; vt Gen. 41, 51 וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת-שְׁמוֹ הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה *Et vocavit Iosephus*

phus nomen primogeniti, h. e. primogenitum, Menasse.

II 1 Interdum nomina abundant, quibus praepositio praepositur, quae sola sufficeret; vt Act. 5, 41 ἀπό προσώπου τῆς συνεδρείου *E conspectu Synedrui*, h. e. ἀπό τῆς συνεδρείου *E synedrui*. Abundat ergo προσώπου, cui praepositio ἀπό erat praeposita. Sed in eo scriptores N. T. imitantur scriptores Hebraeos; v. c. 1 Paral. 11, 13 וַיִּפְּחַד הַפְּלִשְׁתִּים אֶת־פְּנֵי עַמּוּדָא *Et populus fugit a facie Philistaeorum*, h. e. a Philistaeis.

2 Nonnunquam praepositio πρὸ praepositur; vt Luc. 7, 27 πρὸ προσώπου σου *Ante faciem tuam*, h. e. ante te: vbi προσώπου abundat. Sed hoc etiam fit more Hebraeorum; vt Mal. 3, 1 אֶת־פְּנֵי *Ante faciem meam*, h. e. ante me.

3 Etiam vox χεῖρ, addita praepositionibus ἐν et διὰ, denotantibus causam efficientem, abundat, quum hae solae sufficerent; vt Act. 7, 35 ἐν χεῖρι ἀγγέλου *Per manum angeli*, h. e. per angelum. Ibid. v. 25 διὰ χειρὸς αὐτοῦ *Per manum ipsius*, h. e. δι' αὐτοῦ *Per ipsum s. opera ipsius*. Eodem modo loquuntur Hebraei; vt Ex. 9, 35 בְּיַד־מֹשֶׁה *Per manum Moysi*, h. e. per Moysen. Etiam 2 Chron. 29, 27 simile exemplum occurrit. Vid. de his vberius ca. 13 et 14.

III *Sexta* Hebraismorum *classis* iam sequitur, quae fit, quando *bina nomina abundantia* alii nomini adduntur; vt Matth. 21, 5 ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ἄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου *Sedens in asino et pullo filio asinae*, h. e. pullo asinino. Per τὸν πῶλον *Pullum*

Pullum intellegitur ὄνος ὑπόζυγος, adeo ut non opus fuisset addere ὄνον ὑπόζυγος. Sed hae duae voces abundant more Hebraeorum, qui eodem modo solent loqui. Matthaeus hunc textum allegavit ex Zachar. ca. 9, 9 רָכַב עַל-חֲמֹר וְעַל-עֵיִר בֶּן-אֲחִינוּחַ *Vebens asino et pullo filio asinarum*, h. e. *asinino*. Nomen עֵיִר iam significat talem pullum: quod sufficeret ad probandum, fuisse pullum asinum. Sed praeterea, ad pleonasmum exprimendum, adduntur duo vocabula בֶּן-אֲחִינוּחַ *Filius asinarum*, h. e. *asinae*: per enallagen numeri pluralis pro singulari. Vid. ca. 15.

III *Septima* Hebraismorum *classis* est, quando Adiectivum aliquod habet adiunctum τῷ Θεῷ, ad denotandum gradum superlativum; ut Act. 7, 20 καὶ ἦν αἰσιεὶος τῷ Θεῷ *Et erat venustus deo*, h. e. *venustissimus*. Hoc fit more Hebraeorum, qui, quando superlativum indicare volunt, saepe Positivis addere solent לְאֱלֹהִים vel לְאֲדֹנָי. V. c. Ion. 3, 3 נִינְוֶה הָיְתָה עִיר-גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים *Niniue erat urbs magna deo*, h. e. *maxima*. Et Ies. 28, 2 הַפָּרִי הַזֶּה רָאִמָּץ לְאֲדֹנָי *Ecce robusta et valida deo*, h. e. *valde robusta et valida*. Quare per additionem nominis *dei* magna et eximia denotantur? *Resp.* quia, quae deus in se habet, nonnisi magna et eximia sunt, magna videlicet potentia, magna sapientia, magna misericordia, magna iustitia &c.

Hebraei praeterea substantivis addere solent nomina dei ad eundem gradum exprimendum; v. c. Pf. 80, 11 אֲרִי-יָאֵל *Cedri dei*, h. e. *cedri altissimae*. Pf. 36, 7 יִצְחָקָהּ בְּהַרְרֵי-יָאֵל *Iustitia tua ut mon-*

tes dei, h. e. ut montes altissimi. Vid. ca. 16 Philologiae Sacrae.

V Octava Hebraïsmorum *classis* est, quando adiectiuus nonnullis adduntur vel ἐνώπιον τῆς Θεῆς, vel ἐναντίον Θεῆς *Coram deo*, vel ἐνώπιον κυρίου *Coram Ioua*, h. e. esse quempiam reuera talem, qualis esse dicitur. V. c. Luc. 1, 6 Zacharias et Elisabeth dicuntur fuisse δίκαιοι ἐνώπιον τῆς Θεῆς *Pii coram deo*, h. e. *vere pii in deum*. Act. 8, 21 de Simone mago dicit Petrus: ἡ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τῆς Θεῆς *Animus tuus non est rectus coram deo*, h. e. *reuera non est rectus s. integer*. Sed sacri scriptores N. T. in his iunitati sunt Hebraeos. nam illi sic loquuti sunt in V. T.; v. c. Gen. 7, 1 deus dicit Noacho, כִּי-אָחַזְתָּ רָאִיתִי צָדִיק לְפָנַי *Nam te vidi iustum coram me*, h. e. *vere pium*. Similiter 1 Sam. 2, 17 נִחַתִּי חַטָּאת הַבְּעָרִים גְּדוֹלָה מְאֹד אֶחָד-פִּי יְהוָה *Eratque peccatum filiorum Eli valde magnum coram Ioua*, h. e. *reuera et manifeste fuit tale*.

VI Nona Hebraïsmorum *classis* est, quando *Participiis Passiuis* aut *adiectiuis*, quae Participiis affinia sunt, adduntur Genitiui, non interueniente particula ὑπό, quae apud vulgares Graecos addi solet; vt Matth. 25, 34 δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τῆς πατρὸς μου *Venite vos, quos manet summa felicitas a patre meo*; pro ὑπὸ τῆς πατρὸς μου. prout alii Graeci dicunt, et propterea in N. T. more vulgarium Graecorum dicitur Marc. 1, 13 πειραζόμενος ὑπὸ τῆς Σατανᾶς *Tentatus a Satana*.

Exemplum

Exemplum adiectiui, recipientis Genitiuum non interueniente praepositione, occurrit Matth. II, II ἐν γεννητοῖς γυναικῶν *Inter natos mulieribus*, h. e. ὑπὸ γυναικῶν *E mulieribus*; vti habet Erasmus. Ita etiam loquuntur Hebraei; v. c. Pl. 22, 7 בְּוַי בְּוֹרֵי עַם *Contemptus populi*, h. e. *a populo*. Simile huic exemplum occurrit Ies. 53, 4 מַכּוּס מֵאֵלֹהִים *Percussum dei*, h. e. *percussum a deo*. Vid. ca. 18.

VII *Decima* Hebraismorum *classis*, superiori contraria, est, quando *praepositio* in construendis substantiuis cum adiectiuis abundat; vt Matth. 27, 24 Pilatus dicit: αἰθῶός ἐμι ἀπὸ τῆ ἀματος τῆ δικάσις τέτε *Insors ego sum sanguinis huius iusli*. Hic abundat praepositio ἀπὸ. nam vulgaris Graecus diceret, αἰθῶός τῆ ἀματος. Aliud exemplum extat Act. 20, 26 ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τῆ ἀματος πάντων *Me esse insontem sanguinis omnium*. Etiam hunc morem loquendi imitantur interpretes Graeci; vt Gen. 24, 8. 2 Sam. 3, 28 &c. Sed non mirum, nam et illi saepe, immo fere semper, in versione sua Hebraismos expresse-
runt. In hoc igitur et scriptores N. T. morem Hebraeorum obseruant; v. c. 2 Sam. 3, 28 Dauides ait: בְּקִי אֲנִי - מְדַמִּי מִבְּנֵי *Insors sum sanguinis*, h. e. *caedis, Abneri*. Vid. ca. 19.

VIII Subsequitur iam *undecima* Hebraismorum *classis*, quae Hebraeos imitatur, quando *positiuus* gradus adhibetur pro gradu *superlatiuo*. Hebraei eadem voce expriment tres gradus comparationis. Graeci vero diuersitate terminationum vtuntur; vt

D 3

σοφὸς

σοφὸς Sapiens, σοφώτερος Sapiëntior, σοφώτατος Sapiëntissimus. Verum scriptores N. T. saepe non Graecos, sed Hebraeos, sunt imitati. V. c. gradus positivus adhibetur pro superlativo Matth. 22, 36 ποία ἐντολή μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; Quodnam praeceptum magnum, h. e. maximum, est in lege? Potuisset scriptor facer dicere: ποία ἐντολή μεγίστη; Similiter Hebr. 10, 21 ἱερέας μέγαν Sacerdotem magnum, h. e. summum et maximum. Immo ca. 4, 14 vocὶ ἀρχιερεὺς additur μέγας ad Pontificem summum significandum, quum vox ἀρχιερεὺς sola sufficeret. Vid. et ibid. ca. 13, 20. Similiter Matth. 5, 19 ἔστος μέγας κληθήσεται Hic magnus, h. e. maximus, erit. Quod μέγας hic sumatur pro μέγιστος, apparet ex eodem versu, ubi τῷ μέγας ἐλάχιςτος opponitur. Sed placuit scriptori sacro addere gradum positivum. Denique Matth. 20, 26 idem Hebraismus exprimitur, ubi μέγας est maximus. Matthaeus gradum positivum pro superlativo interdum etiam exprimit gradu comparativo; vt ca. 23, 11 ὁ δὲ μέζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος Qui vero est maior, h. e. maximus, vestrum, erit vester minister. Similiter ibid. ca. 13, 32 μικρότερον et μείζον ponuntur pro μικρότατον Minimum et μέγιστον Maximum.

Quod hic modus loquendi sapiat Hebraismum, fit inde satis manifestum, quia Hebraei fere utuntur gradu positivo pro superlativo. V. c. 2 Par. 21, 17 קטן פרוץ Paruus filiorum eius, h. e. natu minimus. Prou. 30, 24 קטנות ארץ ארבע קטנות Quatuor sunt parua, h. e. minima, terrae. Interdum

dum Hebraei addunt praepositionem, quando gradum superlatiuum per positiuum exprimere volunt; v. c. Ier. 49, 15 פָּרוּסִים בְּגוֹתֵיכֶם *Paruus in gentibus*, h. e. *minimus inter gentes*. Prou. 30, 30 רֹבֵשׁ בְּבֵהֵמָה *Robustus in bestiis*, h. e. *bestiarum robustissimus*. Eundem morem loquendi imitantur nonnunquam scriptores N. T.; vt Luc. 1, 42 εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί *Felix tu in mulieribus*, h. e. *felicissima mulierum*. Vid. Philologiae Sacrae ca. 20.

VIII Duodecima classis Hebraifinorum continet ea exempla, in quibus additur *locus* siue *spatium*, in quo substantiae viuunt aut existunt, scilicet *caelum, terra, ager, mare* &c. V. c. nomen *caeli* additur Matth. 6, 26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ *Intuemini aues caeli*. Similiter Luc. 8, 5 et ca. 9, 58 &c. Matth. 24, 30 ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ *In nubibus caeli*. Vulgares Graeci non solent in talibus loquutionibus addere locum, in quo animalia degunt. Sed scriptores N. T. in his imitantur Hebraeos; vt Pl. 8, 9 אֲוֵשׁ הַשָּׁמַיִם *Aues caeli*. Ies. 13, 10 כּוֹכַבֵי הַשָּׁמַיִם *Stellae caeli*. Sic בְּבֵהֵמָה נֶבֶל אֶתֶר *Nubes aetheris*, 2 Sam. 22, 12.

Etiam vox τῆς γῆς *Terrae*, et τῶ ἀγροῦ *Agri*, additur more Hebraico; vt Act. 10, 12 et ca. 11, 6 τὰ τετράποδα τῆς γῆς *Quadrupedes terrae*. Matth. 17, 25 οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς *Reges terrae*. add. Apoc. 18, 3. Sic Matth. 6, 28 καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ *Contemplamini lilia agri*. Ita etiam

faciunt Hebraei; vt Deut. 28, 26 $\text{בְּחַיֵּי הַבְּהֵמָה}$ *Bestiae terrae*. Gen. 1, 25 $\text{וְהַרְפָּיִים הַשָּׁמַיִם}$ *Reptilia terrae*. Pl. 8, 8 $\text{וְהַפְּרָחִים הַשָּׂדֵה}$ *Bestiae agri*. Item Pl. 103, 115 $\text{וְהַפְּרָחִים הַשָּׂדֵה}$ *Flos agri*.

Graeci interpretes V. T. more Hebraeorum etiam saepe addere solent vocem τῆς θαλάσσης *Maris*. nam et illa versio plurimos Hebraismos continet. V. c. locus Gen. 1, 26 $\text{וְהַיְיָ יִבְרָא וְהַיְיָ יִבְרָא}$ vertitur a Graecis interpretibus per $\text{καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης}$. Vulgares Graeci scriptores simpliciter dicunt ἰχθύες *Pisces*, τὰ πετεινὰ *Volucres* &c., omiſſis vocibus *caeli, terrae, maris* &c. Vid. ca. 21.

X *Tertia decima classis* Hebraismorum continet *nomina adiectiua*, affectiones animi denotantia, quae vocem tertii casus καρδία sibi iunctam habent. V. c. Matth. 11, 29 $\text{ταπεινὸς τῆ καρδία}$ *Humilis animo*, h. e. *demissus*. Luc. 24, 25 βραδεὶς τῆ καρδία *Tardi mente*. Matth. 5, 8 $\text{οἱ καθαροὶ τῆ καρδία}$ *Puri animo*. Haec sapiunt Hebraismum. nam vulgares Graeci vtuntur vocibus ex καρδία compositis, quando simili affectione animi praeditos denotare volunt: sed scriptores N. T. vocibus simplicibus promiscue hic vtuntur. V. c. pro ὀξύς τῆ καρδία dicunt vulgares Graeci ὄξυκάριος , et pro $\text{ταπεινὸς τῆ καρδία}$ dicunt ταπεινοκάριος . Scriptores N. T. in his expresserunt Hebraismum. nam Hebraei etiam vocibus simplicibus tum vtuntur. V. c. Pl. 24, 4 בְּרָ-בֵר *Purus animo*: quod interpretes Graeci etiam verterunt per καθαρὸς τῆ καρδία . Graeci vulga-

vulgares dicerent *καθαροκάριδος*. Sic Ps. 11, 2
 לב-ישרי *Recti animo*, h. e. *probi*. 2 Par. 29, 31
 לב-ישרי *Spontaneus animo*, h. e. *πρόθυμος*. Ez.
 3, 7 לב-ישרי *Duri animo*, h. e. *contumaces*. Vid.
 ca. 22.

XI *Quarta decima classis* Hebraismorum est, quando plures voces Graecae coniunctae diuersam, praeter vulgarem, habent significationem, quia voces Hebraicae eam habent. In classe prima multae voces Graecae singulae sunt enumeratae, quae, occasione vocum Hebraicarum, diuersam receperunt significationem. V. c. *ἔθμα* *Verbum* significat etiam *rem*, quia vox Hebraica רבר vtrumque denotat. Iam deinceps diuersa exempla talium vocum coniunctarum examinabimus, eaque ad hanc classem referemus.

I V. c. Act. 7, 42 dicitur: *καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τῶν ἑρῶν* *Et tradidit eos, ut colerent exercitum caeli*, h. e. *sidera* s. *astra*. *Στρατιᾷ* proprie significat *militiam*, *exercitum*. Sed in N. T. *στρατιᾷ τῶν ἑρῶν* refertur tum ad multitudinem *stellarum* et *siderum*, vt Act. d. l.; tum etiam ad multitudinem *angelorum*, vt Luc. 2, 13 *καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς ἑρῶν* *Statim vero erat cum angelo magna angelorum multitudo*. Rogabit forte aliquis: quare per voces *στρατιᾷ τῶν ἑρῶν* haec denotantur? Respondeo: quia voces Hebraicae tales habent significatio-

nes. V. c. 2 Paral. 33, 5 dicitur de Menasse
 וַיִּבֶן מִזְבְּחוֹת לְכָל-צָבָא הַשָּׁמַיִם *Et posuit altaria*
toti exercitui caeli, h. e. *astris*. Item Ier. 33,
 22 וְכִי-יִסְפָּר צָבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא-יִסְפָּר *Vti non potest numerari*
exercitus caeli, h. e. *uti non possunt numerari*
stellae. Sed 1 Reg. 22, 19 eadem formula sumitur
 pro *Angelis*, quum dicitur: וְכָל-צָבָא הַשָּׁמַיִם עִמָּי עָלַי *Et omnis exercitus caeli adstabat ei*, h. e. *angeli*
aderant ei.

2 Scriptores N. T. terras longinuas et procul
 remotas, etiamsi non terminentur aquis, vocant
 πέρατα τῆς γῆς, vel πέρατα τῆς ὀμισημένης.
 V. c. Matth. 12, 42 ἐν τῶν περάτων τῆς γῆς
E terris longinuis. Röm. 10, 18 ἐς τὰ πέρατα
 τῆς ὀμισημένης *In terras longinuas s. ultimas*.
 Graeci vulgares vocant quidem fines terrae πέρατα
 τῆς γῆς, quando alluuntur et terminantur aquis,
 sed non simpliciter terras longinuas ita appel-
 lant. * Verum scriptores N. T. in his imitan-
 tur

* At haec non recte videntur tradi, neque omnino
 vera esse. Certe apud Xenophontem Agesil.
 VIII. 4 formula ἀπὸ περάτων τῆς γῆς nil nisi e
longinuis terris significat. Dicit enim ibi Xe-
 nophon, Agesilaum sibi placuisse laudique solitum
 ducere etiam hoc, quod ipse in mediis quasi vo-
 luptatibus viueret, quum rex Persarum si liben-
 ter et iucunde coenare vellet, cibum potumque
 ex ultimis et longinuis terris petere cogeretur.
 cf. f. 3. Caeterum non negamus, scriptores
 N. T. Hebraeos imitatos esse. Causa ex iis,
 quae in Praefatione dicta sunt, patet.

tur Hebraeos. V. c. Pl. 48, II ארץ - קצתי *In*
terris longinquis. Ier. 16, 19 ארץ יבואו מאפסי ארץ
Ad te venient gentes e terris ultimis s. longinquis.
 Pl. 19, 5 בקצה תביל *In terras ultimas.*

3 Scriptores N. T. totum orbem terrarum vo-
 cant ἀπ' ἀκρων ἕρων ἕως ἀκρων αὐτῶν *Ab ex-*
tremis caeli vsque ad extrema eius, Matth. 24, 31.
 Item ἀπ' ἀκρῶ γῆς ἕως ἀκρῶ ἕρων *Ab extremitate*
terrae vsque ad extremitatem caeli, Marc.
 13, 27. Sic etiam Hebraei totum orbem appel-
 lant; vt Deut. 4, 32 קצה השמים ועד - קצה השמים
Et ab extremitate caeli vsque ad extremitatem caeli,
h. e. per uniuersum terrarum orbem. Deut. 28, 64
 והפיצה יהוה בכל - השמים מקצה הארץ ועד - קצה הארץ
Nam disperget te Ioua in omnes populos ab extre-
mitate terrae vsque ad extremitatem terrae,
h. e. per totum orbem. Posterior tamen lo-
 quitio nonnunquam tantum certam regionem
 aliquam s. partem terrae significat; vt Ier. 12, 12
 כי הרב ליהוה אכלרו מקצרו ארץ ועד - קצה הארץ
Nam gladius Iouae deuorat ab extremitate ter-
rae vsque ad extremitatem terrae, h. e. deuo-
rat certam terrae partem.

4 Ad hanc classsem etiam refertur, quod
 Lucas ca. 11, 32 dixit ἀνδρες Νινευι Viri Ni-
 niue, h. e. Νινευιται. prout vulgares Graeci
 dicunt. Sed scriptores N. T. imitantur morem
 loquendi Hebraeorum; vt Gen. 19, 4 אנשי סדם Viri
 Sodomorum, h. e. Sodomitae. Ios. 10, 6 אנשי גבעון
 Viri Gibeon, h. e. Gibeonitae. Hunc Hebraismum
 etiam

etiam exprimunt interpretes Graeci V. T. Ion. 3, 5
 οἱ ἄνδρες Νινευιῖ Niniuitae.

5 Similiter, quod Matthaeus ca 14, 35 ait: καὶ ἐπιγόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆ τοῖς ἐκεῖναις Et quum agnouissent eum viri, h. e. ciues s. incolae, loci illius. Sic enim legitur Gen. 38, 22 אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם Incolae illius loci.

6 Filii vocantur Luc. 1, 42 καρπὸς τῆς κοιλίας Fructus uteri; et Act. 2, 30 καρπὸς τῆς ὀσφύος Fructus lumbi. Sic loquitur Psalmista Pl. 132, 11 מִפְּרִי מִבְּטֶנְךָ Ex fructu ventris tui, h. e. ex filiis atque posteris tuis.

7 Sermo vocatur Hebr. 13, 15 καρπὸς χειλέων Fructus laborum,imore Hebraeorum; vt Prou. 18, 20 מִפְּרִי פִי - אִישׁ אֵישׁ הַשֵּׁמֶעַ בְּטֶנּוֹ הַבּוֹאֵר שִׁפְחָיו יִשְׁקֶעַ: Fructu oris cuiusque satiatur venter eius, prouentu laborum suorum quisque satiatur.

8 Vinum appellatur γέννημα τῆς ἀμπέλης Fructus vitis, Matth. 26, 29. nam hic γέννημα idem denotat, quod καρπός. Hebraei passim vinum ita vocant, vti apparet vel ex illis precibus, quas solent recitare ante, quam vinum bibunt: בְּרַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרִי הַתֵּינִיךְ Laudatus tu Ioua, deus noster, rex mundi, qui creas fructum vitis, h. e. vinum. Vid. ca. 23.

SECT.

SECTIO IIII

- I Classis Hebraismorum quinta decima continet peculiare significationes vocum *šā* filii et *šuyarēgos* filiae, quas vulgares Graeci ignorant.
- II Sexta decima classis docet, quomodo enunciationes affirmantes et negantes in N. T. more Hebraeorum exprimitur.
- III Septima decima classis continet Enallagen Pronominum.
- IIII Duodenigesima classis complectitur Pronomina more Hebraeorum redundantia.
- V Undecigesima classis, superiori contraria, continet Ellipsin Pronominum.
- VI Vigesima classis continet Pronomina transposita.
- VII Vigesima prima classis docet, in N. T. verba Activa personae tertiae numeri pluralis usurvari pro Passivis.
- VIII Vigesima secunda classis continet verba finita cum copula *καί*, posita pro infinitivis.
- IIII Ad vigesimam tertiam classem referuntur verba infinitiva, habentia secum praepositionem *εἰ* et accusativum nominis, posita pro verbis finitis aut pro Participiis.
- X Vigesima quarta classis docet, Pleonasmos verborum in N. T. esse visitatos.
- XI Vigesima quinta classis continet verba, quae Participia aut nomina eiusdem originis addita habent.
- XII Vigesima sexta classis continet verba, quibus nomina eiusdem originis casu quarto addita sunt, quae adiectiva sibi iuncta habent.

I

Iam quinta decima Hebraismorum classis sequitur explicanda, continens eas formulas, in quibus vox *šōs* Filius additur; quod fit variis modis.

I Saepe vox *šōs*, aliud nomen sibi iunctum habens, denotat subiectum certa quadam affectione praeditum, et vicem praestat nominis cuiusdam adiectivi. V. c. Eph. 2, 2 voces *οἱ šōs τῆς ἀπειθείας* Filii incredulitatis vel contumaciae, denotant incredulos vel contumaces. Vid. etiam *ibid.*

ibid. ca. 5, 6. Alibi enim vocantur tales vno verbo ἀπειθεῖς, Rom. 15, 31: vel ἀπειθεῖς, Tit. 1, 16. Similis Hebraismus occurrit Marc. 3, 17 υἱοὶ βροντῆς Filii tonitru, pro οἱ βροντῶντες Tonantes. Similiter Luc. 20, 36 τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες Quum sint filii resurrectionis, pro οἱ ἀναστάντες Qui resurrexerunt. Luc. 16, 8 et 1 Thefl. 5, 5 υἱοὶ φωτὸς Filii lucis, pro οἱ πεφωτισμένοι Illuminati.

Scriptores N. T. quando sic loquuntur, imitantur Hebraeos. Illi enim, quum affectione quadam praeditum denotare volunt, vocabulum בן, quod filium significat, addere solent. V. c. Hof. 10, 9 בני עֲלֵרָה Filii iniquitatis vel prauitatis denotant iniquos vel prauos. Et Deut. 13, 14 בני בְּלִיעַל Filii nequitiae significant homines nequam, improbos. Etiam 1 Reg. 1, 52 per בן-חַיִל Filium virtutis denotatur bonus. Quando de femina est sermo; tum additur בת Filia; vt 1 Sam. 1, 16 בת-בְּלִיעַל Filia improbitatis, h. e. improba.

2 Deinde nomen υἱὸς aliis additum interdum idem denotat quod ἀξίος Dignus. V. c. Luc. 10, 6 ὁ υἱὸς εἰρήνης Filius pacis, h. e. pace vel salute s. felicitate quauis dignus. Matthaeus ca. 10, 13 pro verbis illis habet: καὶ εἰδὼν μὲν ἦ ἢ οἰκία ἀξία Et si quidem fuerit domus digna, intell. pace, vel felicitate. Contra ea idem ca. 23, 15 imitatur Lucam, quum ait: ποιᾶτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης Facitis illum filium gehennae, h. e. gehenna dignum.

Quod

Quod *υἱός* in N. T. idem denotat quod *αἰγιός*, hoc fit imitatione Hebraeorum. nam hi saepe tali sensu vtuntur voce בן. V. c. 2 Sam. 12, 5 חַיִּים הָיָה לְיָהוָה בֶּן-בְּנוֹת הָאִשָּׁה הַזֹּאת *Per Iouam, qui istud fecit, is est filius mortis*, h. e. morte dignus vel morti obnoxius; vti Pagninus vertit. Similiter Deut. 25, 2 בֶּן הַכּוֹחַ *Filius percussione* vocatur ille, qui est dignus percussione et plagis.

3 *Incolae* alicuius loci vocantur eius *fili*. Sic *incolae huius mundi* nominantur Luc. 20, 34 *υἱὸς τοῦ αἰῶνος τέτθ* *Filii huius mundi*. Similiter Matth. 23, 37 *incolae* vocantur τέτθ.

Hoc etiam fit more Hebraeorum. nam hi *incolas* vocant בני *Filios*. V. c. Efras ca. 2, 1 vocat *incolas prouinciae* בני המדינה. Sic etiam David. Pl. 149, 2 *incolas Sionis* vocat בני ציון

4 *Vrbis incola*, marem et feminam comprehendens, vocatur θυγάτηρ *Filia*. V. c. Matth. 21, 5 εἰπατε τῇ θυγατρὶ Σιών *Dicite filiae Sionis*, h. e. incolis Hierosolymorum. Sic. Ioh. 12, 15 μὴ φοβῆ, θυγατρὲς Σιών *Noli timere, filia Sionis*, h. e. nolite timere, bono animo sitis, *incolae Hierosolymorum*.

Hoc itidem fit more Hebraeorum. nam illi solent talem incolam vocare בת *filiam*. V. c. Ief. 62, 11 אַמְרוּ לְבַת-צִיּוֹן *Dicite Filiae Sionis*, h. e. *urbis Hierosolymitanae incolis*. Et Zach. 9, 9 יְרֵיחוֹ יִשְׂמְחוּ, בְּתוֹלַת מְאֹד בַּת-צִיּוֹן תְּרִיעֵי בַת-יְרוּשָׁלַם *Exultate gaudio, et triumphate, incolae Hierosolymorum*. Sion et Hierosolyma sunt nomina locorum. Per בת in his locis non tantum intelleguntur feminae

nae

nae habitatrices, sed etiam mares habitatores.

In Singulari *θυγάτηρ* et *ἡ* denotant quidem incolam vtriusque sexus, sed in Plurali per *θυγατέρας* et *ἡ* tantum *feminae* intelleguntur; vt Luc. 23, 28 *θυγατέρες Ἰερουσαλήμ Filiae Hierosolymorum*; et Cant. Cantic. 1, 5 *בנות ירושלים Filiae Hierosolymorum* denotant *feminas*.

5 *Posterī* alicuius vocantur *υἱοὶ Filii*. V. c. *posterī Iacobi* vocantur *υἱοὶ Ἰσραήλ*, Act. 5, 21 et ca. 7, 23. *Posterī Leui* vocantur *υἱοὶ Λεωὶ*, Hebr. 7, 5. A Graecis tales posterī simpliciter nominantur *Ἰσραηλιῖται* et *Λεωῖται*.

Dices: Vulgares Graeci possunt vocare Iosephum et Beniaminem *υἱὸς Ἰακώβ Filios Iacobi*.

Respondeo: Ipsi filii, vt Iosephus et Beniamin, possunt vocari *υἱοὶ Filii*, sed omnes posterī, qui longo interuallo a Iacobo absunt, a vulgaribus Graecis non solent appellari *υἱοί*.

Scriptores N. T., quando *posterōs* vocant *υἱὸς*, imitantur Hebraeos. V. c. Deut. 1, 3 *אמר משה אל בני ישראל Dixit Moses s. retulit ad filios Israelis*, h. e. *ad eius posterōs, qui eo tempore viuerent*.

6 *Feminae* respectu *maiorum* vocantur *θυγατέρες Filiae*. V. c. Luc. 1, 5 *ἡ γυνὴ αὐτῆ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρῶν Vxor eius erat ex filiabus Abaronis*, h. e. *e gente s. de posteris Abaronis*, nam illa nata fuit multis saeculis post Aharonem. add. ibid. ca. 13, 16, vbi talis femina etiam

etiam θυγάτηρ Ἀβραάμ *Filia Abrahami*, h. e. una ex Abrahami posteris, appellatur. In eo scriptores N. T. imitantur Hebraeos, qui tales feminas, multis saeculis post natas, vocant בנות *Filias*. Vid. de his ca. 24 Philologiae Sacrae.

II *Sexta decima* Hebraismorum *classis* continet enunciationes vniuersales, affirmantes vel negantes, quibus aliae voces, vniuersalitem denotantes, adduntur, quae commode abesse possint.

I Enunciationes tales *affirmantes* inueniuntur variis in locis. V. c. Act. 8, 10 πάντες ἀπὸ μικρῆ ἕως μεγάλης *Omnes a minimo usque ad maximum*, h. e. *ad unum omnes*. Similiter Hebr. 8, 11 ὅτι πάντες εἰδήσουσι με ἀπὸ μικρῆ αὐτῶν ἕως μεγάλης αὐτῶν *Nam omnes cognoscent me, a minimo eorum usque ad maximum eorum*, h. e. *omnino omnes*. Sed hoc fit more Hebraeorum, qui similes voces addere solent. Posterior locus defumtus est ex Ier. 31, 34 כִּי כֹלֵם יִרְעוּ אֶת־יְהוָה מִן־הַמִּינִימָה עַד־הַמַּאֲדָה *Nam omnes illi cognoscent me a minimo ipsorum usque ad maximum ipsorum*. Hic additur Pronomen affixum. Sed tale Pronomen nonnunquam neglegitur, vti in priori exemplo; quod itidem fit more Hebraeorum. V. c. Esth. 1, 20 וְכָל־הַנְּשִׂימִם יִתְּבֹנֶהוּ יָקָר לְבַשְׂתֵּיהֶן מִן־הַמִּינִימָה עַד־הַמַּאֲדָה *Et omnes uxores honorabunt maritos suos a maximo ad minimum*.

2 Vniuersalitas etiam exprimitur geminatione alicuius vocis. V. c. 2 Cor. 4, 16 ἡμέρα καὶ ἡμέρα *Die et die*, h. e. *singulis diebus, quotidie*. Vulgares Graeci dicerent καὶ ἐκάστην ἡμέραν.

E

Sed

Sed Apostolus voluit imitari Hebraeos, qui tali modo saepe loquuntur; v. c. Esth. 3, 4 יום ויום *Die et die*, h. e. *quotidie*.

3 Scriptores N. T. enunciationes vniuersales *negantes*, quas vulgares Graeci formant per εἰς, μηδεὶς, exprimunt alio modo. V. c. pro εἰς dicunt ἓς & *Vnus non*; vt pro ἰῶτα εἰδέν habetur Matth. 5, 18 ἰῶτα ἐν — εἰ μὴ παρέλθῃ *lota vnum — non*, h. e. *nullum, periturum esse*. Eodem modo loquuntur Hebraei. V. c. Ies. 34, 16 וְעַד אֵל הַרְבֵּה וְרַחֵם *Vnum ex illis non desideratum est*, h. e. *nullum eorum*.

4 Scriptores N. T. etiam vniuersaliter negant, quando dicunt εἰς ἕως ἐνός h. e. *nullus*, vt Rom. 3, 12. Hoc fit imitatione Hebraeorum, qui eodem modo vniuersaliter negant. V. c. Ex. 14, 28 וְאֵין אֶחָד מֵאֵין עִם אֶתְּךָ *Non remansit ex illis ad vnum*, h. e. *nullus remansit*. Vulgares Graeci, dicentes εἰς ἕνα *Ad vnum*, non negant vniuersaliter, sed affirmant, vti etiam Latini, quando dicunt, *Omnes ad vnum*; vt et nonnullam Hebraei. V. c. 2 Sam. 19, 15 וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְפָנָיו *Atque flexit animum omnium Iudaeorum, vt viri vnius*, h. e. *ad vnum omnium*.

5 Mattheus talem enunciationem negantem alia etiam forma proponit, scilicet ca. 15, 23 ὁ δὲ εἰς ἀπεκρίθη λόγον αὐτῆ *Ipse vero non respondit ei verbum*, intell. ἐν *Vnum*; pro quo Graeci vulgo dicerent: ὁ δὲ εἰς ἀπεκρίθη αὐτῆ εἰδέν *Ipse vero respondit ei nihil*. Sed hoc iterum
fit

fit Hebraeorum more. V. c. i Reg. 18, 21 dicitur: וְלֹא עָנָה הָעַם לְיְהוָה וְלֹא עָנָה הָעַם לְיְהוָה *Neque respondit populus ei verbum*, intell. וְאֵין *Vnum*, h. e. *nihil ei respondit*.

6 Occurrit praeterea alia forma, vſitatiffima in N. T., exprimens enunciationes vniuerſales negantes per additionem vocis πᾶς, πᾶσα, πᾶν *Omnis, e.* V. c. Luc. 1, 37 legitur: ἐκ ἀδυνατήσεως παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ἔγμω *Non est impossibilis apud deum omnis res*; pro quo Graeci dicerent: ἐκ ἀδυνατήσεως ἔδεν, h. e. *nihil est, quod deus facere non possit*. Sic Matth. 24, 22 ἐκ ἅν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ *Non seruetur omnis caro*, h. e. *homo*; pro ἔδεῖς *Nemo*. Ita loquuntur etiam Hebraei; v. c. Pl. 143, 2: לֹא יִשָּׁרְרָה לְפָנָיו כָּל־חַיִּים *Nam non erit iustus coram te omnis viuens*, h. e. *nemo*. Et Ios. 11, 11: לֹא נִשְׁמַר כָּל־נַפְשָׁם *Non remansit omnis anima*, h. e. *nulla anima*.

7 Etiam tales enunciationes vniuerſales, casu obliquo negantes, secundum linguam Hebraeam formatae, inueniuntur in N. T. V. c. Apoc. 9, 4 ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, ἔδὲ πᾶν χλωρὸν, ἔδὲ πᾶν δένδρον *Ne laederent grammen terrae, neque omne viride, neque omnem arborem*, h. e. ἔδεν χλωρὸν *Nullum viride, ἔδεν δένδρον Nullam arborem*. Hoc fit imitatione Hebraeorum; v. c. Dan. 11, 37: לֹא יִבְרַח אֱלֹהִים אֶחָד *Ad omnem deum non attendet*, h. e. *ad nullum*. Vid. ca. 25

III *Septima decima* Hebraismorum *classis* continet Pronominum enallagen.

1 Quando sermo fit ad personam secundam, tum nonnunquam in N. T., more Hebraico, subiicitur pronomen personae tertiae. V. c. Matth. 23, 37 Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τὰς προφῆτας καὶ λιθοβολῶσα τὰς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν Hierosolyma, Hierosolyma, quae occidis prophetas et lapidas eos, qui ad ipsam, h. e. ad te, missi sunt. Scriptores N. T. imitantur Hebraeos, qui tali modo saepe etiam loquuntur; v. c. Ies. 47, 8 חַשְׁבִּיתִי לְבָבִי אֶשְׁכַּח אֶת־עֵצִי וְאֶת־בְּרִיתִי אֶשְׁכַּח אֶת־בְּרִיתִי אֶשְׁכַּח Audi hoc, voluptaria, desiderans secure, cogitans secum, h. e. quae cogitas tecum, אֶשְׁכַּח אֶת־בְּרִיתִי

2 Pro Pronomine relatiuo occurrit nonnunquam in N. T. Pronomen demonstratiuum, praecedente καὶ, vocula copulatiua. V. c. Luc. 6, 6 καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρὰ Atque erat ibi homo l. quidam, et manus eius dextra erat arida, pro ὃ ἡ χεὶρ Cuius manus &c. Ita loquuntur etiam Hebraei; v. c. Esth. 2, 5 וְשֵׁם מֶרְדֵּכַי הָיָה — אִישׁ יְהוּדִי הָיָה Erat Iudaeus quidam, et nomen eius Mordechai, pro cuius nomen erat Mordechai. Vid. de his vberius ca. 26 Philologiae Sacrae.

III *Duodeuigesima* Hebraismorum *classis* complectitur Pronomina, quae more Hebraeorum redundant.

1 Pro-

1 Pronomen interdum abundat post aliud Pronomen relatiuum. V. c. Act. 15, 17 καὶ πάντας τὰ ἔθνη ἐφ' ἧς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτὲς *Et omnes gentes, super quas vocatum est nomen meum super illas, h. e. quae nomina meae doctrinae dederunt sua.* Illud ἐπ' αὐτὲς redundat, et posset saluo sensu abesse. Sed hoc fit imitatione Hebraeorum; v. c. Ios. 1, 3 בְּלִי-מַקְוִים אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בָּ-רַגְלֵיכֶם בּוֹ לְכֶם נְחִיָּי *Omnem locum, quo venietis, dabo vobis.* Hic abundat בּוֹ.

2 Pronomina in N. T. etiam redundant post Nomina, siue potius post verba. V. c. Matth. 21, 41 κακὸς κακῶς ἀπολέσει αὐτὲς *Malos male perdet.* nam αὐτὲς hic abundat. Scriptorum N. T. imitati sunt Hebraeos, qui saepissime talibus loquendi modis vtuntur. V. c. Dan. 1, 17 וְהַיְלִידִים הָאֵלֶּה אֶרְבַּעַתָּם נָתַן לָהֶם הָאֱלֹהִים בְּרֵי *Et pueris illis quatuor dedit deus scientiam.* Illud לָהֶם pleonastice additur. *

3 In N. T. saepe, more Hebraeorum, redundat ἐκεῖ *Ibi*, quod habet vim Pronominis demonstratiui et idem significat, quod ἐν τόπῳ ἐκεῖνο *In loco illo.* V. c. Apoc. 12, 14 ὅπου τρέφεται ἐκεῖ

E 3

* Sed hic locus referri potius debebat ad classsem secundam. nam וְהַיְלִידִים est Nominatiuus, vt possit intellegi *quod attinet ad.* Magis vero ad rem pertinet locus Gen. 13, 15 כִּי אִתְּךָ כָּל-הָאָרֶץ אֲצִיר-אֶתָּה רְאֵה לְךָ *Nam omnem terram, quam vides, dabo tibi.* Hic manifeste redundat suffixum.

ἐκεῖ καιρὸν *Vbi alitur per tempus.* ἐκεῖ *Illic abundat.* Sed hoc fit more Hebraeorum; v. c. 1 Sam. 9, 10 legitur: וַיָּבֹאוּ אֶל-הַעִיר וַיִּשְׁמְעוּ אֶת-הַדְּבָרִים וַיָּבֹאוּ אֶל-הָעִיר *Et venerunt ad urbem, in qua propheta erat.* וַיִּשְׁמְעוּ redundat.

4 Quando partes corporis humani nominantur; tum saepe illis adduntur per pleonasmum Pronomina μὲ, σὲ, αὐτὲ, quae in scriptis aliorum Graecorum non inveniuntur. V. c. Luc. 24, 50 habetur: καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτῶ *Et sublatis manibus.* Sic ibid. ca. 6, 20 dicitur: ἐπάρας τὰς ὀφθαλμοὺς αὐτῶ *Sublatis oculis.* Graeci vulgares omitterent illud αὐτῶ, vt Aelian. V. H. XII. 22: εἰς τὸν ἕρανὸν τὰς χεῖρας τείνας *Palmas ad caelum tendens.* In N. T. talia Pronomina adduntur more Hebraeorum; v. c. Gen. 18, 2 וַיִּשְׁתַּחֲוֶי יְצֻק כַּעֲבוּרָיו *Et sustulit (Abrahamus) oculos suos:* et ca. 29, 1 וַיִּשְׁתַּחֲוֶי יַעֲקֹב בְּרַגְלָיו *Et sustulit Iacobus pedes suos;* pro וַיִּשְׁתַּחֲוֶי, et רַגְלָיו *Oculos, et pedes.*

5 Etiam Pronomina illa adduntur aliis rebus, quae ad hominem pertinent, aut quae ab homine proficiuntur. V. c. Act. 2, 14 Πέτρος — ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτῶ *Petrus — sustulit vocem.* Et Luc. 10, 27 ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σε ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σε κ. λ. *Amabis Iouam, deum tuum, ex toto animo &c.* Vulgares Graeci dicerent ἐπῆρε τὴν φωνὴν, et ἀγαπήσεις — ἐξ ὅλης καρδίας, omillis Pronominibus. Sed scriptores N. T., addentes haec Pronomina, imitantur

tantur Hebraeos; v. c. Iud. 21, 2 וְיָשֻׁבוּ קוֹלָם *Et susulerunt vocem.* Et Deut. 6, 5 הַיְהוָה אֱלֹהֵינוּ הַיְהוָה אֶחָד *Et amabis Iouam, deum tuum, ex toto animo.* Vid. in Philologia Sacra ca. 27

V *Vndeuigesima* Hebraismorum N. T. *classis*, superiori contraria, continet ellipsin pronominis indefiniti *τις*. Exempla occurrunt passim; vt Matth. 23, 34 καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σαυρώσατε καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσατε, intell. *τινῶς*, *E quibus quosdam occidetis et cruci affigetis, alios flagellis sectabimini.* Luc. 21, 16 καὶ θανατώσασιν ἐξ ὑμῶν, intell. *τινῶς*, *Et necabunt quosdam vestrum.*

Talis ellipsis pronominis fit more Hebraeorum. V. c. 2 Reg. 10, 23 הַיְהוָה פֶּן-יִשָּׁפֵט עִמָּכֶם מִכֹּהֲנֵי יְהוָה *Et videte, ne quis sacerdotum hic sit vobiscum.* intell. *אחד* *Vnus, aliquis.* Sic etiam Dan. 8, 10 וַיִּפֹּל אֶרְצָהּ מִן-הַשָּׁמַיִם וַיִּמְחַד יְמֵן-הַכּוֹכָבִים *Et deiecit in terram de exercitu et de stellis, scil. quasdam:* quae vox etiam in noua Versione Belgica addita, sed vniculis inclusa conspicitur. Vid. ca. 28

VI *Vigesima* Hebraismorum *classis* continet Pronomina transposita. In N. T. nonnunquam Pronomina adduntur posteriori substantiuo, quum deberent addi priori. V. c. Act. 13, 26 ὑμῶν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεσάλη *Vobis hoc Euangelium nunciatur*, pro ὑμῶν ἕτος ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ἀπεσάλη. Simile exemplum occurrit Rom. 7, 24 τίς με ῥύσεται ἐκ τῆ σωματός τῆ θανάτου τῆς *Quis me liberabit a corpore*

porē hoc mortali; pro ἐκ τέτῃ τῷ σώματος τῷ
θανάτῃ.

Talis traiectio Pronominum facta est more
Hebraeorum; v. c. Esr. 9, 15 וְהִתְחַבְּרְנוּ עִמָּנוּ כְּעַמֵּי הָאֲרָצוֹת
הָאֵלֶּה Et affinitate nos iungamus cum populis istis
abominandis f. profanis. Pronomen הֵאֵלֶּה Illi
adiungitur quidem posteriori substantiuo, sed
conuenit cum priori. Sic Dan. 9, 24 וְעַל-עִיר
קְדְשָׁךְ Super urbem sanctitatis tuae, h. e. super
urbem tuam sanctam. Vid. ca. 29

VII *Vigesima prima* Hebraïsmorum classis est
assignata verbis Actiuis personae tertiae numeri
pluralis, quae vsurpantur pro Passiuis. V. c.
Luc. 12, 48 καὶ ὃ παρέδεντο πολὺ, περισσότε-
ρον αἰτήσων αὐτὸν Et apud quem deposuerunt
multum, ab eo plus reposcent, h. e. apud quem
multum depositum est, ab eo plus reposcetur. Simi-
liter ibid. c. 6, 38 μέτρον καλὸν — δώσω ἰς
τὸν κόλπον ὑμῶν Mensuram bonam — dabunt
in sinum vestrum, h. e. δοθήσεται Dabitur.
Graeci vulgares nonnunquam citra Hebrai-
smum * talibus verbis vtuntur, sed subintel-
lecto

* At vero mihi etiam in Graecis scriptoribus modus hic
loquendi videtur pro Hebraico habendus esse.
nam constat, multas vocabulorum significationes
multasque formulas dicendi a Graecis antiquissimis
receptas esse ex Hebraica lingua in suam. Sic
καλεῖσθαι Esse, Hom. Il. γ, 183 : φημί Puto, co-
gito,

lecto Nominatio plur. nominis ἀνδρωπος. Euripides Medea v. 288 Κλύω δ' ἀπειλῆν, ὡς ἀπαγγέλλασί μοι *Audio minari, ut nunciant mihi.* Hic subintellegitur ἀνδρωποι *Homines.* Sed sacri scriptores subintellegunt in praecedentibus exemplis *deum.*

Hebraei etiam vtuntur verbis Actiuis personae tertiae, tam in numero plurali, quam in singulari, loco verborum Passiuorum. V. c. Ies. 64, 3 נִשְׁמָעָה לִּי אֲזַנְיָוֹתַי אֲשֶׁר אֵין עִמָּוִתַי *Neque unquam auditum est.* Sic etiam Gen. 15, 6 הֲרָאָה לִּי הַצִּדִּיקִים *Et reputauit hoc illi iustitiam.* Hic verbum singulare sumitur pro Passiuo et explicatur per: *Et reputatum hoc est illi iustitia,* h. e., Cocceio interprete, *Et reputauit hoc ut causam accipiendi iuris ad petendum vitam.* Vid. ca. 30

VIII Ad vigesimam secundam Hebraismorum classem pertinent verba finita cum coniunctione copulatiua καὶ posita pro infinitis; v. c. Rom. 10, 20 Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει *Esaias vero audet et dicit,* pro ἀποτολμᾷ λέγειν *Audet dicere.*

Hoc fit imitatione Hebraeorum. V. c. Gen. 9, 20 habetur: הֲרָאָה לִּי הַצִּדִּיקִים — הֲרָאָה *Et coepit — et*
E 5 plan-

gito, Il. γ, 28, 44 et 366: ἦσθαι *Esse, manere,* Il. γ, 406: κῆρσι Ἀχαιοῶν *Achiui: πόλεμον πολεμίζων,* Il. β, 121: ἐσθίειν *Coenare,* Theophrast. char. ca. 24: et complurcula eius generis alia, Hebraismus esse cenfeo. Vid. quae eam in rem eleganter disputauit nuper Ernestius ὁ πᾶν in Prolusione de Vestigijs linguae Hebraicae in lingua Graeca.

plantavit vineam, h. e. coepit conferere vineam. Hic verbo secundo additur copula, vti Paulus fecit. Sed Hebraei nonnunquam omittunt illam copulam; v. c. Eccles. 8, 3 אלהיך אל תמהר *Ne festines, discedas ab ipso*, h. e. *ne festines discedere*. Vid. ca. 31

VIII Ad vigesimam tertiam Hebraismorum classem referuntur verba infinita, habentia secum praepositionem *ἐν* et accusativum nominis, posita pro verbis finitis, aut pro Participiis. V. c. Luc. 1, 8 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν *Factum autem est in sacerdotio fungi eum*, pro ὅτε ἱερατεύοντος αὐτοῦ *Quum is sacerdotio fungeretur*, vel ἱερατεύοντος αὐτοῦ *Sacerdotio fungente eo*. Similiter Luc. 3, 21 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντας τὸν λαὸν *Factum autem est, in baptizari omnem populum*, h. e. *quum baptizaretur omnis populus*.

Scriptores N. T. in his imitati sunt Hebraeos. V. c. Pf. 51, 2 legitur: בבואו אלי *In venire ad eum Nathanem prophetam*, h. e. *veniente Nathan*, vel *quum venisset Nathan propheta*. Pf. 102, 23 אספו עמי *In congregari populi*, h. e. *quum congregarentur populi*. Vid. ca. 32

X *Vigesima quarta* Hebraismorum *classis* continet pleonasmos quorundam verborum, quae in N. T., secundum consuetudinem Hebraeorum, abundant.

I Saepius

1 Saepius repetitur verbum ἐγέννησε *Genuit*; vt Matth. 1, 2. 3. 4 &c. Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ κ. λ. Haec potuissent Graece sic dici: Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ τὸν Ἰσίδαν κ. λ. Sed Matthaeus imitatus est morem loquendi Hebraeorum; v. c. 1 Paral. 2, 10 habetur: וְרַם יָשָׁה - חָם הוֹלִיד בְּרַם וְיִשְׁבָּב בְּרַם עַמְרָם - חָם הוֹלִיד בְּרַם
Et Ram genuit Amminadabum, et Amminadabus genuit Nachschonem &c.

2 Scriptores sacri N. T. praemittunt, quando aliquid narrare volunt, verbum ἐγένετο *Factum est*, praecedente vocula καὶ, vel sequente δέ. V. c. Luc. 1, 23 καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ *Et factum est, quum completi essent dies functionis s. ministerii ipsius.* Potuisset simpliciter dicere: ὡς δὲ ἐπλήσθησαν κ. λ. Sic Luc. 2, 1 ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε τὸ δόγμα κ. λ. *Factum autem est tempore illo, ut proponeretur editum &c.; pro ἐξῆλθε δὲ κ. λ.* Simili verbo וַיְהִי *Et fuit, et factum est*, vtuntur etiam Hebraei, et quidem in initiis historiarum; vt Ruth. 1, 1 וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא שָׁשׁ בַּיּוֹם וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶת הַרְעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן *Et factum est temporibus, quibus iudicabant iudices, et fuit fames in terra, h. e. tum, quum iudices imperarent s. praecessent Ibraëlitis, fame premebatur Palaestina.* nam וַיְהִי hic, vt saepe in N. T. γῆ, tantum de Palaestina debet accipi. Sic Iud. 1, 1 וַיְהִי אַחֲרַי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶת הַרְעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן *Et factum est post mortem Iosuae, vt*
inter-

interrogarent &c., h. e. mortuo Iosua, consulebant &c.

3 Scriptores N. T. praemittunt etiam pleonastice καὶ ἔσται *Et erit* vel ἔσται δὲ *Erit autem*. V. c. Act. 2, 17 καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἑσχαταῖς ἡμέραις — ἐκχεῶ κ. λ. *Et erit temporibus ultimis — effundam &c., h. e. temporibus N. T. — largiter tribuam s. liberalis ero in tribuendo &c.* Illud καὶ ἔσται posset abesse. add. ibid. v. 21 coll. Rom. 10, 13. Sic Act. 3, 23 ἔσται δὲ, πᾶσα ψυχὴ — ἐξοθρευθήσεται κ. λ. *Erit autem, omnis anima — exterminabitur &c., h. e. Omnes — exterminabuntur &c.* Etiam hoc fit imitatione Hebraeorum. V. c. Ioël. 3, 5 legitur: וְיִהְיֶה כִּי — יִהְיֶה *Et erit, quicumque — servabitur*. Et ibid. v. 1 וְיִהְיֶה אַחֲרָיִךְ כִּי יִשָּׁפַךְ יַיִן וְיִשָּׁפַךְ יַיִן *Et erit postea, effundam &c.* nam et his in locis redundat τὸ יִהְיֶה.

4 Sacri scriptores, quando volunt narrare, quid quisquam responderit; tum non tantum utuntur verbo ἀποκριθεῖσαι, vel εἰπεῖν, aut λέγειν, quae singula sufficerent, sed duo talia verba coniungunt. V. c. Ioh. 1, 49 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ *Respondit Iesus et dixit ei*. Sic Marc. 3, 33 καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων *Et respondit eis, dicens*. Hunc morem scribendi mutuati sunt scriptores N. T. ab Hebraeis. V. c. Gen. 18, 27 וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם וַיִּשָּׁבֶר *Et respondit Abrahamus et dixit*. Sic 2 Reg. 1, 12 וַיֹּאמֶר אֱלִיָּהּ וַיִּשָּׁבֶר *Et respondit Elias et dixit eis*. Vid. ca. 33

XI *Vigesima quinta* Hebraïsinorum *classis* comprehendit verba, quae Participia et nomina eiusdem originis addita habent.

I Verbis adduntur talia Participia eiusdem originis. V. c. Hebr. 6, 14 legitur: *εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθύνω σε* *Benedicens benedicam tibi, et multiplicans multiplicabo te, h. e. cumulabo te omnis generis felicitate tuorumque posterorum multitudo erit, meo beneficio, permagna.*

2 Verbis adduntur etiam nomina eiusdem originis vel etiam significationis, et quidem datiuo casu. V. c. Matth. 13, 14 *ἀκοῇ ἀκούετε, καὶ ἔμῃ συνῆτε* *Audietis, neque intellegitis.* Sic ibid. ca. 15, 4 *Θανάτῳ τελευτάτῳ* *Occiditor.*

Hebraei etiam duo eiusmodi verba coniungunt, sed alterum solet esse in Infinitiuo. V. c. Gen. 22, 17 *ברכה אברהם וברכה וברכה אברהם ברכה* *Nam benedicendo benedicam tibi, et multiplicando multiplicabo:* quorum verborum quae sit sententia, iam ante dictum est. Sic Ies. 6, 9 *שמעו ושמעו* *Audite.* Et Gen. 2, 17 *מומר מומו* *Moriaris.* Vid. ca. 34

XII *Vigesima sexta* Hebraïsinorum *classis* continet verba, quibus nomina eiusdem originis casu accusatiuo addita sunt, quae adiectiuua sibi iuncta habent. V. c. Marc. 4, 41 *καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν* *Et timuerunt timorem magnum, h. e. valde.* Sic Matth. 2, 10 *ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα* *Gauserunt gaudium magnum valde, h. e. summopere.* Haec Hebraeorum

more

more formata sunt. V. c. Ion. 1, 10 וַיִּירָאוּ הַיָּמָיִם וַיִּפְּרוּ
 אֶת־הַיָּם. Et timuerunt s. perterriti sunt nautae
 uehementer. Sic Gen. 27, 33 וַיִּתְּרֵם יִצְחָק וַיִּתְּרֵם
 יִצְחָק-עַד וַיִּירָא. Et tremuit Isaacus tremorem ma-
 gnum admodum h. e. valde.

Quaeritur: annon vulgares Graeci similibus
 vtuntur formis loquendi, quando dicunt Φεύγειν
 Φυγήν, δαλείαν δαλέυειν, χαράν χαίρειν κ. λ. ?

Respondeo: In his et similibus occurrunt qui-
 dem verba cum nominibus eiusdem originis, sed
 illa nomina non habent sibi adiuncta talia adiecti-
 ua, qualia in N. T. inueniuntur. Vbi, quaeso,
 apud vulgares Graecos χαίρειν χαράν μεγάλην et
 φοβέσθαι φόβον μέγαν denotant valde gaudere,
 et valde timere? Vid. plura ca. 35

SECT.

S E C T I O V

- I Vigesima septima classis Hebraismorum continet novas verborum cum nominibus constructiones.
- II Duodetrigesima classis continet formulas, usitatas quidem Graecis vulgaribus, sed quae in N. T. plane aliam habent significationem, quam vulgo apud antiquos Graecos habere solent.
- III Undetrigesima classis continet formulas, usitatas quidem Graecis vulgaribus, sed quae ita pleonastice ab his non fuerunt usurpatae, sicuti usurpatae sunt a scriptoribus N. T., quaeque propter Pleonasmum inter Hebraismos numerantur.
- III Trigesima classis continet tales nominum et verborum constructiones, quae quum apud vulgares Graecos plane non reperiantur, in N. T. tamen passim occurrunt.
- V Trigesima prima classis docet, nonnullas N. T. formulas pro Graecorum adverbis usurvari.
- VI Ex allatis exemplis Hebraismorum concludimus, N. T. Hebraismis scaterere.

Sequitur nunc *vigesima septima classis* Hebraismorum, in N. T. usitatorum, continens novas verborum cum nominibus constructiones; scilicet ut vel nomina alio quodam casu ponantur, quam vulgo poni solent, vel ut inter verba et nomina intercedat particula quaedam, quae apud vulgares Graecos non inuenitur.

I Verbum *προσκυνῆν* in N. T. construitur fere cum dativo; ut Ioh. 4, 23 *προσκυνήσασι τῷ πατρί* Adorabunt patrem; pro τὸν πατέρα. nam Graeci vulgo solent huic verbo addere casum quartum. Sed quia Hebraei verbo *הִתְחַוְּהוּ*, quod τῷ προσκυνῆν respondet, casum tertium addunt; ideo scriptores N. T. voluerunt

runt Hebraeos imitari; v. c. Pf. 29, 2 *אֲדוֹרֵהוּ לְיְהוָה*
Adorate f. veneramini Iouam.

Nonnunquam idem verbum *προσκυνῶν* in N. T. coniungitur cum *ἐνώπιον*; vt Luc. 4, 7 *ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου* *Si adoraueris me.* Hoc itidem fit imitatione Hebraeorum; v. c. Gen. 23, 12 *וַיִּשְׁתַּחוּ אֶת־בְּרַחֲמָם לְפָנֵי עַם־הָאָרֶץ* *Tunc incurruauit se coram populo f. incolis regionis illius.*

2 Verbo *ἀμαρτάνειν* etiam additur *ἐνώπιον*; vt Luc. 15, 18 *πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν ἔρανον καὶ ἐνώπιόν σου* *Pater, peccauit in deum atque in te*; pro *εἰς σε*. Graeci vulgo dicunt *ἀμαρτάνειν εἰς τινα*. Sed scriptores N. T. scribunt *ἐνώπιόν σου*, more Hebraeorum, nam hi construunt verbum *ἥμαρ* *Peccauit* non modo cum praefixo *εἰ*, vt i Reg. 8, 31, sed vtuntur etiam, vt alibi, (vid. Gen. 23, 12 et ca. 45, 5 coll. Pf. 29, 2) ita et hic, praefixi loco particula *לְפָנֵי* vel *לְפָנֶיךָ*. Ita Vorstius. sed locum e V. T. nullum attulit, neque afferre potuit.

3 Verbum *ἔστι* etiam Hebraeo more constituitur cum *ἐν ὀφθαλμοῖς*, et tum significat idem, quod *δοκεῖ* *Videtur*, *νομίζεται* *Existimatur*, *ὑπολαμβάνεται* *Putatur*; vt Matth. 21, 42 *καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν* *Et est admirabile in oculis nostris*, h. e. *ἔστι θαυμαστὴ ἡμῖν* *Est admirabile nobis*, h. e. *δοκεῖ ἡμῖν* *Mirum videtur nobis*. Ergo hic apparet Hebraismus, tum quod *ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν* ponitur pro *ἡμῖν*, tum etiam

etiam quod illa formula εἶναι ἐν ὀφθαλμοῖς denotat *videri, existimari* &c. Quod scriptores N. T. imitati sint Hebraeos, apparet ex Pf. 118, 23 הוּא נִפְלְאוּ בְעֵינֵינוּ *Illud mirabile est in oculis nostris*, h. e. הוּא נִפְלְאוּ לָנוּ *Illud mirabile est nobis*, h. e. *mirabile nobis videtur*. Et ex 2 Sam. 1, 26 נִפְלְאוּ לִי אֲהַבְתָּה לִי *Admirabilis mihi fuit amor tuus* &c. hoc enim idem est ac si diceretur בְּעֵינַי *In oculis meis*. Hic includitur הִנְנִי, quod exprimitur 2 Sam. 6, 22 בְּעֵינַי *Et ero humilis in oculis meis*.

4 Graeci vulgo dicunt ἀκολουθεῖν τινι *Sequi aliquem*. Sed scriptores N. T. interponunt ὀπίσω vel μετά inter verbum et nomen, V. c. Matth. 10, 38 καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου *Ac sequitur me*. Sic Apoc. 14, 13 τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν *Sed opera illorum sequuntur illos*. Etiam Hebraei particula אַחֲרַי *Post* utuntur; vt Gen. 35, 5 וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרַי בְּנֵי יַעֲקֹב *Neque persecuti sunt filios Iacobi*. Sic 2 Sam. 20, 10 וַיֹּאמֶר נַחֲשִׁי אַחֲרַי רָדַף *Et Ioab cum Abischaeco, fratre, persecutus est Schebam*. *

5 Graeci vulgo scribunt ποιῆν τι τινι vel τί τινι *Facere aliquid alicui*, calu tertio vel quarto, sed

* Haec loca non pertinent huc. nam verbum רָדַף respondet Graecorum verbo διώκειν, neque Alexandrini interpretes id usquam ita verterunt. Sed formula ἀκολουθεῖν ὀπίσω vel μετά τινος facta est, vt in Stockii Clauē N. T. docetur, ad formulam Hebraeorum אַחֲרַי פָּלְגָה לִי, quam sic reddiderunt interpretes Alexandrini passim, v. c. 1 Reg. 19, 20

sed scriptores sacri N. T. dicunt μετά τινος *Cum aliquo*, h. e. *alicui*; vt Luc. 1, 72 ποιῆσαι ἔλεος μετά τῶν πατέρων ἡμῶν, pro τοῖς πατράσιν vel τῆς πατέρας ἡμῶν *Vt ductus amore patrum nostrorum*.* Hoc faciunt sacri scriptores imitatione Hebraeorum; vt Gen. 24, 14 וְיָרֵךְ אֱלֹהֵי אֲרָם - בְּרַחֵם אֶת אֲרָם - אֲרָם - אֲרָם *Atque ex eo colligam, te bene velle domino meo*.

6 Pro διδάσκειν τινά *Docere aliquem* dicunt scriptores N. T. διδάσκειν ἐν τινί; vt Apoc. 2, 14 ὁ (Βαλαάμ) ἐδίδασκέν ἐν τῷ Βαλαάκ, pro τὸν Βαλαάκ, *Qui (Bilcamus) docuit Balakum*.** Hoc fit more Hebraeorum; vt 2 Paral. 17, 9 וְהָיָה אֵת *Et docuerunt populum*.

7 Pro ἐξελέξατο ἡμᾶς dicit Lucas Act. 15, 7 ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο *Deus nos elegit* s. *probat*, interposita praepositione ἐν. Sic Hebraei interponunt litteram ב; vt Nehem. 9, 7 וַיִּבְרָךְ אֱלֹהֵינוּ וַיִּבְרָךְ אֶת אַבְרָהָם *Qui elegisti Abramum*. Huc refer etiam ὁμολογεῖν ἐν ἐμοὶ et ἐν αὐτῷ, Matth. 10, 32, pro quo Graeci vulgo dicerent ἐμὲ et αὐτόν.

8 Pro ὀμνύειν τινά *Iurare per aliquem* dicunt scriptores sacri ὀμνύειν ἐν τινί vel εἰς τινά; vt Matth. 5, 34 ἢ μὴ ὀμῶσαι ὅλως μῆτε ἐν τῷ ἔραυνῷ — μῆτε εἰς Ἱεροσόλυμα *Ne iuretis omnino, neque per*

* At mihi nec ipsa formula ἔλεος ποιῆσαι, pro ἐλεῆσθαι, Graeca videtur; Graeci enim dicerent ἔλεος ποιῆσθαι; sed facta ad similitudinem Hebraicae וְיָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ.

** Sic edidit Millius, sed Bengelius in contextum recepit τῷ Βαλαάκ. Alii Codd. habent τὸν Βαλαάκ, quod glossema sapit.

per caelum — neque per Hierosolyma. Ita loquuntur etiam Hebraei; vt i Reg. 2, 42 הַיְהוָה אֵלֵינוּ וְהַיְהוָה אֵלֵינוּ Nonne adiuravi tibi per Iouam.

9 Pro προσκόπτειν τινὶ aut πρὸς τι, vel pro σκανδαλιζέσθαι τινι, dicunt sacri scriptores ἐν τινι; vt Rom. 14, 21 ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σε προσκόπτει In quo alter offendat. Sic Matth. 13, 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ Et offenderunt s. offensi sunt in eo. Hoc fit more Hebraeorum; vt Ier. 46, 12 בְּגֹבַר בְּגֹבַר חֲשִׁבֵי Potentes ad potentes offendent.

10 Pro πιστεύειν τινὶ Credere s. fidem habere alicui dicunt scriptores N. T. vel πιστεύειν ἐν τινι; vt Marc. 1, 15 πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ Credite Evangelio, h. e. sequimini doctrinam diuinam: vel εἰς τινα, vt Ioh. 2, 11 ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν Crediderunt ei, h. e. eum verum deum agnouerunt: vel ἐπὶ τινι; vt Luc. 24, 25 τῷ πιστεύσατε ἐπὶ πᾶσιν Vt fidem habeatis iis omnibus: vel denique ἐπὶ τινα; vt Act. 9, 42 πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον Multi crediderunt Christo, h. e. coeperunt sequi disciplinam Christi. Hic quoque scriptores N. T. imitantur Hebraeos; vt Pl. 78, 22 כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ בְּאֱלֹהִים Nam fidem non habuerunt s. confisi sunt, deo. Et Ex. 14, 31 וַיִּשְׁמְעוּ בְּיַהֲוִה Tum fidem habuerunt Iouae Mosique, eius ministro. add. ca. 4, 8.

11 Pro ἐλπίζειν τινὶ Spem ponere in aliquo dicunt scriptores N. T. εἰς τινα, vt 2 Cor. 1, 10: vel ἐν τινι, vt Matth. 12, 21: vel ἐπὶ τινι, vt Rom. 15, 12. Similiter pro πεποιθέναι τινὶ Confidere alicui s. fiduciam ponere in aliquo dicunt iidem scripto-

res εἰς τινὰ, vt Gal. 5, 10: vel ἐν τινί, vt Phil. 3, 3 f. Haec itidem facta sunt more Hebraeorum; vt Pl. 21, 8 בְּיַהוּדָה בְּיַהוּדָה *Confidit Iouae*. Et Pl. 2, 12 בְּכָל-הָיָדִים *Omnnes, qui ei confidunt*. nam verbis בְּכָל et בְּיַהוּדָה in Alexandrina versione respondent fere verba Graeca ἐλπίζεν et πεποιθέναι.

12 Pro εἶναι τι *Esse aliquid* dicunt scriptores N. T. εἶναι εἰς τι; vt Matth. 19, 5 καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν *Et erunt illi duo in carnem unam*, h. e. *quasi vnus homo*: pro quo vulgares Graeci dicerent, καὶ ἔσονται οἱ δύο σάρξ μία. Ita vero loquuntur etiam Hebraei; vt Gen. 2, 24 רָחֵל וְרֵיבֶקֶת בְּשָׂרָה אֶחָדָה *Et erunt in carnem unam*, h. e. *caro f. homo vnus*. Huc referri potest formula γίνεσθαι εἰς τι, quando significat *fieri*. nam et haec in Hebraismis numerari debet; vt 1 Pet. 2, 7 ἔτος ἐγένετο ἐν κεφαλῇ γωνίας *Ille factus est in caput anguli*, h. e. *lapis angularis f. frontatus*. Sic etiam Hebraei; vt Pl. 118, 22 הַיְהוָה לְרֵאשִׁית פֶּתַח: qui est ipse ille locus, quem Petrus laudat. Vid. de his plura in Philologia Sacra ca. 36

II *Duodetrigesima* Hebraismorum *classis* continet formulas, vfitatas quidem Graecis vulgaribus, sed quae in N. T. plane aliam habent significationem, quam vulgo apud antiquos Graecos habere solent.

I Formula αἷμα ἐκχεῖν *Sanguinem effundere* vsurpatur quidem a Graecis pro *effundere sanguinem ex vase aliquo*, sed in N. T. sumitur pro *occidere*; vt Apoc. 16, 16 αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεον *Sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt*, h. e. *sanctos et prophetas occiderunt*.

Tali

Tali sensu formula illa sumitur etiam apud Hebraeos; vt Gen. 9, 6 $\text{הַשָּׂרֵשׁ יִמָּחַר בְּדָמָיו כִּי בְדָמָיו הָרַג$ *Effundens sanguinem hominis, ab homine sanguis eius effundetur*, h. e. homicida inuicem occidetur.

2 Formula $\alpha\upsilon\delta\epsilon\sigma\nu\ \tau\eta\nu\ \varphi\omega\nu\eta\nu\ \tau\iota\omega\varsigma$ apud Graecos denotat *audire vocem alicuius*, sed in N. T. significat etiam *obtemperare, obedire*; vt Ioh. 18, 37 $\alpha\upsilon\delta\epsilon\sigma\epsilon\ \mu\epsilon\ \tau\eta\varsigma\ \varphi\omega\nu\eta\varsigma$ *Audit vocem meam*, h. e. *obtemperat mihi*. Hoc fit more Hebraeorum; vt Gen. 3, 17 $\text{הֵשָׁמַעְתָּ בִּקְוֵי אִשְׁתְּךָ יִצְחָק}$ *Quia audiuisti vocem uxoris tuae*, h. e. *quia obtemperasti uxori tuae*. Dices, $\alpha\upsilon\delta\epsilon\sigma\nu$ ipsis Graecis, vt Latinis *audire*, idem esse quod *obtemperare*. Respondeo: verum est, sed non $\alpha\upsilon\delta\epsilon\sigma\nu\ \tau\eta\nu\ \varphi\omega\nu\eta\nu\ \tau\iota\omega\varsigma$.

3 Formula $\tau\acute{\omicron}\nu\ \acute{\alpha}\rho\tau\omicron\nu\ \kappa\lambda\acute{\alpha}\sigma\alpha\iota$ vulgaribus Graecis significat *panem frangere, panem in particulas comminuere*, sed in N. T. praeter talem fractionem, denotat ipsam panis comestionem, et quidem sacram, atque praeter hanc, etiam panis distributionem inter edentes; vt Act. 20, 7 $\text{συνηγμμένων τῶν μαθητῶν τῷ κλάσαι ἄρτον}$ *Quum conuenissent discipuli ad frangendum*, h. e. *comedendum panem*. Et Marc. 8, 19 $\acute{\omicron}\tau\epsilon\ \tau\epsilon\varsigma\ \pi\acute{\epsilon}\nu\tau\epsilon\ \acute{\alpha}\rho\tau\omicron\varsigma\ \acute{\epsilon}\kappa\lambda\acute{\alpha}\sigma\alpha\iota\ \acute{\epsilon}\iota\varsigma\ \tau\epsilon\varsigma\ \pi\epsilon\upsilon\tau\alpha\kappa\iota\chi\iota\lambda\iota\epsilon\varsigma$ *Quum quinque panes in quinque millia fregi*, h. e. *panes distribui inter quinque millia*. Hoc ipsum fit more Hebraeorum; vt Ies. 58, 7 $\text{הִתְקַח לְךָ פָּנֶה לְיוֹמָהּ}$ *Nonne gratius mihi erit, si frangas*, h. e. *des, panem esurienti?* nam pro פָּרַג *fregit* Ez. 18, 7 est יָרַג . Sic ἡ κλάσις τῷ ἄρτῳ est ipsa comestio, sacra tamen, panis; vt Act. 2, 42. Luc. 24, 35: vbi

ἐν τῇ κλάσει τῆς ἄρτης est inter edendum s. super coenam.

4 Formulae ἄρτον ἐδίωσιν, Φαγεῖν * aut τρώγειν, apud vulgares Graecos significant panem comedere, sed in N. T. denotant totam coenam; vt Matth. 15, 2 ἔ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐδίωσιν Etenim non lauant sibi manus, quum panem comedunt, h. e. quum coenant. Sic Marc. 3, 20 ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὰς μήτε ἄρτον Φαγεῖν Vt ne coenare quidem possent. Et Ioh. 13, 18 ὁ τρώγων μετ' ἐμῶ τὸν ἄρτον Qui coenat mecum. Scriptores sacri imitati sunt Hebraeos. illi enim per עָבַד לֶחֶם Edere panem intellegunt totam coenam; vt Gen. 43, 24 : עָבַד יִשְׂרָאֵל אֶת-בָּרִי עַמְשָׁו בִּי Nam audiuerant, se ibi esse coenatueros. Et 1 Sam. 20, 24 : יָסַד לֶחֶם עֲבָדָה-לְהַמֶּלֶךְ Et sedit rex ad coenandum.

5 Formula ἀνοίγειν τὰς ὀφθαλμούς τιος Graecis denotat oculos alicuius aperire, cilia alicuius diducere, vt videre possit; sed in N. T. significat duo. 1 Facultatem videndi alicui dare s. reddere; vt Ioh. 9, 14 ἀνέωξεν αὐτῶ τὰς ὀφθαλμούς Aperuit eius oculos, h. e. ex caeco fecit videntem. Sic Ies. 35, 5 יִבְרָאוּ עֵינֵי עֲרֵבְיָם וְיִפְתְּחוּ עֵינֵי עֲרֵבְיָם Tum aperientur oculi caecorum, h. e. tum caecis restituetur visus.

Alicuius animum illustrare, vt credat vel velit, quae antea non crediderit, vel voluerit; vt Act. 26, 18 ἀνοίξαι ὀφθαλμούς αὐτῶν Vt aperias oculos eorum,

* Itemque συμφαγεῖν τινι Coenasse cum aliquo, Act. 11, 3. intell. ἄρτον. Vid. 1 Sam. 12, 17

eorum, h. e. ut conuertas eos. nam sequitur statim :
 τὸ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκοτίας εἰς Φῶς. Sic Gen. 3, 5
 כַּחֲתָהּ עֵינֶיכֶם Fore, ut aperirentur oculi vestri. Haec
 referuntur ad animum et intellectum.

6 Similiter διανοίγην τοὺς ἀκοῆς twos in N. T.
 significat audiendi facultatem alicui reddere ; vt
 Marc. 7, 35 καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτῷ αἱ
 ἀκοαὶ Et statim recepit auditum s. audiendi facul-
 tatem. Hoc fit imitatione Hebraeorum ; vt Ies.
 35, 5 וְאָזְנֵי הַרְשִׁים תִּפְתָּחֶנָּה Et aures surdorum ape-
 rientur, h. e. surdi aurium usum recipient.

7 Denique formula ἀνοίγην τὸ σῶμα τινὸς
 alium habet sensum in N. T., quam apud profa-
 nos auctores. In N. T. significat facultatem lo-
 quendi alicui reddere. V. c. de Zacharia, qui
 fuerat mutus, ait Lucas ca. 1, 64 ἀνεῴχθη δὲ τὸ
 σῶμα αὐτῷ παρεχθήμω Apertum autem os eius est
 statim, h. e. statim recepit facultatem loquendi.
 Hoc fit more Hebraeorum ; vt Num. 22, 28
 וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת-פִּי הָאֵסִין Et aperuit Ioua os asinae,
 h. e. dedit Ioua asinae loquendi facultatem. Sed
 ἀνοίγην τὸ σῶμα αὐτῷ Aperire os suum denotat
 loqui ; vt Matth. 13, 35 ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ
 σῶμα μου Aperiam per parabolas os meum, h. e. lo-
 quar s. utar similitudinibus. Hoc itidem fit more
 Hebraeorum ; vt Pl. 78, 2 אֶפְתָּח אֶת-פִּי בְּמִשְׁלֵי וְאֶפְתָּח
 אֶפְתָּח אֶת-פִּי בְּמִשְׁלֵי וְאֶפְתָּח אֶת-פִּי בְּמִשְׁלֵי Ape-
 riam per parabolas os meum, h. e. loquar per pa-
 rabolas. Vid. ca. 37

III Vndetrigesima Hebraïsmorum classis continet
 formulas, vsitatas quidem Graecis vulgaribus, sed
 quae ita pleonastice ab iis non fuerunt vsurpatae,

ficuti vsurpatae sunt a sacris scriptoribus, quaeque propter pleonasmum inter Hebraismos numerantur.

1 Scriptores N. T., narraturi, quod quis viderit aliquid, adiiciunt fere formulam ἐπαίρειν τὸς ὀφθαλμοῖς, quod vulgares Graeci non faciunt.

V. c. Ioh. 6, 5 ἐπαίρειν ἐν ὁ Ἰησοῦς τὸς ὀφθαλμοῖς, καὶ θεωροῦμενος *Quum igitur sustulisset oculos Iesus et vidisset, h. e. quum Iesus vidisset.*

Hoc fit imitatione Hebraeorum; vt Gen. 22, 4

וַיִּשְׁתָּחֲוֶה אַבְרָהָם וַיִּבֶן אֹתוֹ וַיִּשְׁתָּחֲוֶה אֵלָיו וַיִּשְׁתָּחֲוֶה אֵלָיו וַיִּשְׁתָּחֲוֶה אֵלָיו
Et sustulit Abrahamus oculos suos et vidit locum illum e longinquo, h. e. vidit Abrahamus locum illum eminus.

2 Scriptores N. T., narraturi quempiam quipiam dixisse, praemittunt verbis ἐπιτεῖν, λέγειν, ἀποφθέγγεσθαι, formulam ἐπαίρειν τὴν φωνήν

Tollere vocem; vt Luc. 11, 27 ἐπαίρειν τὴν φωνήν

φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ *Sustulit mulier quaedam vocem e turba et dixit ei, h. e. dixit s.*

acclamavit femina quaedam e turba. add. ca. 17, 13 et Act. 2, 14. Idem faciunt Hebraei; vt Iud. 9, 7

וַיִּשְׁתָּחֲוֶה יִשְׁתָּחֲוֶה וַיִּשְׁתָּחֲוֶה וַיִּשְׁתָּחֲוֶה
Et sustulit (Iothamus) vocem suam et clamavit et dixit, h. e. clamavit.

3 Similiter sacri scriptores, volentes dicere, quod quis loquutus fuerit, vel aliquem docuerit,

praemittunt formulam ἀνοίγειν τὸ στόμα *Aperire os;* vt Act. 10, 34 ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα, εἶπεν

Aperuit vero Petrus os et dixit, h. e. tum vero Petrus dixit. Matth. 5, 2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ,

ἐδίδασκεν αὐτοὺς *Et aperuit os suum et docuit eos, h. e. docuit eos.* Qui ipse est modus loquendi

loquendi

loquendi Hebraicus; vt Dan. 10, 16 $\text{וַיִּפְתָּח אֶת־פִּי וַיִּשְׁמַע אֹזְנוֹתַי}$
Et aperui os meum et loquutus sum, h. e. *loquutus sum*.

4 Iidem scriptores, narraturi, quod quis quippiam peregerit manu sua, praemittunt formulam $\text{ἐκτείνας τὴν χεῖρα}$ *Extendere manum*; vt Matth. 8, 3 $\text{καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς}$
Tum extendit manum et tetigit eum Iesus, h. e. *tum Iesus tetigit eum*. Scriptores N. T. imitantur Hebraeos, qui eandem formulam praemittere solent; vt Gen. 8, 9 $\text{וַיִּשְׁלַח יָדָיו וַיִּקְחֶנָּה}$ *Et emisit manum suam et accepit eam*, h. e. *recepit eam*. Vid. ca. 38

III *Trigesima* Hebraïsinorum *classis* continet tales nominum et verborum constructiones, quae, quum apud vulgares Graecos plane non reperiantur, in N. T. tamen passim occurrunt.

1 $\text{Ἔρχεσθαι εἰς τὸν κόσμον}$ *Venire in mundum* significat in N. T. γεννᾶσθαι *Nasci*; v. c. Ioh. 11, 27 $\text{ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος}$ *Qui in mundum venturus*, h. e. *nasciturus, est*. In V. T. quidem non dicuntur illi, qui nascuntur, *venire in mundum*, sed frequens est formula haec apud Rabbinos, qui omnes homines vocant $\text{כֻּלָּם בָּנִים לְעוֹלָם}$ *Omnes venientes in mundum*, h. e. *omnes nascentes*. Vid. plura loca apud Drusium in Praeteritis Li. III in init. ad Ioh. 1, 9.

2 Apud vulgares Graecos non inuenitur formula $\text{ἐξέρχεσθαι ἐκ τῆς ὀσφύος τινὸς}$ *Exire ex lumbis alicuius*, quae in N. T. idem denotat, quod $\text{γεννᾶσθαι ὑπὸ τινος}$ *Gigni ab aliquo*; vt Hebr. 7, 5 $\text{καίπερ ἐξ᾿ἀηλωθείτας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ}$
 F 5 *Liceat*

Licet egressis e lumbis Abrahami, h. e. quamuis et ipsi originem trahant ab Abrahamo, s. quamuis et ipsi Abrahamo nati sint. Hebraei quatuor modis τὸ γῖγνι s. nasci exprimunt. a) Gen. 35, 11 וַיֵּלֶדְוּ מִלְּבָבָי וַיֵּלֶדְוּ מִלְּבָבָי Et reges ex lumbis tuis exhibunt, h. e. a te generabuntur. b) Gen. 46, 26 וַיֵּלֶדְוּ מִלְּבָבָי וַיֵּלֶדְוּ מִלְּבָבָי Qui egressi erant ex femore eius, h. e. ex eo geniti. c) Gen. 15, 4 וַיֵּלֶדְוּ מִלְּבָבָי וַיֵּלֶדְוּ מִלְּבָבָי Qui exibat ex visceribus tuis, h. e. qui a te procreabitur. d) Gen. 17, 6 וַיֵּלֶדְוּ מִלְּבָבָי וַיֵּלֶדְוּ מִלְּבָבָי Atque reges ex te exhibunt, h. e. ex te nascentur. Apud vulgares Graecos ἐξέρχεται ἐκ τῆς κοιλίας, vel ἐκ τῆς γαστρὸς, denotat quidem originem alicuius a matre, sed non significat originem a patre, vti in N. T.

3 Graecis inusitatae sunt formulae hae:

a) ὄπτεσθαι ζωὴν Videre vitam, pro ζῆν Viuere; vt Ioh. 3, 36 ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, ἐκ ὄψε-
του ζωὴν Qui vero filio non obtemperat, is non videbit vitam, h. e. ἔζησεται. cf. ibid. v. 25 et ca. 8, 51.

b) θάνατον θεωρεῖν vel ἰδεῖν Mortem videre, pro mori; vt Ioh. 8, 51 θάνατον ἔμὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα Mortem non visurum in aeternum, h. e. nunquam moriturum. Sic Hebr. 11, 5 τὴ μὴ ἰδεῖν θάνατον Ne videret mortem, h. e. moreretur.

c) θανάτου γεύεσθαι Mortem gustare etiam significat mori; vt Matth. 16, 28 οἵτινες ἔμὴ γεύσωσται θανάτου Qui non gustabunt mortem, h. e. non morientur.

In his scriptores sacri imitati sunt Hebraeos; vt Pl. 89, 48 וְלֹא יִרְאֶה-מָוֶת Qui non sit visurus mortem,

mortem, h. e. moriturus. Formula θανάτου γένεσθαι non legitur in V. T., sed apud Rabbinos occurrit. Buxtorfius in Lex. Talmud. in גוים Gustare profert locum ex Beresch. rab. f. 9 ראי הרה אדם הראשון שלא יטעם מעם מתהו Dignus fuerat Adamus primus, ut non gustaret mortem, h. e. moreretur.

4 Formula ζητῆν ψυχὴν τινος Quærere animam alicuius ignota est Graecis, sed in N. T. significat insidiosè moliri aliquem occidere, insidiari alicuius vitae; vt Matth. 2, 20 τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητῶντες τὴν ψυχὴν τῆ παιδὸς Mortui enim sunt ii, qui insidiabantur vitae pueruli. Sic Rom. II, 3 ζητῶσι τὴν ψυχὴν μου Insidiantur vitae meae. Scriptores N. T. imitati sunt Hebraeos, qui per quærere animam idem denotant; vt 1 Sam. 23, 15 וישאו כי יצא שאול להבקש את נפשו Saullem exiisse, vt quæreret animam eius, h. e. vt eum occideret. nam subintellegitur לקחתה Ad capiendum eam, quod diserte additur 1 Reg. 19, 10: vel לספוחה Ad perdendum eam, vt est Pl. 40, 15. In V. T., qui occidit aliquem, dicitur הפך נפשו Percutere ipsius animam, vt Gen. 37, 21: vel צר נפשו Occidere animam ipsius, vt Deut. 22, 26.

5 Formula σηρίξεν τὸ πρόσωπον αὐτῆ Graecis est ignota, sed sacri scriptores ea vtuntur; vt Luc. 9, 51 καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτῆ ἐσήριξε τῆ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ Et ipse faciem suam obfirmavit, h. e. decreuit, s. constituit proficisci Hierosolyma. Hoc fit imitatione Hebraeorum; vt 2 Reg. 12, 18 וישם הנאם לפניו לעלות על-ירושלים Et posuit

posuit Hazaël faciem suam, h. e. decreuit profisci Hierosolyma. * Vid. ca. 39 **

V Tri-

* Add. Gen. 31, 22: vbi Alexandrini interpretes Hebraicam hanc formulam dicendi intellegenter reddunt per ὁμῶν.

* Addi possunt formulae hae:

- 1 Πληρῶν τὴν καρδίαν τινὸς *Auctorem alicui esse, persuadere alicui, impellere aliquem.* Act. 5, 3 διατι ἐπλήρωσεν ὁ Σατανῶς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, φέυσαι δὲ σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον *Cur passus es te a Satana impelli, ut auderes fallere Spiritum Sanctum.* Est formula Hebr. בְּכָל הַכֹּחַ, cuius vis et potestas optime, opinor, intellegetur ex loco hoc Esth. 7, 5 אֲנִי וְרוּחִי : קִם רִשְׁוֹהַ יְהוָה *Qui audeat s. sustineat s. animum induxerit id facere.* Alexandrini interpretes reddunt ἐτόλμησας. rectissime. Nimirum idem significat quod רָחַקָה I Chron. 21, 1 et βάλλειν εἰς τὴν καρδίαν τινὸς, Ioh. 13, 2. Atqui vtrumque est incitare, consilium dare, auctorem esse, impellere.
- 2 Βλέπειν τὸ πρόσωπόν τινος *Familiariter aliquo uti, vel ministrare alicui.* Vid. Matth. 18, 10 et 2 Reg. 25, 19: vbi הֵלֵךְ-יְהוֹרָם אֲחֵי רָמִי sunt amici s. familiares regis.
- 3 Βλέπαιν εἰς πρόσωπόν τινος *Auctoritate s. dignitate alicuius moueri, eius rationem habere,* Matth. 22, 16. Marc. 12, 14. Quae formula et ipsa videtur Hebraica esse, licet in V. T. non legatur. Reperitur tamen ei similis בִּינֵי רַשָׁיִם Gen. 19, 21. 1 Sam. 25, 35 &c. quam Lucas ca. 20, 21 vertit λαμβάνειν πρόσωπον, quod alias vno verbo dicitur προσωποληπτῶν. Vid. Iac. 2, 9
- 4 Ἐκζητῶν τὸ αἷμά τινος *Caedem alicuius ulcisci s. vindicare,* Luc. 11, 50. 51. Quae formula respondet Hebraicae עָרַב-נַפְשׁוֹ שָׂרַב, 2 Sam. 4, 11.
- 5 Θέλει σε *Probaris ei, cupit tibi, amat te.* Matth. 27, 43. Est formula Hebr. הָרָה גֵּרָה. Vid. 1 Sam. 18, 22.

V Trigesima prima et vltima Hebraismorum classis continet quasdam formulas, quae pro Graecorum aduerbiis vsurpantur.

1. Οὐκ εἰς τὸν αἰῶνα Non in aeternum vsurpatur in N. T. pro εἰς ποτε Nunquam; vt Ioh. 13, 8 εἰ μὴ νίψης τὰς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα Non lauabis pedes meos in aeternum, h. e. εἰς ποτε νίψης Nunquam lauabis. Sacri scriptores in hoc imitantur Hebraeos; vt Prou. 10, 30 ἡ δίκαιος οὐ κινήσεται Probus in aeternum non mouetur, h. e. nunquam mouetur. Graeci vulgo quidem vtuntur formula διὰ αἰῶνος, vel εἰς τὸν ἀπαντα χρόνον aut εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον, sed non pro aduerbio ποτε Vnquam.

2 Pro eodem aduerbio εἰς ποτε vel εἰς ποῦ ποτε, vsurpato de praeterito tempore, dicitur in N. T. ἐκ τῆς αἰῶνος εἰ Ab aeterno non; vt Ioh. 9, 32 ἐκ τῆς αἰῶνος εἰ ἠκούσθη Ab aeterno non, h. e. nunquam, auditum est. Eodem modo loquuntur Hebraei; vt Ies. 64, 3 ἠκούσθησαν οὐκ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος Neque ab aeterno, h. e. vnquam, audiuerunt.

3 Pro eadem particula vtuntur denique formula ἔτε ἐν τῷ αἰῶνι ἔτε ἐν τῷ μέλλοντι Neque in hoc mundo neque in futuro; vt Matth. 12, 32 ἔτε ἀφεθήσεται αὐτῷ ἔτε ἐν τῷ αἰῶνι ἔτε ἐν τῷ μέλλοντι Non remittetur ei vnquam. Similis formula vsitata passim est apud Rabbinos. In cod.

Talmud.

18, 22. 25. 2 Sam. 15, 26. ca. 24, 3. Pf. 22, 9 &c. Magis tamen animus eo inclinatur, vt arbitrer, Matthaeum spectasse formulam dicendi Latinam velle aliquem, quae et ipsa significat amare aliquem: quam in rem in Fabri Lexico laudatur Burmanus ad Nemes. ecl. 4, 18

Talmud. מִיָּמֵינוּ n. cxxxiiii: מִיָּמֵינוּ לְבָנֵי הַתְּלִי מִיָּמֵינוּ
 וְהָיָה מִכֵּן בְּיָמֵינוּ הָאֵלֶּים לֹא יִהְיֶה לָּךְ אֶלֶּיךָ לֹא יִהְיֶה לָּךְ
 אֶלֶּיךָ אֶלֶּיךָ אֶלֶּיךָ אֶלֶּיךָ *Atque dixit filio suo: da mihi
 aquam et cibum illum vetitum: sin minus, non
 condonabo tibi neque in hoc neque in futuro sacculo,*
 h. e. *nunquam.* Vid. Hackspanius in Nizzachon p. 432

4 Scriptores N. T. pro ἢ *Qua*, quatenus, quia,
 vtuntur formula εἰς ὄνομα *In nomen, nomine*; vt
 Matth. 10, 41 ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προ-
 φήτου μισθὸν προφήτου λήψεται *Qui excipit pro-
 phetam nomine prophetae, h. e. ἢ προφήτην qua
 prophetam, mercedem prophetae accipiet.* Hoc fit
 imitatione Hebraeorum. In חֹסֶם רִבִּי מֵיִר ca. 6 f. i
 ait Ribbi Meir: הַלְּעוֹשֶׂה בְּחֻמֵי הַתּוֹרָה זָכוֹת לְרִבְבֵי רֵבָה
*Quicumque occupatur in lege nomine eius, h. e. quia
 lex est, dignus est multis rebus.*

5 Pro λίαν, σφόδρα *Valde* dicunt scriptores N. T.
 ἕως θανάτου *Vsque ad mortem*; vt Matth. 26, 38
 περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου *Tristis est
 anima mea vsque ad mortem, h. e. valde tristis
 ego sum.* Ita etiam loquuntur Hebraei; vt Ion.
 4, 9: מֵרִיבֵי יְהוָה לִי עַד-מוֹתִי *Merito tristis sum ad
 mortem, h. e. valde.*

6 Etiam formulae πρόσωπον πρὸς πρόσωπον et
 σὺμα πρὸς σὺμα pro adverbio *coram* sumuntur; vt I
 Cor. 13, 12 τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον *Tunc
 autem f. in altera vita coram f. clarissime.* Sic 2 ep. Ioh.
 v. 12 ἐλπίζω σὺμα πρὸς σὺμα λαλῆσαι *Spero, me
 — vobiscum coram f. praesentem loquuturum.*
 Hoc itidem fit more Hebraeorum; vt Ex. 33, 11
 וְהָיָה יְהוָה לִּי וְהָיָה אֲנִי לְיְהוָה *Et loquutus est Ioua
 cum*

cum Mose facie ad faciem, h. e. *coram*. * Sic Num. 12, 8 פָּה אֶל-פֶּה אִדְּבַר-כִּוְנוֹ Ore ad os, h. e. *coram*, colloquor cum eo. **

VI Ex his igitur allatis classibus Hebraïsmorum sole clarius apparet, et N. T. multis Hebraïsmis scaterere, et Sebast. Pfochenium in Diatriba sua *de linguæ Graecæ N. T. puritate* frustra tentasse laruam Hebraïsmis illis detrahere.

* Add. Gen. 32, 30

** Poterat addi classis noua eorum vocabulorum, quae Hebraeorum more a scriptoribus N. T. nonnunquam coniunguntur, sed quorum alterum etiam sine altero possit intellegi: cuius generis exempla quaedam deinceps apponemus. reliqua enim sic facile poterunt ab intellegentibus attentisque vtriusque Foederis lectoribus ipsis deprehendi. Coniuncta nimirum in N. T. saepe leguntur verba haec: συλλαμβάνειν *Concipere* et τίπτειν *Patere*, Luc. 1, 31: πίπτειν *Procidere*, *procumbere* vel, vt est Act. 10, 25, πίπτειν ἐπὶ τῆς πόδας, et προσκυνεῖν *Venerari*, *adorare*, Matth. 2, 11 et ca. 4, 9: ἀποθνήσκειν vel τελευτᾶν *Mori* et θάπτειν *Sepeliri*, Luc. 16, 22. Act. 2, 29: ἀρεῖν *Tollere* et θάπτειν *Sepelire*, Matth. 14, 12 et Marc. 6, 29: et ἀναστῆναι *Surgere* et ἔρχεσθαι *Venire*, Marc. 10, 1. Luc. 15, 18, 20; vel ἀπέρχεσθαι *Proficisci*, Marc. 7, 24; vel πορεύεσθαι *Proficisci*, Luc. 1, 39. Sed haec tamen possis etiam ad classem vndetriciesimam, si eam paullo aliter constitueris, referre. nam in singulis locis ante positae res, quae posteriori verbo significatur, iam intellegitur sine altero; quod ipsum potest dici de his: φόβος *Timor* et τρόμος *Tremor*, 1 Cor. 2, 3. 2 Cor. 7, 15: φοβᾶσθαι *Timeere* et τρέμειν *Tremere*, Marc. 5, 33: πενθεῖν *Lugere* et κλαίειν *Flere*, Luc. 6, 25. Sed idem non omnino valet de istis: τέρατα *Prodigia*, ostenta

et

et σημεῖα *Miracula*, Aët. 2, 43. ca. 4, 30 : οἶνος *Vinum*
 et σικερα *Sicera*, Luc. 1, 15 : θλίψις *Afflictio* s. *mala* et
 στενωχρία *Angustiae*, Rom. 2, 9 &c. ἐπιπίπτειν ἐπὶ τὸν
 τραχήλον *Circumplecti collum* s. *amplexari* et καταφι-
 λᾶν *Osculari*, Luc. 15, 20. Aët. 20, 37. Quae adeo nec
 ad quintam classem recte referes, ni fines eius
 prorogaris. Igitur si quis quaerat, cur voca-
 bula haec et verba in N. T. tam saepe, in Grae-
 corum libris fere nusquam, coniuncta reperiantur;
 non melius putem et rectius responderi posse, quam
 si dicas, id fieri propterea, quod Hebraei soleant
 verba et nomina, Graecis illis respondentia, saepe-
 numero sic coniungere; id quod satis apparebit ex
 locis V. T. deinceps positis. קָבַץ *Conceptit* et
 קָבַץ *Peperit*, 1 Sam. 1, 20: קָבַץ *Procidit* et אָבַד *Ado-*
ravit, veneratus est, Dan. 3, 5, 6: מוֹת *Mori* et
 קָבַץ *Sepeliri*, Deut. 10, 6: נָשָׂא *Sustulit* et קָבַץ *Sepeliuit*,
 2 Sam. 2, 32: קָמָה *Surgere* et נָשָׂא *Ven-*
ire, 1 Sam. 26, 5; vel קָבַץ *Iuit, profectus est*, Gen.
 24, 10: רָדַף vel קָבַץ *Tremor* et אָבַד vel קָבַץ vel
 מוֹרָא *Timor*, Ex. 15, 16. Deut. 2, 25. Gen. 9, 2:
 קָבַץ *Timuit* et קָבַץ *Tremere*, Dan. 6, 27: יַיִן *Vi-*
num et שִׁכְרָא *Sicera*, Iud. 13, 4 &c. צָרָה *Angustiae*
 et צָרָה *Mala*, Ies. 30, 6. פָּתָח *Fleuit* et מִוֹפְתִים *Lu-*
xit, 2 Sam. 19, 2: מוֹפְתִים *Prodigia* et מִוֹפְתִים *Mira-*
cula, Ier. 32, 20 s. אָבַד עִי-צִיָּא *Amplexatus est*
 et קָבַץ *Osculatus est*, Gen. 32, 4. Eodem perti-
 nent etiam haec: ἐξέλθει πορευθήναι, Aët. 20, 1:
 ἀπέσταλτο-λέγων, Matth. 21, 1 s.: ἐνετάλατο-λέγων,
 Matth. 17, 9. Sic קָבַץ אֶת-לֵבָבִי, Gen. 12, 5: — קָבַץ אֶת-
 לֵבָבִי Ios. 7, 2: קָבַץ אֶת-לֵבָבִי, 2 Reg. 16, 15. Plura
 cum de his, tum de caeteris N. T. Hebraismis, ali-
 quando, si deus fuerit, vel ad Stockium vel ad
 ipsū Vorstium disputabantur.

INDEX

* * * * *

INDEX PRIMVS
 LOCORVM CVM V. TVM N. TESTAM
 QVAE
 IN HOC LIBELLO ET IN NOTIS
 LAVDANTVR

*Numeri Romani Capita, Arabici Sectiones maiores et
 minores s. paragraphos indicant*

<i>GENESIS</i>	<i>Ca. 22, 4 II. 5. 3. v. 7 II. 4</i>
<i>Ca. 1, 5 II. 1. 8. v. 12 II. 2</i>	<i>II. v. 17 II. 1. 3</i>
<i>1. v. 25 II. 3. 9. v. 26</i>	<i>— 23, 12 II. 5. 1</i>
<i>ibid.</i>	<i>— 24, 8 II. 3. 7. v. 10 II. 5</i>
<i>— 2, 17 II. 4. 11. v. 24</i>	<i>5. v. 14 II. 5. 1</i>
<i>II. 5. 1</i>	<i>— 26, 31 II. 1. 8</i>
<i>— 3, 5 II. 5. 2. v. 17 ibid.</i>	<i>— 27, 33 II. 4. 12. v. 44</i>
<i>— 5, 1 II. 1. 3 et 8</i>	<i>II. 1. 8</i>
<i>— 6, 12 II. 1. 8</i>	<i>— 29, 1 II. 4. 4. v. 30 et 31</i>
<i>— 7, 1 II. 3. 5. v. 2 II. 2. 10</i>	<i>II. 2. 1</i>
<i>— 8, 5 II. 1. 8. v. 9 II. 5. 3</i>	<i>— 31, 21 II. 4. 4</i>
<i>— 9, 2 II. 5. 5. v. 6 II. 5. 2</i>	<i>— 32, 4 II. 5. 5</i>
<i>v. 20 II. 4. 8</i>	<i>— 35, 5 II. 5. 1. v. 11 II. 5. 4</i>
<i>— 11, 1 II. 1. 3. v. 5 II. 3. 1</i>	<i>— 37, 21 II. 5. 4</i>
<i>— 12, 5 II. 5. 5</i>	<i>— 38, 22 II. 3. 11</i>
<i>— 13, 15 II. 4. 4</i>	<i>— 41, 51 II. 3. 1</i>
<i>— 15, 4 II. 5. 4. v. 6 II. 4. 7</i>	<i>— 43, 24 II. 5. 2. v. 30</i>
<i>— 17, 6 II. 5. 4</i>	<i>II. 1. 8</i>
<i>— 18, 2 II. 4. 4. v. 23 II. 1. 8. v. 27 II. 4. 10</i>	<i>— 45, 5 II. 5. 1</i>
<i>— 19, 4 II. 3. 11. v. 11 II. 1. 3. v. 21 II. 4. 4</i>	<i>— 46, 18 II. 1. 8. v. 26</i>
<i>— 20, 9 II. 1. 8</i>	<i>ibid. et II. 5. 4</i>
	<i>EXODVS</i>
	<i>Ca. 4, 8 II. 5. 1</i>
	<i>— 8, 10 II. 2. 8</i>
	<i>G</i>
	<i>Ca. 9</i>

INDEX PRIMVS

- Ca.* 9, 9 II. 1. 8. v. 35 II. 3. 2
 — 12, 48 II. 2. 1
 — 14, 31 II. 5. 1
 — 15, 16 II. 5. 5
 — 24, 28 II. 4. 2
 — 25, 20 II. 1. 8
 — 33, 11 II. 5. 5

LEVITICVS

- Ca.* 11, 10 II. 1. 8
 — 25, 30 II. 2. 1
 — 26, 3 II. 2. 1

NUMERI

- Ca.* 12, 2 II. 2. 2. v. 8 II. 5. 5
 — 22, 28 II. 5. 2

DEUTERONOM

- Ca.* 1, 1 II. 2. 2. v. 3 II. 4. 1
 — 2, 25 II. 5. 5
 — 4, 32 II. 3. 11. v. 44 II. 2. 2
 — 6, 5 II. 4. 4
 — 10, 6 II. 5. 5
 — 13, 2 II. 2. 1. v. 14 II. 4
 1. v. 15 II. 3. 1
 — 22, 26 II. 5. 4
 — 25, 2 II. 4. 1
 — 28, 26 II. 3. 9. v. 64
 II. 3. 11
 — 32, 35 II. 2. 7

LIB. IOSVAE

- Ca.* 1, 3 II. 4. 4
 — 7, 2 II. 5. 5
 — 10, 6 II. 3. 11
 — 11, 12 II. 4. 2
 — 23, 14 II. 2. 1

LIB. IVDICVM

- Ca.* 1, 1 II. 4. 10
 — 9, 7 II. 5. 3

Ca. 13, 4 II. 5. 5

— 21, 2 II. 4. 4

LIB. I SAM

- Ca.* 1, 16 II. 4. 1. v. 20 II. 5. 5
 — 2, 17 II. 3. 5
 — 4, 7 II. 2. 6
 — 9, 10 II. 4. 4
 — 11, 2 II. 2. 6
 — 12, 17 II. 5. 2
 — 14, 25 II. 3. 1
 — 18, 22 et 25 II. 5. 4
 — 20, 24 II. 5. 2. v. 41 II
 1. 8

— 21, 6 II. 2. 3 et II. 1. 8

— 23, 15 II. 5. 4

— 25, 31 II. 1. 8. v. 35 II
 4. 4

— 26, 5 II. 5. 5

— 29, 7 II. 1. 8

LIB. II SAM

- Ca.* 1, 26 II. 5. 1
 — 2, 32 II. 5. 5
 — 3, 28 II. 3. 7
 — 4, 4 II. 1. 8. v. 11 II. 5. 4
 — 6, 22 II. 5. 1
 — 12, 1 II. 1. 8. v. 5 II. 4. 1
 — 15, 26 II. 5. 4
 — 19, 2 II. 5. 5. v. 15 II. 4. 2
 — 20, 10 II. 5. 1
 — 22, 12 II. 3. 9. v. 50 II
 2. 1
 — 24, 3 II. 5. 4

LIB. I REGG

- Ca.* 1, 52 II. 4. 1
 — 2, 42 II. 5. 1
 — 3, 12 II. 2. 1
 — 8, 31 II. 5. 1

Ca. 18,

LOCORVM V. ET N. T

- Ca. 18, 21 II. 4. 2
 — 19, 10 II. 5. 4. v. 20 II
 5. 1
 — 22, 19 II. 3. 9. et II. v. 54
 II. 1. 3

LIB. II REGG

- Ca. 1, 12 II. 4. 10
 — 10, 23 II. 4. 5
 — 12, 18 II. 5. 4
 — 15, 15 II. 5. 5. v. 18 II
 1. 8
 — 19, 23 II. 2. 5
 — 20, 21 II. 2. 1
 — 25, 19 II. 4. 4

IESAIAS

- Ca. 1, 2 II. 1. 4
 — 6, 9 II. 4. 11
 — 9, 1 II. 2. 1
 — 13, 10 II. 3. 9
 — 14, 4 II. 1. 8
 — 28, 2 II. 3. 4
 — 30, 6 II. 5. 5
 — 34, 16 II. 4. 2
 — 35, 5 II. 5. 2
 — 47, 8 II. 4. 3
 — 53, 1 et 2 II. 1. 8. v. 4
 II. 3. 6
 — 56, 7 II. 2. 1
 — 58, 7 II. 5. 2
 — 62, 11 II. 4. 1
 — 64, 3 II. 4. 7 et II. 5. 5

IEREMIAS

- Ca. 12, 12 II. 3. 11
 — 16, 19 II. 3. 11
 — 29, 26 II. 2. 1
 — 31, 34 II. 4. 2
 — 32, 20 et 21 II. 5. 5

- Ca. 33, 15 II. 2. 4. v. 22 II
 3. 11
 — 46, 12 II. 5. 1
 — 49, 15 II. 3. 8

EZECHIEL

- Ca. 3, 7 II. 3. 10
 — 6, 11 II. 2. 1
 — 18, 7 II. 5. 2
 — 20, 48 II. 1. 8
 — 22, 11 I. 11
 — 27, 13 II. 3. 1

HOSEAS

- Ca. 10, 9 II. 4. 1
 — 13, 15 II. 1. 8

IOEL

- Ca. 3, 1 et 5 II. 4. 10
 IONAS

- Ca. 1, 9 II. 1. 7. v. 10 II
 4. 12
 — 3, 3 II. 1. 3 et 3. 4. v. 5
 II. 3. 11
 — 4, 9 II. 5. 5

HAGGAEVS

- Ca. 2, 12 II. 2. 4
 SACHARIAS

- Ca. 9, 9 II. 3. 3 et 4. 1
 MALACHIAS

- Ca. 2, 8 II. 1. 8
 — 3, 1 II. 3. 2

PSALMI

- Ps. 1, 1 II. 1. 8. v. 4 II. 1. 3
 — 2, 2 II. 3. 9. v. 9 II. 1. 3
 v. 12 II. 5. 1
 — 8, 8 II. 3. 9. v. 9 ibid.
 — 9, 7 II. 2. 7

G 2

Ps. 111

INDEX PRIMVS

- Ps.* 11, 2 II. 3. 10
 — 18, 30 II. 2. 2. v. 31 II
 1. 3 et 2. 7
 — 19, 5 II. 3. 11
 — 21, 8 II. 5. 1
 — 22, 7 II. 3. 6. v. 9 II. 5. 4
 — 24, 4 II. 3. 10
 — 27, 3 II. 1. 3
 — 29, 2 II. 5. 1 et 5. 1
 — 31, 18 II. 1. 3
 — 35, 6 II. 2. 3. v. 26 II
 2. 1
 — 36, 7 II. 3. 4
 — 40, 15 II. 5. 4
 — 44, 22 II. 2. 2
 — 48, 11 II. 3. 11
 — 51, 2 II. 4. 9. v. 3 II. 1. 8
 — 68, 20 II. 2. 9
 — 73, 2 II. 5. 2. v. 22 II
 5. 1
 — 80, 11 II. 3. 4
 — 88, 48 II. 5. 4
 — 102, 23 II. 4. 9
 — 103, 15 II. 3. 9
 — 107, 43 II. 2. 2
 — 112, 9 II. 1. 8
 — 118, 22 II. 5. 1. v. 23 II
 2. 6 et 5. 1
 — 132, 9 II. 2. 1. v. 11 II. 3
 II. v. 17 II. 1. 8
 — 143, 2 II. 4. 2
 — 149, 2 II. 4. 1
- PROVERBIA**
- Ca.* 10, 30 II. 5. 5
 — 11, 4 II. 1. 8
 — 14, 2 II. 2. 1
 — 8, 20 II. 3. 11
- Ca.* 26, 19 II. 2. 4
 — 30, 24 II. 3. 8. v. 30 ibid.
- IOBVS**
- Ca.* 1, 1 II. 1. 8. v. 11 II. 2. 2
 — 33, 1. 16 et 31 II. 1. 4
 — 37, 14 II. 1. 4
- CANT. CANTIC**
- Ca.* 1, 5 II. 4. 1
- LIB. RVTH**
- Ca.* 1, 1 II. 4. 10
- ECCLESIASTES**
- Ca.* 1, 18 II. 2. 5
 — 3, 11 II. 1. 8
 — 8, 3 II. 4. 8
- LIB. ESTHER**
- Ca.* 1, 5 II. 2. 1. v. 20 II
 4. 2
 — 2, 5 II. 4. 3
 — 3, 4 II. 4. 2. v. 13, II
 1. 8
 — 7, 5 II. 4. 4
- DANIEL**
- Ca.* 1, 17 II. 4. 4
 — 3, 4 II. 1. 8. v. 5 et 6 II
 5. 5. v. 23 II. 1. 8
 — 4, 24, II. 1. 8
 — 6, 27 II. 5. 5
 — 8, 10, II. 4. 5
 — 9, 24 II. 4. 6
 — 10, 16 II. 5. 3
 — 11, 37 II. 4. 2
- ESRAS**
- Ca.* 2, 1 II. 4. 1
 — 7, 6 II. 1. 8
 — 9, 15 II. 4. 6
- NEHE-**

. LOCORVM V. ET N. T

NEHEMIAS

Ca. 5, 8 II. 1. 8

— 9, 7 II. 5. 1

LIB. I PARALIP

Ca. 2, 10 II. 4. 10

— 11, 13 II. 3. 2

— 21, 1 II. 5. 4

LIB. II PARALIP

Ca. 3, 17 II. 1. 8

— 17, 9 II. 5. 1

— 21, 17 II. 3. 8

— 29, 27 II. 3. 2. v. 31 II
3. 10

— 33, 5 II. 3. 11

MATTHAEVS

Ca. 1, 1 II. 1. 3 et 8. v. 2 ff.
II. 4. 10. v. 18 I. 7 v. 25
II. 3. 1

— 2, 8 I. 7. v. 10 ibid. et
II. 4. 12. v. 11 II. 1. 3 et

5. 5. v. 20 II. 5. 4

— 3, 10 II. 2. 1. v. 11 II. 1
3. v. 17 II. 2. 4

— 4, 1 II. 2. 2. v. 9 II. 5. 5
v. 15 II. 2. 2. v. 16 II. 2

1. v. 24 II. 1. 8

— 5, 2 II. 5. 3. v. 8 II. 3
10. v. 9 et 19 II. 2. 1 et

3. 8. v. 18 II. 4. 2. v. 21
I. 7 et II. 2. 2. v. 22 II

1. 3 et 8 v. 34 f. II. 5. 1

— 6, 12 II. 1. 8. v. 24 II. 2
1. v. 26 II. 3. 9. v. 28

ibid. v. 34 I. 7

— 7, 3 II. 1. 8. v. 25 I. 12

— 8, 3 II. 5. 3

Ca. 9, 2 I. 8

— 10, 5 II. 1. 8. v. 13 II. 4. 1
v. 37 II. 2. 1. v. 38 II. 51

v. 41 II. 5. 5

— 11, 11 II. 3. 6. v. 25 II. 2
1. v. 29 II. 3. 10

— 12, 21 II. 5. 1. v. 25 I. 7
v. 29 II. 1. 8. v. 32 II. 5

5. v. 36 II. 1. 8. v. 42
II. 3. 11

— 13, 14 II. 1. 3 et 4. 11
v. 32 II. 3. 8. v. 35 II

5. 2. v. 57 II. 5. 2

— 14, 12 II. 5. 5. v. 35 II
3. 11

— 15, 2 II. 5. 2. v. 4 II. 4
11. v. 12 II. 1. 8. v. 15

ibid. v. 23 II. 4. 2

— 16, 22 I. 7. v. 28 II. 5. 4
v. 32 II. 5. 1

— 17, 9 II. 5. 5. v. 25 II. 3. 9

— 18, 6 II. 1. 3. v. 7 II. 1. 8
v. 10 II. 4. 4

— 19, 5 II. 113 et II. 5. 1
v. 8 I. 7

— 20, 21 II. 1. 8. v. 26 II
3. 8

— 21, 5 II. 3. 3 et 4. 1. v. 13
II. 2. 1. v. 41 II. 4. 4

v. 42 II. 1. 3 et 2. 6. v. 45
I. 2 et 10

— 22, 16 II. 4. 4. v. 36 II. 3. 8

— 23, 11 II. 3. 8. v. 15 II. 1
7 et 4. 1. v. 27 I. 8. v. 34

II. 4. 5. v. 37 II. 4. 1 et 3

— 24, 22 II. 1. 8 et 4. 2
v. 24 II. 2. 1. v. 31 II

3. 11

G 3

Ca. 25,

INDEX PRIMVS

- Ca.* 25, 9 I. 7. v. 34 II. 3. 6
 — 26, 3 I. 9. v. 9 I. 7. v. 18
 II. 2. 1. v. 29 II. 3. 11. v. 38
 II. 5. 5. v. 44 I. 7. v. 69
 I. 10
 — 27, 24 II. 3. 7. v. 43 II. 1. 4

MARCVS

- Ca.* 1, 10 I. 2 et 7. v. 13 II. 3
 6. v. 15 II. 5. 1
 — 3, 14 I. 10. v. 17 II. 4. 1
 v. 20 II. 5. 2. v. 28 II. 3
 1. v. 33 II. 4. 10
 — 4, 31 I. 8. v. 33 II. 5. 5
 v. 41 II. 4. 12
 — 6, 7 II. 2. 10. v. 29 II. 5. 5
 v. 39 f. II. 2. 8
 — 7, 5 II. 2. 1. v. 24 II. 5. 5
 v. 29 ibid. v. 35 II. 5. 2
 — 8, 19 II. 5. 2
 — 10, 1 II. 5. 5. v. 37 II. 1
 8. v. 45 II. 1. 8
 — 12, 14 II. 4. 4
 — 13, 27 II. 3. 11
 — 14, 67 I. 10
 — 15, 7 I. 2. v. 30 I. 8 et 9
 — 16, 2 et 9 II. 1. 8

LVCAS

- Ca.* 1, 5 II. 4. 1. v. 6 II. 3. 5
 v. 8 II. 4. 9. v. 15 II. 5. 5
 v. 23 II. 2. 1 et 4. 10. v. 31
 II. 5. 5. v. 37 II. 1. 8 et 4
 2. v. 39 II. 5. 5. v. 42 II. 3
 8 et 11. v. 64 II. 5. 2. v. 69
 II. 1. 8. v. 72 II. 5. 1
 — 2, 1 II. 4. 10. v. 13 I. 7 et
 II. 3. 11

- Ca.* 3, 7 II. 5. 1. v. 13 I. 12
 v. 21 II. 4. 9
 — 4, 1 II. 2. 2. v. 7 II. 5. 1
 — 6, 6 II. 4. 3. v. 11 I. 10
 v. 20 II. 44. v. 25 II. 5. 5
 v. 35 I. 8. v. 38 II. 4. 7
 — 7, 2 I. 7. v. 27 II. 3. 2
 — 8, 5 II. 5. 9
 — 9, 51 II. 5. 4. v. 58 II.
 3. 9
 — 10, 1 II. 2. 10. v. 5. II. 1
 8. v. 6. II. 4. 1. v. 27
 II. 44.
 — 11, 22 II. 1. 8. v. 27 II. 5
 3. v. 31 I. 12. v. 32 II. 3
 11. v. 50 f. II. 5. 4
 — 12, 8 II. 1. 3. v. 48 II. 4. 7
 — 13, 4 II. 1. 8. v. 16 II. 4. 1
 v. 29 I. 9
 — 14, 26 II. 2. 1
 — 15, 18 II. 5. 1. v. 18 et 20
 II. 5. 5. v. 21 II. 1. 8
 — 16, 8 II. 4. 1. v. 13 II. 2. 1
 v. 17 ibid. v. 22 II. 5. 5
 — 17, 1 II. 1. 8. v. 13 II. 5. 3
 — 18, 6 II. 1. 3 et 2. 4
 — 20, 21 II. 4. 4. v. 34 II.
 4. 1. v. 36 II. 4. 1
 — 21, 16 II. 4. 5. v. 35 II. 3. 1
 — 22, 8 II. 2. 1. II. v. 26 I. 3
 — 23, 28 II. 4. 1
 — 24, 1 II. 1. 8. v. 22 I. 8
 v. 25 II. 3. 10 et II. 5. 1
 v. 35 II. 5. 2. v. 50 II. 4. 4

IOHANNES

- Ca.* 1, 49 II. 4. 10
 — 2, 11 II. 5. 1

Ca. 3,

LOCORVM V. ET N. T

- Ca. 3, 25 et 36 II. 5. 4
 — 4, 23 II. 5. 1 v. 42 I. 7
 — 6, 5 II. 5. 3
 — 8, 33 II. 1. 8. v. 51 II. 5. 4
 — 9, 14 II. 5. 2. v. 32 II. 5. 5
 — 11, 27 II. 5. 4. v. 40 I. 7
 — 12, 15 II. 4. 1. v. 25 II. 2. 1
 — 13, 2 II. 5. 4. v. 8 II. 5. 5
 v. 18 II. 5. 2
 — 14, 12 I. 7
 — 15, 25 II. 2. 2
 — 18, 15 I. 7. v. 37 II. 5. 2
 — 19, 3 I. 7

ACTA APOST

- Ca. 2, 14 II. 1. 3 et 4. 4 et 5. 3
 v. 17 et 21 II. 4. 10 et 1
 8. v. 25 II. 5. 5. v. 30 II. 3
 II. v. 31 II. 1. 8. v. 42 II
 5. 2. v. 43 II. 5. 5
 — 3, 8 I. 7. v. 23 II. 1. 8 et 4. 10
 — 4. 3 II. 5. 5
 — 5, 3 II. 4. 4. v. 9 II. 1. 8
 v. 21 II. 4. 1. v. 41 II. 3. 2
 — 7, 18 II. 2. 1. v. 20 II. 1. 3
 v. 23 II. 4. 1 et 3. 4. v. 25
 II. 3. 2. v. 30 II. 2. 1. v. 34
 II. 1. 3. v. 35 II. 3. 2. v. 42
 II. 3. 11. v. 43 I. 7. v. 60
 II. 2. 1.
 — 8, 10 II. 4. 2. v. 21 II. 1. 8
 et 3. 5
 — 9, 42 II. 5. 1
 — 10, 12 II. 3. 9. v. 22 II. 1. 8
 v. 25 II. 5. 5. v. 34 II. 5
 3. v. 37 II. 1. 8
 — 11, 6 II. 3. 9. v. 30 I. 9
 — 13, 26 II. 4. 6. v. 47 I. 11
 — 14, 23 I. 12

- Ca. 15, 7 II. 5. 1. v. 17 II. 4. 4
 — 16, 8 I. 8
 — 17, 7 I. 7. v. 27 I. 10
 v. 28 I. 12
 — 20, 1 II. 5. 5. v. 7 II. 1. 8
 et 5. 2. v. 26 II. 3. 7. v. 37
 II. 5. 3
 — 26, 18 II. 5. 2
 — 28, 11 I. 8

EPIST. AD ROM.

- Ca. 1, 22 I. 7
 — 2, 9 II. 5. 5
 — 3, 12 II. 4. 2. v. 13 I. 11
 — 4, 12 II. 2. 3
 — 7, 24 II. 4. 6
 — 10, 3 II. 4. 10. v. 18 II. 3
 11. v. 20 II. 4. 7
 — 11, 3 II. 5. 2 et 4
 — 12, 19 II. 2. 7
 — 14, 21 II. 5. 1
 — 15, 12 II. 5. 1. v. 31 II. 4. 1

EPIST. I AD CORINTH

- Ca. 1, 12 I. 7. v. 21 II. 2. 5
 v. 25 I. 7. v. 29 II. 1. 8
 — 2, 3 II. 5. 5
 — 8, 13 II. 1. 8
 — 10, 2 II. 2. 2. v. 8 II. 2
 1. v. 16 I. 7
 — 11, 30 II. 2. 1
 — 13, 12 II. 5. 5
 — 14, 21 II. 1. 3
 — 15, 33 I. 12. v. 53 II. 2. 1
 — 16, 2 II. 1. 3

EPIST. II AD CORINTH

- Ca. 1, 10 II. 5. 1
 — 4, 4 II. 1. 8. v. 16 II. 2. 9
 et 4. 2

INDEX PRIMVS LOC. V. ET N. T

- Ca. 7, 12 I. 12. v. 15 II. 1. 8
 et II. 5. 5
 — 9, 9 II. 1. 8
 — 11, 1 et 4 I. 7
 EPIST. AD GAL
 Ca. 1, 16 II. 1. 3
 — 2, 2 I. 8. v. 21 II. 2. 2
 — 3, 2 II. 1. 8
 — 5, 10 II. 5. 1
 EPIST. AD EPHES
 Ca. 2, 2 II. 4. 10. v. 3 I. 7
 — 4, 11 II. 2. 1
 — 5, 6 II. 4. 1. v. 8 II. 2. 3
 EPIST. AD PHIL
 Ca. 3, 3 f. II. 5. 1
 EPIST. AD COLAS
 Ca. 1, 13 II. 2. 4
 EP. I AD THESSAL
 Ca. 4, 4 II. 1. 8
 — 5, 5 II. 4. 1
 EP. II AD THESSAL
 Ca. 2, 9 I. 9
 EP. I AD TIMOTH
 Ca. 2, 6 II. 1. 8. v. 7 II. 1. 3
 — 6, 17 II. 2. 5
 EP. AD TITVM
 Ca. 1, 12 I. 12. v. 16 II. 4. 1
 EP. AD HEBR
 Ca. 1, 1 II. 2. 2. v. 2 II. 1. 8
 — 4, 14 II. 3. 8
 — 6, 14 II. 4. 11
 — 7, 5 II. 4. 1 et 5. 4
 — 8, 11 II. 1. 3 et 4. 2
 — 10, 21 II. 3. 8
 Ca. 11, 2 II. 1. 3. v. 5 II. 5. 4
 v. 12 II. 1. 3
 — 13, 15 II. 3. 11. v. 20 II. 3. 8
 EP. IACOBI
 Ca. 1, 17 I. 8
 — 2, 9 II. 4. 4
 — 3, 13 II. 2. 2
 EP. I PETRI
 Ca. 1, 11 II. 1. 3
 — 2, 7 II. 5. 1
 — 3, 7 II. 1. 8. v. 10 II. 1. 3
 v. 14 II. 1. 8
 EP. II PETRI
 Ca. 1, 4 I. 7
 EP. I IOH
 Ca. 5, 13 II. 3. 1
 EP. II IOH
 V. 12 I. 7 et II. 5. 5
 EP. IVDAE
 V. 16 II. 2. 1
 APOCAL. IOH
 Ca. 1, 8 I. 7
 — 2, 7 II. 1. 8. v. 14 II. 5. 1
 v. 27 I. 7
 — 3, 12 II. 1. 3 et 2. 7. v. 21
 II. 2. 7
 — 4, 1 I. 9
 — 7, 10 II. 1. 3
 — 8, 12 II. 2. 1
 — 9, 4 II. 4. 2
 — 10, 11 I. 7
 — 12, 14 II. 4. 4
 — 14, 13 II. 5. 1
 — 16, 3 II. 1. 8. v. 6 II. 5. 2
 — 18, 3 II. 3. 9. v. 13 II. 3. 1

INDEX

INDEX SECVNDVS
VOCABVL. FORMVLAR. QVE
GRAECARVM N. T

QVAE E LINGVA HEBRAEA
DEBENT INTELLEGI

- A
- Ἀγρός *redundat* II. 3. 9
 Ἀδελφός *Quinis alius* II. 1. 8
 Ἀηλότης τῆ πλάτη II. 2. 5
 Ἀδῶς ἀπό τῆ αἵματος II. 3. 7
 Αἰμά τιος ἐκχεῖν *Aliquem occidere* II. 5. 2
 Ἄρειν et Ἰόπτειν II. 5. 5
 Αἰών *Mundus* II. 1. 8
 Ἀκοή *Concio, rumor* II. 1. 8
 Ἀκοῆ ἀκούειν II. 1. 3 et 4. II
 Ἀκολοῦθῆν ὀπίσω et μετά τι. vos II. 5. 1
 Ἀκίειν τὴν φωνήν τιος *Obtemperare alicui* II. 5. 2
 Ἀμαρτάνειν ἐνώπιόν τιος II. 5. 1
 Ἀνασηῆναι *Exoriri* II. 2. 1
 Ἀνασηῆναι et ἐρχεσθαι et ἀπέρχεσθαι et πορεύεσθαι II. 5. 5
 Ἄσδες *Incolae* II. 3. 11
 Ἀνοίγειν τὰς ὀφθαλμούς τιος *Reddere alicui visum* II. 5. 2
 Ἀνοίγειν τὸ σῶμα τιὸς *Reddere alicui facultarem loquendi* II. 5. 2
 Ἀνοίγειν τὸ σῶμα *redundat* II. 5. 3
 Ἀπ' ἀκρων ἕρων ἕως ἀκρων αὐτῶν II. 3. 11
 Ἀπ' ἀκρη γῆς ἕως ἀκρη ἕρων ἕ II. 3. 11
 Ἀποδησκειν et Ἰόπτειν II. 5. 5
 Ἀποκρίνεσθαι *inungitur verbis λέγειν, ἐπιπῆν, ἀποφθέγεσθαι* II. 4. 10
 Ἀπὸ μικρῆ ἕως μεγάλης αὐτῶν II. 1. 3 et 4. 2
 Ἀπὸ προσώπου τιὸς *pro* ἀπὸ τιος II. 3. 2
 Ἀποτολμᾶ καὶ λέγειν *pro* λέγειν II. 4. 8
 Ἀγρός *Inutilis, inanis* II. 1. 8
 Ἄστρον ἐδίειν *Coenare* II. 5. 2
 Ἄσῆος τῷ θεῷ *Forma in primis liberali* II. 1. 3 et 3. 4
 Ἄσθη *pro* τῆτο II. 1. 3 et 2. 6
 Ἄσθην *pro* σὲ II. 4. 3
 Ἄστος *redundat* II. 4. 4
 Ἄσθῆ *redundat* II. 4. 4
 G 5 Βίβλος

INDEX SECVNDVS

- B
- Βίβλος Catalogus II. 1. 3 et 8
 Βλέπειν εἰς πρόσωπον II. 5. 5
 Βραδεία τῆ καρδία II. 3. 10
- Γ
- Γέννημα τῆς ἀμπέλης Vinum
 II. 3. 11
 Γεννητοὶ γυναικῶν II. 3. 6
 Γένεθαι θανάτου Mori II. 5. 4
 Γίνεσθαι εἰς τι II. 5. 1
 Γλώσσαι II. 1. 8
 Γραμματεὺς Legis interpretes
 II. 1. 8
- Δ
- Διανόειν τὰς ἀκοάς τινας
 Reddere alicui auditum
 II. 5. 2
 Διδάσκων ἐν τινι II. 5. 1
 Δίδουσι Constituere II. 2. 1
 Δίκαιος Bonus, probus II. 1. 8
 Δικαιοσύνη Virtus, benigni-
 tas II. 1. 8
 Δύο δύο Bini II. 2. 9
 Δωρεῶν II. 2. 2
- E
- Ἐγένετο redundat II. 4. 10
 Ἐγένησε redundat II. 4. 9
 Ἐθνος Homines ignari ra-
 tionis deum recte colendi
 II. 1. 8
 Ἐἶναι ἐν ὀφθαλμοῖς Videri
 II. 5. 1
 Ἐἶναι εἰς τι pro τι II. 1. 3 et
 5. 1
 Ἐιρήνη Felicitas quaeris II
 1. 8
 Ἐἰς Per II. 2. 2
 Ἐἶς Primus, aliquis II. 1. 8
- Ἐἶς καὶ εἶς Alter-alter II. 1. 8
 Ἐἰς τὸν αἰῶνα - & Nunquam
 II. 5. 5
 Ἐἰς ὄνομα pro ἧ II. 5. 5
 Ἐκ τῷ αἰῶνος & Nunquam II
 5. 5
 Ἐκῶ redundat II. 4. 4
 Ἐκλύεσθαι ἐν τινι II. 5. 1
 Ἐκχέειν τὸ αἷμα τινας Occide-
 re aliquem II. 5. 2
 Ἐκτεῖναι τὴν χάρα redundat
 II. 5. 3
 Ἐλπίζων εἰς τινα et ἐν τινι,
 ἐπὶ τινι et ἐπὶ τινι II. 5. 1
 Ἐμοὶ ἐκδικήσις II. 2. 7
 Ἐν - & pro ἔδεν II. 4. 2
 Ἐν pro ὑπὸ et διὰ II. 1. 3 et 22
 Ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν pro
 ἱερατεύοντος αὐτῶ II. 4. 8
 Ἐν χαρὶ Per, opera II. 3. 2
 Ἐν ὀφθαλμοῖς τινας pro τινα
 II. 5. 1
 Ἐνδύεσθαι pro affici re ali-
 qua II. 2. 1
 Ἐνώπιον τῶ θεῶ II. 3. 5
 Ἐνωτίζεσθαι II. 1. 3 et 4
 Ἐξέτερχεσθαι ἐξ ὀφθῶς Nasci
 II. 5. 4
 Ἐξομολογᾶσθαι Laudare II
 2. 1
 Ἐπαίρειν τὰς ὀφθαλμοὺς et τὴν
 φωνὴν redundat II. 5. 3
 Ἐπιπίπτειν ἐπὶ τὸν τράχηλον
 et καταφιλᾶν II. 5. 5
 Ἐρχεσθαι εἰς τὸν κόσμον Nasci
 II. 5. 4
 Ἐσίαν τὸν ἄγρον Coenare
 II. 5. 2

Ἔσαι

VOCAB. ET FORMVL. GRAEC.

Ἔσαι <i>redundat</i> II. 4. 10	K
Ἐυδὸς <i>Sincerus, probus</i> II. 1. 8	Καθαρὸς ἀπὸ τῆς αἵματος II. 3. 7
Ἐυλογημένος <i>cum genit.</i> II. 3. 6	Καθαρὸς τῆ καρδίας II. 3. 10
Ἐυλογημένη ἐν γυναιξί II. 3. 8	Καθῆσθαι <i>Habitare</i> II. 2. 1
Ἐυλογῶν ἐυλογήσω II. 4. 11	Καὶ αὐτὸς <i>pro ὅς</i> II. 4. 3
Sed in eiusmodi formulis temere emphasin quaeri non oportet. Sic Ex. 2, 19 verba קָדַשׁ הָאֵלֹהִים vertuntur ab interpretibus Alexandrinis simpliciter ἤντλησεν. <i>rectissime.</i>	Καὶ ἔσαι <i>redundat</i> II. 4. 10. Sic Ex. 4, 9 Hebr. קָדַשׁ Alexandrini interpretes reddunt, vt N. T. scriptores: καὶ ἔσαι. Sed v. 8 non verterunt.
Ἐως θανάτου <i>Valde, vehementer</i> II. 5. 4	Καλῶσαι <i>Esse</i> II. 2. 1
Z	Καρπὸς τῆς κοιλίας <i>et τῆς ὀσφύος</i> II. 3. 11
Ζητῶν τὴν ψυχὴν τινας <i>Vitae alicuius insidiari</i> II. 5. 4	Καρπὸς χαλῶν II. 3. 11
H	Κέρας II. 1. 8. II. 5. 5
Ἡμέραι <i>Tempus</i> II. 1. 8	Κλαίειν <i>et πένθειν</i> II. 5. 5
Ἡμέρα καὶ ἡμέρα <i>Quotidie</i> II. 2. 9 <i>et</i> 4. 2	Κλάσαι τὸν ἄρτον II. 5. 2
Θ	Κλάσις τῆ ἄρτου II. 5. 2
Θάλασσα <i>redundat</i> II. 3. 9	Κοιμῶσαι <i>Mortuum esse</i> II. 2. 1
Θανάτῳ τελευταίῳ II. 4. 11	Κρίνα τὰ ἀγρὰ II. 3. 9
Θάνατον θεωρῶν <i>et ἰδὲν Mori</i> II. 5. 4	Κριτὴς τῆς ἀδικίας II. 1. 3 <i>et</i> 2. 4
Θανάτῳ γένεσθαι <i>Mori</i> II. 5. 4	M
Θαυμασίη <i>pro θαυμασόν</i> II. 2. 6	Μέγας <i>pro μέγιστος</i> II. 3. 8
Θλίψις <i>et στενοχωρία</i> II. 5. 5	Μισῶν <i>Postponere, minus amare</i> II. 2. 1
Θυγάτηρ <i>Incolae</i> II. 4. 1	Μωρία τῆ κηρύγματος II. 2. 5
Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ II. 4. 1	N
Θυγατέρας II. 4. 1	Νεφέλαι τῆ ἔρανῶ II. 3. 9
I	Νικῶν δάσω αὐτῶ II. 1. 3 <i>et</i> 2. 7
Ἰχθύες τῆς θαλάσσης II. 3. 9	Νύμφη <i>Nurus</i> II. 1. 8
	Ξ
	Ξηρὰ <i>Terra, continens</i> II. 1. 7
	Ξύλον <i>Arbor</i> II. 1. 8
	Ὄϊος

INDEX SECVNDVS

- Ο
- Ὅϊος *et* σίκερα II. 5. 5
- Ὅμιον ἐν τινι *et* εἰς τι II. 5. 1
- Ὅμιολογῆσαι ἐν τινι II. 1. 3
- Ὅνομα *redundat* II. 3. 1
- Ὅπτεδαι ζῶν *Vivere* II. 5. 4
- Ὅ *in prohibitionibus* II. 2. 2
- Ὅκ ἐσω ἕως ἑνός II. 4. 2
- Ὅκ ἀδυνατήσῃ πᾶν ῥῆμα II. 4. 2
- Ὅκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον II. 4. 2
- Ὅραγός *Deus* II. 1. 8
- Ὅραγός *redundat* II. 3. 9
- Ὅτε ἐν τέτρω ἔτε ἐν τῷ μέλι·
λοντι αἰῶνι *Nunquam* II. 5. 4
- Ὅφειλῆς *Peccator* II. 1. 8
- Ὅφείλημα *Peccatum* II. 1. 8
- Π
- Πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλης
Ad unum omnes, omnino omnes II. 4. 2
- Παραβολή II. 1. 8
- Παράδειντο *pro* παρτέθη II. 4. 7
- Πενθᾶν *et* κλαίειν II. 5. 5
- Πεποιθέναι ἐν τινι *et* εἰς τινὰ II. 5. 1
- Πέραν *Ad, iuxta* II. 2. 2
- Πέρατα τῆς γῆς *et* πέρατα τῆς
δικαιότητος II. 3. 11
- Περιπαταῖν *Vivere* II. 2. 1
- Πετανὰ τῶ ἔργων II. 3. 9
- Πίπτειν II. 2. 1
- Πίπτειν *et* προσκυνᾶν II. 5. 5
- Πιστεύειν ἐν τινι *et* εἰς τινὰ, ἐπὶ
τινι *et* ἐπὶ τινὰ II. 5. 1
- Πλήθεδαι *et* πληρῆδαι *de*
tempore II. 2. 1
- Πλήττεδαι *de sole* II. 2. 1
- Ποιᾶν καρπὸν II. 2. 1
- Ποιᾶν τὸ πάχος II. 2. 1
- Ποῆσαι ἔλεος μετὰ τινος II. 5. 1
- Πορνεῦσαι *Vivere* II. 2. 1
- Πρασιεὶ πρασιᾷ II. 2. 8
- Προσκόπτειν ἐν τινι II. 5. 1
- Προσκυνᾶν τινι *et* ἐνώπιόν τινος II. 1. 3 *et* 5. 1
- Πρόσωπον *redundat* II. 3. 1
- Πρόσωπον πρὸς πρόσωπον II. 5. 5
- Πῶλος υἱὸς ὑποζυγίης II. 3. 3
- Ρ
- Ῥῆμα *Res* II. 1. 8
- Σ
- Σάρξ *Homo* II. 1. 8
- Σημεῖα *et* τέρατα II. 5. 5
- Σκάνδαλον *et* σκανδαλίζων II. 1. 8
- Σκῆνος *Res, corpus* II. 1. 8.
Heinsius *vocabulum hoc*
i Thefl. 4, 4 *de uxore,*
non *de corpore,* vult in-
tellegi.
- Σκότος *pro* ἰσκοτισμένοι II. 2. 3
- Σκύλον *Supellex* II. 1. 8
- Σῆ *redundat* II. 4. 4
- Σπέρμα *Posteritatis* II. 1. 8
- Σπλαγχνία *Misericordia* II. 1. 8
- Στρατιά τῶ ἔργων *et* στρατιά
ἔργων II. 3. 11

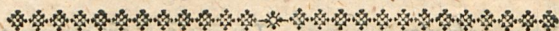
Στό-

VOCAB. ET FORMVL. GRAEC

- Στόμα redundat II. 3. 1 Ἐπί βροντῆς et τῆς ἀνεσώσεως
 Στόμα πρὸς στόμα II. 5. 4 II. 4. 1
 Στηρίζειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ Ἐπί εἰρήνης II. 4. 1
 Constituere, II. 5. 4 Ἐπί τῆς ἀγάπης II. 2. 4
 Συλλαμβάνειν et τίκειν II. 5. 5. Eodem modo per
 Hebraismum iunguntur Ἐπί τῆς ἀπειθείας II. 4. 1
 in N. T. formulae ἐν Φ
 γαστρὶ ἔχεν et τίκειν, Φαγῶν ἄρτον Coenare II. 5. 2
 Matth. 1, 23. nam for- Φιλῶν Praeserferre, plus ama-
 mula ἐν γαστρὶ ἔχεν in re II. 2. 1
 Alex. Verfione responderet Φοβῆσαι φόβον II. 4. 12
 verbo Hebr. קָרַח. Vid. Φοβῆσαι et τρέμειν II. 5. 5
 Gen. 38, 24. Ex. 2, 1 &c. Φόβος et τρόμος II. 5. 5
 Συμπόσια συμπόσια II. 2. 8 Φυλάσσειν II. 2. 1
 Συμφαγῶν τι Coenasse eum Φῶς pro πεφωτισμένοι II. 2. 3
 aliquo II. 5. 2 X
 Σῶμα τὰ θανάτου τῆς II. 4. 6 Χαίρειν χαρῶν II. 4. 12
 T Χαῖλος Littus II. 1. 3
 Τακανὸς τῇ καρδίᾳ Demissus Χῆρ redundat II. 3. 2. Sic
 II. 3. 10 Luc. 1, 74 ἐκ χαρὸς τῶν
 Τέκνα Incolae, cines II. 4. 1 ἐχθρῶν ἡμῶν βυδέντας di-
 Τέρατα et σημεῖα II. 5. 5 ctum videtur pro ἀπὸ
 Τετράποδα τῆς γῆς II. 3. 9 τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. nam
 Τηρῶν νόμον II. 2. 1 Ex. 2, 19 verba Hebraica
 Τὴν οὐρανὸν II. 4. 5 כִּי־יָרַח יָרַח וְכִי־יָצַח ver-
 Τίς pro ἕ τις II. 2. 2 tuntur ab Alexandrinis
 Τρώγων ἄρτον Coenare II. 5. 2 interpretibus ita : ἐβό-
 T σατο ἡμῶς ἀπὸ τῶν ποι-
 Ἐπί μένων.
 Ἐπί Ψ
 Ἐπί τῶν Posteri II. 4. 1. item Ψυχὴ Homo, animans II. 1. 8
 incolae II. 4. 1 I. 8
 Ἐπί τῶν ἀνδρώπων Homines II. 3. 1 Ψυχαὶ ἀνδρώπων II. 3. 1

INDEX

INDEX TERTIVS

AVCTORVM QVI IN HOC LIBELLO ET IN NOTIS LAVDANTVR

<i>Aelianus</i> I. 12	<i>Iosephus</i> II. 1. 18
Auctor <i>Bereschith Rabba</i>
II. 5. 4	<i>Kristerus</i> , Ludolph., II. 2. 4
<i>Burmannus</i> , Pe., II. 5. 4	<i>Pasor</i> , Georg. et Mathi.,
I. 7 et II. 1. 3
<i>Canterus</i> , Gul., I. 12	<i>Pfochenius</i> , Sebast., II. 1. 2
<i>Chamierus</i> I. 5	<i>Plutarchus</i> I. 3
<i>Corinthus</i> I. 2	Auctor libri <i>Sapientiae</i> II
I. 4
<i>Drufius</i> , Ioh., II. 1. 8 et 5. 4	<i>Schultensius</i> , Alb., II. 1. 2
<i>Ernestius</i> , Ioh. Aug., II. 4. 7	<i>Stephanus</i> , Henr., I. 2
<i>Euripides</i> II. 4. 7	<i>Strockius</i> , Christi., I. 7 et 5. 1
<i>Fullerus</i> , Nic., I. 7	Auctor libri <i>Susannae</i> I. 11
<i>Gatackerus</i> , Tho., II. 1. 8	<i>Vorslius</i> , Ioh., II. 1. 3 et 4
et 6
<i>Hackspanius</i> , Theodor.,
II. 5. 4	<i>Vuyssius</i> , Casp., I. 3 et 7
et II. 1. 3
<i>Heinsius</i> , Dan., I. 7	<i>Xenophon</i> II. 3. 11
<i>Hesy chius</i> II. 1. 4	
<i>Homerus</i> II. 4. 7	

❖

O

4

,

2

II

2

I

II

4

7

2

I

I

2

I

2

I

2

I

2

I

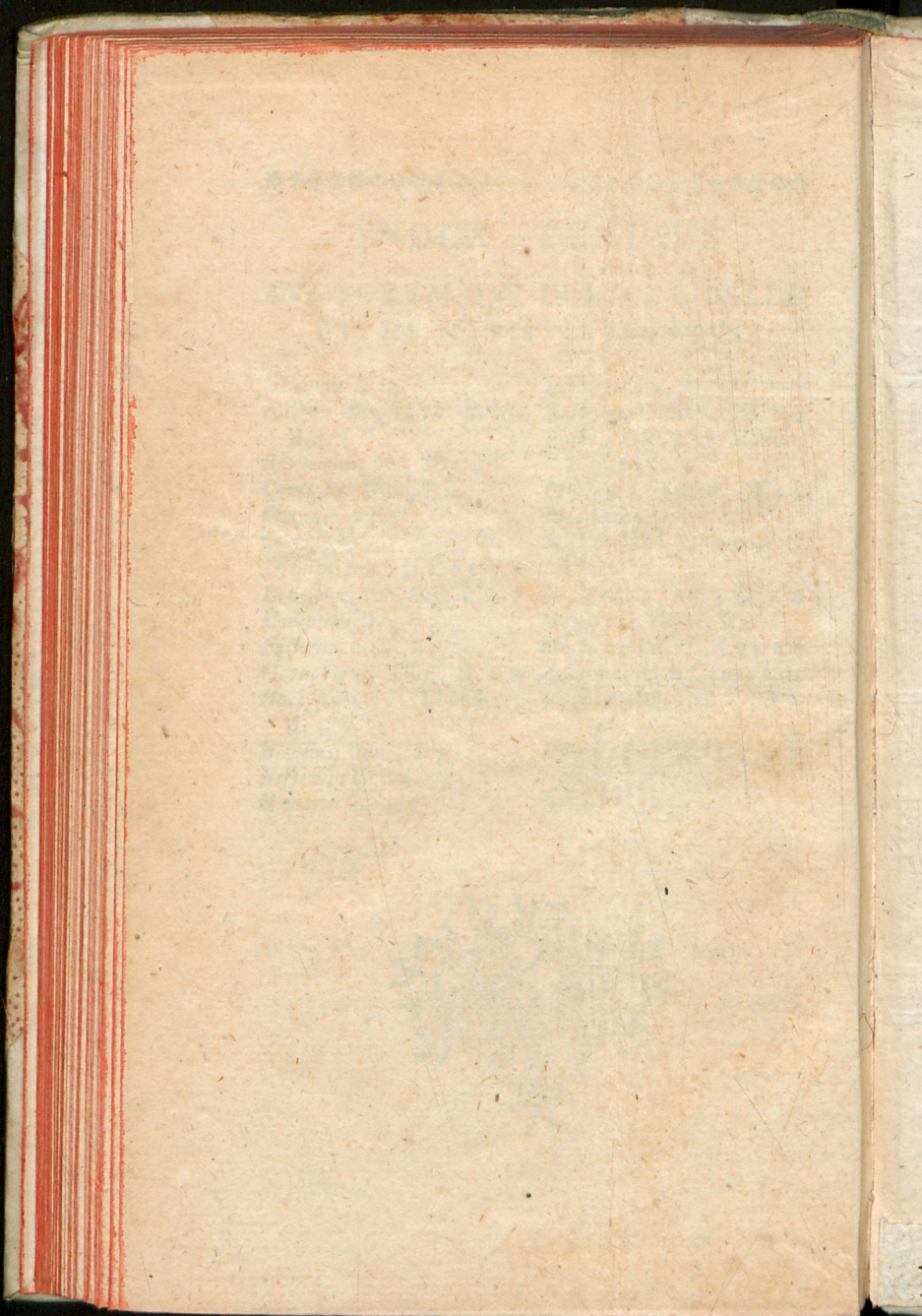
2

I

2

I

44⁹
417

ULB Halle

006 301 371

3

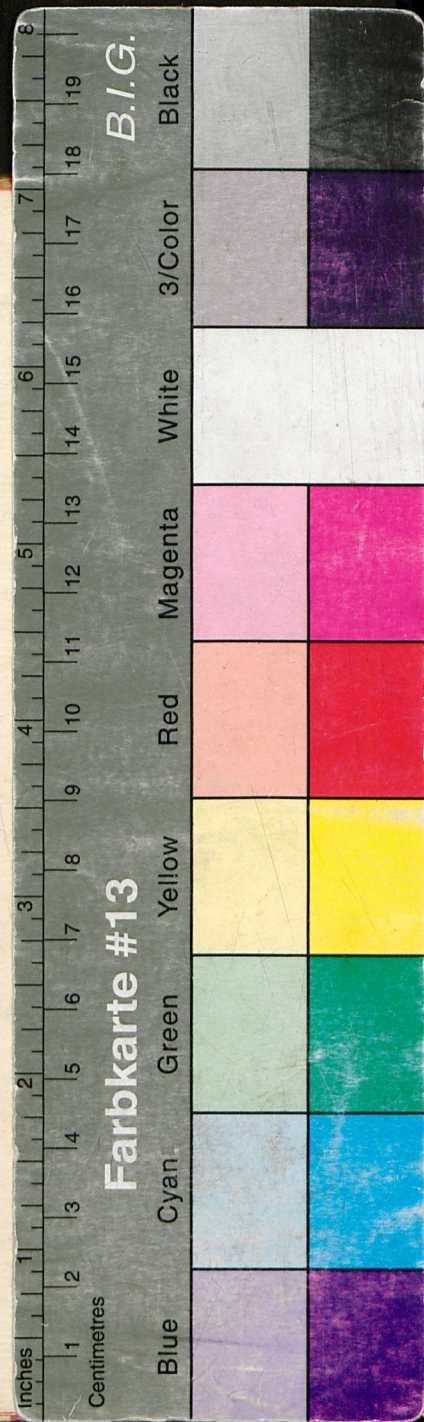

M. Jo. Adam Schier,

Vd 18

Farbkarte #13

B.I.G.

IOHANNIS LEVSDENI
DE
DIALECTIS N. T
SINGVLATIM
DE EIVS HEBRAISMIS
LIBELLVS SINGVLARIS
D ENVO EDIDIT
IOH. FRIDER. FISCHERVS

L I P S I A E
APVD VIDVAM B. GASP. FRITSCHII
A C. N. MDCCC LIII

